

oppineina hallitus asetti keväällä erityisen komitean tutkimaan sekä työkohteet että myöskin niiden tärkeysjärjestyksen. Tämä ns. Variksen komitea sai työnsä valmiiksi syyskesällä. Mietinnössä on koordinoitu n. 1.400 työkohdetta, jotka ovat joko valtion työvirastojen tai kuntien esittämiä, tai muulta taholta yleishyödyllisinä esitetty. Näiden työkohteiden luokittelu on tämän komitean tutkimuksen pohjalla toimeenpantu ja ne on luokiteltu kolmeen tärkeysjärjestykseen. Sillä pohjalla on tämän syksyn työttömyyspolitiikkaa hoidettu ja jouduttu viikottain myöntämään varsin huomattavia summia eri seuduille sitä mukaa kuin työttömyystilanne on maassa kehittynyt. Ilahduttavana piirteenä voidaan kuitenkin mainita, että työttömyys ei ole vielä tämän syksyn kuluessa noussut niin jyrkässä käyrässä kuin mitä ennakkolta oletettiin. Ilmeisesti tämä johtuu siitä, että meillä on ollut harvinaisen lämmin syksy, joka on antanut muita työmahdollisuuksia ja täten siirtänyt varsinaisen joukkotyöttömyyden syntymistä myöhäisempään. Vaikka näin onkin asianlaita, niin on todennäköistä, että jo ensi kuussa me tulemme saavuttamaan aikataulun mukaisen käyrän, ja mahdollisesti sen ylittämääinkin. Tämä johtuu siitä, että meillä ei toimeenpanna metsätöitä siinä määrin kuin vielä viime talvena. Sahatavarapuun osalta ilmeisesti ylitetään jonkin verran viime talviset numerot, mutta toisaalta sahatavarahakkuut ovat verrattain lyhytaikaisia ja antavat suhteellisesti vähemmän työtä pinotavaraan verrattuna, joten ei tämä niin kovin lohdullista ole. Sen sijaan pinotavaran hakuiden osalta vähennys tulee olemaan varsin melkoinen viime talven hakkuihin verrattuna. Todennäköisesti päästään puunjalostusteollisuuden ainespuun osalta vain ehkä parhaimmassa tapauksessa 70 prosenttiin viime talven hakkuista, mutta sen sijaan halkojen hakkuu jäänee vain n. 35—40 prosenttiin viime talven verrattuna.

Kun työttömyysilmiöt pääasiassa esiintyvät juuri sellaisilla seuduilla, joissa metsätöiden osuus aina on näytellyt hyvin huomattavaa osaa ja joissa on myöskin äsken viittaamaani rakenteet lista työttömyyttä, ei tilanne näillä seuduilla tule olemaan huipputyöttömyyskautena mitenkään valoisa, ellei valtiovalan taholta ryhdytä tässä erikoistoimenpiteisiin. Niihin on hallitus jo ryhtynytkin. Ensi viikolla tietääkseni tulee eduskunnassa käsiteltäväksi hallituksen ylimääräinen työllisyysmenobudjetti ja tässä esitetään huomattavia summia ylimääräisten metsänhakkuiden raioittamiseen. Nyt voidaan kysyä, onko tällainen toimenpide tar-

peellinen, koska selitetään meidän nykyistenkin hakattujen puutavaramääriemme olevan yli teollisuuden tarpeen. Näinhän asianlaita osittain onkin. Meillä onnistuivat puutavarafirmamme kansan harjoittaman propagandan vulla hakkauttamaan hakkuukausina 1946—47 liiankin suuret puutavaravarastomäärät varsinkin pinopuun osalta. Talloinhan metsätöihin houkuteltiin moninaisin keinoin työväkeä, koska aikaisemmat näiden teollisuuksien raaka-ainevarastot olivat melko olemattomat. Nyt jälkepäin me voimme huomata, että hakkuita toimitettiin yli tarpeen. Ilmeisesti tämä johtui siitä, että nämä puutavarafirmat niinkuin kaikki muukin kansa pelkäsivät jatkuvaa inflaatiota ja tahtoivat tällä tavoin sitoa varoja reaaliomaisuuteen. Kun nyt hallituksen taholta esitetään vielä ylimääräisiä hakkuita, niin voidaan kysyä, onko tällainen toimenpide tarpeellinen. Hallituksen esityksen mukaan tämä on tarpeellinen ja monista eri syistä. Lähiajan hakkuut eivät tule nimittäin tapahtumaan muuta kuin ns. rintamailla. Syntyvät varastot on tarkoitus käyttää eräänlaisina varavarastoina, jos niin voi sanoa, ja nimenomaan sitä tarkoitusta silmällä pitäen, että jos meidän myynnissämme tapahtuu vilkastumista, on meillä silloin käytettävissä myöskin ylimääräisiä raaka-ainevarastoja ja voimme nopeasti käyttää suotuisia konjunkttureja hyväksemme.

Minä lopuksi haluaisin tässä sanoa, että hallituksen työllisyyspolitiikka liittyy läheisesti niihin muihin talouspoliittisiin näköaloihin, joita hallitus pitää tärkeinä ja ne muodostavat täten elimellisen kokonaisuuden. Toistan siis vielä, että hallituksen työllisyyspolitiikan pääajatuksot ovat seuraavat:

1. Pyrkä varaamaan kaikille maan kansalaisille, työtä ja työnsaantimahdollisuudet.

2. Hoitaa nämä työmaat ja niiden palkkauskysymykset sillä tavoin, etteivät ne ole omiaan painamaan vapaiden työmarkkinoiden palkkatasoa ja työehtoja alemmaksi, niinkuin tapahtui 1930-luvun alussa.

3. Suunnata tämä työllisyyspolitiikka sillä tavoin, että kansan* taloudellinen hyöty siitä tulee käytettäväksi mahdollisimman pikaisesti.

4. Koko tämän politiikan luonne tarkoittaa kuluttaa kansantaloudellisten sijoitusten tietä itse loppuun koko meidän työttömyysilmiömme.

Pusa: Hyvät puoluetoverit. Tämä esillä oleva asia näyttää olevankin paljon vakavampi, kuin se näytti toveri Fagerholmin an-

taman lausunnon perusteella. Nyt väitetään, että pienviljelyspoliitikamme on jotain raukeavaa romantiikkaa. Kun meidän puolueemme maatalouspoliittiset tiedot näyttävät olevan peräisin porvarillisen propagandan lähteistä ja ne otetaan ilmeisesti melkoisen täytenä, niinkuin toveri Tannerin lausunnosta kävi selville, niin todellakin tässä on jo kysymyksessä jotakin tavallista vakavampaakin. Toveri Tanner lausunnossaan mainitsi, että meillä pienviljelyksemme erityisesti työskentelee valtion monenlaatuisten tuen varassa. Jos meidän pienviljelijäin neuvottelukunnan miesten onnistuu näyttää toteen, että juuri tämä väite on väärä, pääsee meidän puolueemme maatalouspolitiikka todellakin realiselle pohjalle. Porvarien ajama maataloustuotannon tukipolitiikka tähän asti on merkinnyt sitä, että porvari tahtoo lisätä hintaa. Kuka tämän lisätuen valtiovallan myötävaikutuksella on saanut? Me olemme nähneet, että sen ovat saaneet yksinomaan ne maanviljelijäpiirit, joilla on myytävää tavaraa markkinoille. Niillä jotka tarvitsevat tuotteensa oman perheen kulutukseen voimatta mitään myydä, heillä ei ole mitään hyötyä näistä korkeista hinnoista. Pääinvastoin tapahtuu niin, että jos asianomainen myy 1.000 kiloa esim. viljaa ja on pakotettu samaan aikaan ostamaan 1.000 kiloa vakirehua karjallensa, niin tämä väkirehu on suunnilleen saman verran kalliimpaa kiloa kohden kuin minkä hän noiden tukitoimenpiteiden ansiosta saa lisähintaa viljallensa. Silloin tämäkään viljelijä ei vielä pääse todenteolla hyötymään valtion tukipalkkioista, kun ne annetaan hinnan muodossa. Kaikki ne viljelijät, joiden peltoala on niin pieni ja perhe niin suuri, että he eivät tule toimeen tilallaan, vaan heidän pitää ostaa joko elintarvikkeita, karjanrehua tai siementä, jokainen näistä kärsii nykyisestä porvarien ajamasta maatalouspolitiikasta. Mistään pienestä tässä ei ole kysymys. Meillä on tällä kertaa lähes parisataatuhatta sellaista tontista suurempaa pikkutilaa, joiden peltoala on ainoastaan 5 hehtaaria, ja nämä nyt joka tapauksessa eivät tästä valtion tukitoimenpiteestä hinnan korotuksen muodossa hyödy. Tämä on se syy, minkä takia me olemme esittäneet toisenlaisen järjestelmän aikaansaamista, mutta siitä puhuvat toiset miehet.

Minun on tämän asian yhteydessä palattava erääseen asiaan hieman syvemmältikin. Kun me varauduimme suurta 50-vuotisjuhlamme viettämään, minä tein kainon esityksen puoluetoimikunnan toimihenkilöille, että me tässä yhteydessä erityisesti pyrkisimme juhlimaan myöskin vapautuneita torppareita. Puoluetoimikunta päätti, että pienviljelijäin neuvottelukunnan asiana

on, koska se on niin myöhäisessä vaiheessa tullut esille, tehdä suunnitelma torpparien juhlimisesta erikseen. Sen vuoksi sitä asiaa ei ole nyt tässä yhteydessä juhlittu. Mutta se on minusta varsin vakava juttu, että unohdetaan tällainen tärkeä seikka 50-vuotisjuhlien yhteydessä ja katsotaan, että riittää kaikki se, mitä on tehty, eikä tarvita enempää tässä suhteessa (suosionosoituksia). Samalla tavalla kuin torpparikysymys oli keskeisiä kysymyksiä meidän puoluepolitiikassamme ja antoi meille kerran enemmistön eduskuntaankin ajaessamme kiinteästi torpparien vapautusta, samalla tavalla tänä päivänä oikea suhtautuminen meidän pienviljelyspolitiikkaamme on se avain, minkä avulla tälläkin kertaa päästään enemmistöön ja yksinomaan vain sillä tavalla (suosionosoituksia). Meillä näissä maatalouskysymyksissä on kuljettu näihin asti porvarien väärin ja valheellisten tietojen varassa. Sen jälkeen kun pienviljelijäin neuvottelukunta viime vuosina on tehostanut toimintaansa, me olemme monessa tapauksessa voineet ainakin yrittää estää porvarien väärään suuntaan esittämät toimenpiteet. Tässä suhteessa minä tahtoisin esimerkkinä mainita, että kysymyksen ollessa maidon hinnan korottamisesta, asianomainen virkamies toi meikäläiselle ministerille laskelman, jonka mukaan, jos hänen esityksensä olisi hyväksytty, siitä olisi kuluttajille ollut hyötyä noin 1.034 milj. markkaa. Kun tätä asianomaisen virkamiehen laskelmaa tarkastettiin, kävi selville, että kuluttajat olisivat joutuneet maksamaan yli 1.700 milj. markkaa enemmän kuin tähän asti rasva-annoksistansa. Kun puolueella on vissi elin, pienviljelijäin neuvottelukunta, jonka virkatehtäviin kuuluu hoitaa maatalouspoliittisia kysymyksiä puolueen vastuunalaisten toimielimien apuna, on tätä elintä käytettävä.

Paitsi niitä lähes 200.000 nyt jo muodostettua tilaa, meillä on tällä hetkellä suuret määrät maaseutuköyhälistöä, jolla ei ole omaa asuntoa eikä vakinaista toimeentuloa. Me mielellämme ja nöyrästi suostumme siihen, että tälle maaseudun köyhälistöjoukolle hankitaan kunnollinen toimeentulo, olkoot he sitten kaivoksessa tai missä tuotantolaitoksessa tahansa, mutta ellei näitä toimeentulomahdollisuuksia siellä voida hankkia, niin silloin me olemme jämästi sitä mieltä, että koska meidän maamme on yksi niitä harvoja maita, missä meillä on riittävästi viljelyskelpoista maata, jota voidaan antaa viljeltäväksi, niin sitä on annettava sellaisilla ehdoilla, että asianomaiset pystyvät sen viljelemään. Totta ihmeessä tämä on järkevämpää politiikkaa kuin jokin eng-

lantilainen politiikka, jolloin ne elätetään valtion kustannuksella työttömyysavustusten varassa. (Suosionosoituksia)

Lumikero: Näin Lapin miehenä käytän tilaisuutta hyväkseni esittääkseni eräitä näkökohtia lähinnä meidän kannaltamme.

Ensinnäkin minä tahtoisin ensiotteeseen käsitellä puolueemme jäsenten suhdetta kiinteisiin puolue-elimiiin. Meillä siellä Etelä-Lapissa on vähitellen vakiintunut käsitys, että täällä Helsingissä esim. valtioneuvoston ja puoluetoimikunnan välillä ei vallitse riittävän kiinteä suhde. Me toivoisimme, että kun esim. valtioneuvoston jäsenet tai jotkut muut vaikutusvaltaiset virkamiehet tulevat sinne Lappiin, että he jo riittävän ajoissa puoluetoimikunnalle ilmoittaisivat tällaisista asioista. Hyvin usein saamme jostakin porvarillisesta sanomalehdestä lukea, että joku ministeri tai osastopäällikkö tulee taas käymään pohjolassakin. Tällöin me emme saa sitä tilaisuutta, minkä me haluaisimme, esittaaksemme huolestamme ja toivomuksemme, joilla varmaankin olisi merkitystä.

Erikoisen räikeänä tämä huono suhde oli havaittavissa viime kesän korpilakkomellakoiden yhteydessä. Meille riittää selittämistä vuosikausiksi siellä Lapissa siitä, miksi sosialidemokraattinen virkamies antoi Kemi-yhtiölle määräyksen, että palkkoja oli alennettava. Minä luotan vuorenvarmasti puoluetoimikuntaan tässä asiassa ja minä edellytän, että jos puoluetoimikunta olisi tämän asian tiennyt, ei tällaista emämunausta olisi tapahtunut. Me olemme vakuuttuneita ja kokemus on meidät pakottanut käsittämään, että sellaista puulaakia kuin Kemi-yhtiötä ei koskaan tarvitse kehoittaa palkkojen alennuksiin, se osaa sen tehdä ilman.

Joudun kysymään onko siihen ollut edes juriidisia oikeuksiakaan? On aivan mahdotonta määrätä mitään urakkatariffia, joka korkeintaan pitäisi työstä saada.

Sitten minä haluaisin kajota hiukan näihin taloudellisiin kysymyksiin lähinnä meidän Lapin miesten näkökannalta katsoen. Työttömyys meillä ei ole mikään tilapäinen ilmiö. Se tulee esiintymään siellä jatkuvasti. Me sosialidemokraatit olemme ottaneet sen kannan, että työttömyyskysymys Lapissa on hoidettava niin, että se jatkuvasti kykenee eliminoimaan itsensä. Siellä on siihen mahdollisuuksia jos missä. Onhan aivan järjetöntä, että uhraataan satoja miljoonia sellaisiin työtilaisuuksiin jotka ovat tärkeysjärjestyksessä kyseenalaisia. Jos valtion varoja riittävän tehokkaasti ja suunnitelmallisesti käytettäisiin yleisten työtilaisuuksien luomiseen, jotka jatkuvasti takaisivat työtä ja leipää, silloin

ne tulisivat oikein käytetyksi. Eräänä yksityisenä tapauksena haluan mainita, että jo vuosikymmeniä sitten on tutkittu, miten mm. meidän Tornionjoki-varressamme on malmialueita, joissa kannattava kaivosteollisuus voisi tulla kysymykseen, mikäli saataisiin ratkaimaan voima- ja liikennekysymys. Voimakysymys on jo ratkaistu. Seuraava kysymys on liikennekysymys. Valitettavasti minä en ole nähnyt miltään taholta tehtävän minkäänlaista ehdotusta tämän kysymyksen ratkaisemiseksi. Tämä johtuu varmaan siitä, ettei tämä asia ole riittävän hyvin määrävillä paikoilla tunnettu.

Meillä on hyvin ajankohtainen myös kysymys, että maatiloilla on liian paljon väkeä. Eihän voida kohtuudella vaatia, että maatila, jolla on esim. 5 hehtaaria peltoa, — siellä on isä, pari täyskasvuista poikaa, pari täyskasvuista tytärtä ja vielä emäntä — että tällainen tila voisi antaa toimeentulon näille kaikille. Eihän valtio voi antaa tukea niin paljon, että nämä eläisivät. Tämän vuoksi olisi maaseudun teollistuminen juuri avain ja ensi arvoisen tärkeä kysymys. Vaikka tässä edellisessä puheenvuorossa esitettiin, että on porvarillista propagandaa se, että maatalous ei meillä kannata — minä en ole mikään maatalousasioiden tuntija, olen päinvastoin aika vihreä poika näissä asioissa — mutta minun nähdäkseni uusien ihmisten kiinnittäminen maatalouden palvelukseen ei voi olla millään tavalla järkipästä poliitikkaa. On ensin varattava toimeentulo. Lapissa sijoitettiin tavattoman suuri joukko ihmisiä 1930-luvulla korpiin ja metsiin. Heille osoitettiin kappale maata, ehkä heitä autettiin raivauspalkkioin hiukan peltoa raivaamaan, mutta siihen jäi. He jatkuvasti kamppailevat ylivoimaisten vaikeuksien edessä. Eikö olisi viisaampaa, että ensin saataisiin toimeentulon edellytykset näille entisille ja vasta sitten ryhdyttäisiin ajattelemaan, onko mahdollisuuksia maatalouden laajentamiseen Lapissa. Tähän ainakaan minä maallikkona en näe minkäänlaisia edellytyksiä. Minä en lähde siitä, etteikö siellä pitäisi tehdä yhtään peltoa. Kyllä, mutta vain avustamalla niitä, jotka jo ovat asuttuneet. Minkä takia meidän edelleen pitää ihmisiä ohjata sellaiseen, missä entisetkään eivät voi tulla toimeen.

Puheenjohtaja: Järjestysmiehet pyytävät huomauttamaan, että edustajakortit on kokoussalin ovella näytettävä pyytämättä, koska se tekee tarkastuksen helpommaksi ja joustavammaksi. Edustajien ja kutsuvieraiden on noudatettava tätä.

Kuusela: Hyvät toverit! Minä haluan käyttää tämän puheen-
vuoroni pääasiassa lähiajan talouspoliittisen ohjelman johdosta.
Silloin kun näitä talouspoliittisia kysymyksiä ryhdyttiin tälle puo-
luekokoukselle valmistamaan, asetettiin toimikunta toveri Tannerin
puheenjohdolla tekemään ehdotuksia. Kun tämä lähiajan
talouspoliittinen ohjelma oli valiokunnan viimeisessä käsittelyssä,
siellä tehtiin päätös, että puoluetoimikunta sen lopullisesti tar-
kistaa, mutta jonkin virheellisen käsityksen takia tämä tarkistus
jäi suorittamatta ja tämä lähiajan talouspoliittinen ohjelma pai-
nettiin. Tämän jälkeen vielä sosialidemokraattinen pienviljelijäin
neuvottelukunta teki muutosehdotuksensa ja siitä johtuu, että
nämä muutosehdotukset on lähetetty kokousedustajille myöhem-
min painettuina. Minä en halua ollenkaan väittää vastaan sitä
tosiasiaa, etteikö toveri Tanner olisi meidän maassamme erikoi-
sen pätevä taloudellisten asiain tuntija. Mutta loppuosaan, joka
kohdistui maatalouteen ja asutustoimintaan, allekirjoittanut ei
voi yhtyä. Minä haluaisin sanoa, että tämä katsantokanta on
kokonaan vieras meidän tähänastiselle viralliselle maatalouspoli-
tiikallemme, ja se on kokonaan vieras niille ajatuksille, jotka val-
litsevat maaseutuväestön keskuudessa. Jokainen tietää, että meillä
maaseudulla on tällä kertaa vielä tavattoman paljon väestöä, jolla
ei ole omaa asuntoa, eikä ole maata, mihinkä he voisivat tämän
asuntonsa rakentaa. Minä ymmärrän, että on hyvin helppoa
istua jossakin kamarissa, tehdä siellä ympyröitä, laskea niitä
sekä verrata muiden maiden eri ammattiryhmien kokoonpanoon ja
todeta, että maaseudulla elävä väestö saa sieltä heikosti toimeen-
tulonsa. Sitä ehkä joudutaan valtion rahoilla avustamaan. Niin
ollen tehdään se johtopäätös, että me voimme muutamalla lau-
seella tämän puoluekokouksen päätöksessä likvidoida sen liika-
väestön ja tehdä tällä tavalla maataloutemme kannattavaksi.
Mutta minä haluaisin kysyä, mihinkä tämä maaseudun liika-
väestö sijoitetaan. Uskon, että te jokainen täällä olette niin val-
veutunutta väkeä, että te tiedätte, minkälaisia tavattomia vai-
keuksia meillä on teollisuustuotantomme laajentamiseen. Meiltä
•puuttuu raaka-aineet ja meiltä puuttuu pääomat. Olkoonpa ihmi-
nen minkälainen talousekspertti tahansa, ei hänellä ole varmuutta,
kykeneekö tämän maan teollisuus toimimaan kannattavasti. Mi-
nun mielestäni, niin kauan kuin tällaista varmuutta ei ole, on
hyvin lyhytnäköistä politiikkaa yrittää teettää täällä puolue-
kokouksessa päätös, että mm. asutustoimintaa maaseudulla olisi
vähennettävä ja tuotava summamutikassa tuota väestöä tänne

tehtaan portin taakse huonontamaan teollisuustyöväestönkin huonoja elinehtoja.

Jos toverit ottaisivat esille tämän lähiajan talouspoliittisen ohjelman ja vertaisivat sitä näihin sosialidemokraattisen pienviljelijäin neuvottelukunnan tekemiin muutosehdotuksiin minä uskoisin, että ainakin jokainen, joka tuntee maaseudun olot, pitää näitä muutosehdotuksia asiallisina.

Ensimmäinen kohta, jossa käsitellään suunnitelmallisempaa talouspolitiikkaa, sanoo mm., että "kansantulon määrää on suunnitelmallisesti pyrittävä korottamaan ja sen jakautumista eri kansalaispiirien kesken tietoisesti ohjaamaan". Pienviljelijäin neuvottelukunta ehdotti, että tämä kohta tulisi kuulumaan: "Kansantulon määrää on suunnitelmallisesti pyrittävä korottamaan ja sen jakautumista eri kansalaispiirien kesken niin ohjaamaan, että vähäväkisten asemaa voitaisiin parantaa ja ettei se laskusuhdanteidenkaan aikana vaikeutuisi." Lyhyen ajan vuoksi minun valittavasti täytyy jättää eräät muutosehdotukset täällä yksityiskohtaisesti selostamatta. Te voitte tehdä omat vertailunne. Mutta täällä on eräitä kohtia, joihinka erikoisesti haluaisin kiinnittää huomiota.

Täällä on kohta "Maatalous". Sos.-dem. Pienviljelijäin Neuvottelukunta on katsonut, ettei olisi ehkä tarkoituksenmukaista mennä aivan näin yksityiskohtaisesti määrittelemään, millä tavalla maataloutta on hoidettava. Siinä voitaisiin tyytyä viittamaan siihen uuteen maatalousohjelmaan, joka täällä tänä päivänä tulee käsiteltäväksi.

Kohta, jossa käsitellään asutustoimintaa, on jyrkästi ristiriidassa niiden näkemysten kanssa, mitä Sos.-dem. Pienviljelijäin Neuvottelukunnalla on. Ehdotuksessa sanotaan, että "viimeaikainen asutustoiminta on kuitenkin tullut maalle kalliiksi ja lisännyt valtion vuotuisia menoja kohtuuttomasti. Maatalouden kannattavuuden heikkenemisen vuoksi osa siirtoväelle maanhankintalain mukaan perustetuista tiloista ei ole löytänyt ostajaa, joten paljon työtä ja valtion varoja on mennyt hukkaan. Odotettavissa sitä paitsi on, että huomattava määrä viime vuosina muodostetuista uusista tiloista osoittautuu pinta-alaltaan niin pieniksi, ettei niiden viljeleminen kannata".

Täällä lopuksi myös mainitaan, että "on syytä ottaa nopeasti harkittavaksi, olisiko maanhankintaa ja asutustoimintaa enää nykyisessä muodossaan jatkettava ja eikö tässä vaiheessa olisi rajoituttava vain siirtoväen asuttamiseen ja lisämaan hankkimi-

seen liian pienille tiloille". Lopuksi vielä sanotaan, että "on harkittava asutusmäärärahojen supistamista ja valtion menojen tätä tietä vähentämistä".

Puheenjohtaja:———koputtaa———

Puhuja: Saanko minä vielä pari sanaa sanoa?

Puheenjohtaja: Pari sanaa, mutta ei enempää.

Puhuja: Näyttää siltä, että täällä kaikkein tärkeimmät asiat meidän mielestämme menevät hyvin vähillä käsittelyillä. Toivotavasti valiokunnassa meillä on aikaa niihin vielä puuttua. Minä haluaisin kuitenkin vielä lyhyesti sanoa sen, että meillä tulee täällä tänä päivänä käsiteltäväksi myöskin uusi maatalousohjelma ja kun puoluetoimikunta on yksimielisesti ehdottanut tämän uuden maatalousohjelman hyväksyttäväksi ja nämä Sos.-dem. Pienviljelijäin Neuvottelukunnan muutosehdotukset lähiajan talouspoliittiseen ohjelmaan tähtäävät siihen, että nämä molemmat suuret ohjelmat olisivat sopusoinnussa keskenään, niin kaiken järjen mukaan me emme voi maatalouspoliittisessa ohjelmassamme hyväksyä sellaista, joka on täysin ristiriitainen lähiajan talouspoliittisen ohjelman kanssa. (Suosionosoituksia)

Eino Korhonen: Herra puheenjohtaja, arvoisat puoluekokousedustajat. Niinkuin täällä jo edustaja Pusa toveri Tannerin esitykseen nähden viittasi maaseudun asunto-olojen kehittämistä, niin esim. Pohjois-Karjalan alue, joka on aivan heikossa asemassa, olisi avun tarpeessa. Se liikaväki, jota kehittyä niillä alueilla on ehdottomasti sijoitettava harjoittamaan pientaloutta. Siellä ei ole mahdollisuuksia tällä kertaa ainakaan huomattavaan teolliseen kehitykseen. Muodostettuja pientiloja täytyisi kohottaa ja myöntää lainoja sekä rakentamiseen että tilan hinnan maksamiseen. Siellä käsitykseni mukaan on maata vielä varaa lohkoa. Näin saadaan väestö kiintymään maahan ja se saa myöskin toimeentulonsa maasta. Tätä voi suositella, koska entistenkään ei ole tarvinnut tilaltaan lähteä pois sen vuoksi, etteivät ole pystyneet toimeentuloaan hankkimaan ja verojaan maksamaan.

Mitä sitten tulee tähän rakennustoimintaan, niin olisi myöskin kiinnitettävä suurta huomiota rintamamiehiin, jotka myös rakentavat ns. asuntotonteille. Evästyksenä tahtoisin mainita, että heidän asiaansa edelleen kehitettäisiin, että sekin väki tuntisi olevansa samanlaisia isänmaan kansalaisia kuin täällä liikekeskuksissa asuvat, jotka ovat jo oikeuksia paremmin saaneet.

Täällä ei ole puhuttu aikaisemmin verolakien uudistamisesta. Saloseutujen viljelijät ovat perustaneet tilansa syrjäisille maille ja

takamaille. Maanviljelysmaan veroperusteet olisi saatava uusittua samalle perustalle kuin metsämaiden perusteet, eli vähintään 5 luokkaan, samasuhteisine asteikkoihin. Silloin saataisiin oikeutta pienviljelijöille, jotka perustavat tilansa synkkien salojen keskelle, tai korpien ja rämeikköjen laiduille.

Onni Leino: Hyvät kuulijat! Minä varasin tämän puheenvuoron selostaakseni niitä epäkohtia, joita on ilmennyt Pertunmaan kunnassa työkysymysten suhteen. Siellä maanviljelijät metsiään myydessään, samalla ottavat suorittaakseen myöskin metsätyöt. Tästä johtuen huomattava määrä työntekijöitä joutuu kokonaan sivuun näistä metsätöistä. Tämä on herättänyt mielen kuohua Pertunmaalla. Kunnallisjärjestön kokouksessa tätä asiaa käsiteltiin ja käännyttiin työasiainlautakunnan puoleen tiedusteluihin, etteikö siellä olisi mitään mahdollisuutta jollakin tavoin vaikuttaa asiaan ja kehottaa metsänmyyjiä pidättäytymään ottamasta näitä töitä nimiinsä. Minä halusin saada tämän täyllä varsinakin valtiiovallan tietoon sen vuoksi, että jos kerran on mahdollisuutta jollakin tavalla tätä ikävää epäkohtaa korjata, se olisi korjattava. Kun tällä tavalla annetaan nämä työt maanomistajille, niin niistä koituvat tulot jäävät verotuksen ulkopuolelle, sillä maanomistajat eivät näitä tuloja ilmoita, eivätkä maksa mitään veroa yhteiskunnalle, kunnalle enempää kuin valtiollekaan. Tämänkin tähden olisi kysymykseen kiinnitettävä huomiota.

Nyt on paljon puhuttu asutusmäärärahoista ja muistakin. Kyllä minä siihenkin asiaan huomauttaisin, että kaikkein vähiten pienviljelijät ovat olleet ottamassa valtion tukea, sillä he ovat olleet tyytyväisiä elämäänsä enimmin. Minun mielestäni maanviljelys ainakin Etelä-Suomessa omasta kokemuksestani kannattaa siinä määrin kuin muukin ansiotyö ja olen pikkutilaani tyytyväinen. Tämän vuoden sadostakin, vaikka perunassa tulikin 50 % sadon tappio, minä saan työlleni palkan.

Eino Nissinen: Hyvät toverit. Minä entisenä torpparipoikana ihmettelen, että onko sosialidemokraattisella puolueella tarkoitus jättää kesken asutustoiminta, mikä aloitettiin jo torppariaikana. Näin pohjoiskarjalaisten kannalta teollisuus, mitä täällä on kaavailtu, näyttää tällä hetkellä synkältä, koska siellä ovat hyvin monet entisetkin teollisuuslaitokset lopettaneet toimintansa. Minhin siis laitetaan tämä kansa esim. Pohjois-Karjalassa. Nyt on asutustoiminnan tietä näytetty tavallaan nälkäisille leipäpalaa ja nyt aiotaan se ottaa pois (suosionosoituksia). Minä uskon, että suurin osa Pohjois-Karjalan edustajista tulee olemaan sen takana,

että asutustoimintaa on jatkettava kaikesta huolimatta, koska ei ole tällä kertaa muuta mahdollisuutta.

On totta, että tässä asutustoiminnassa ja nykyisessä laissakin on virheitä. Nyt on muodostettu tällaisia suoraan sanoen elinkelvottomia tiloja, kun olisi ollut muodostettava jo alusta lähtien tämän lain edellyttämiä elinkelpoisia tiloja.

Sitten on vähän kummallista, että tässä ohjelmassa sanotaan suoraan, että ainoastaan siirtolaisille asutustoimintaa on jatkettava ja muille annetaan lisämaata.

Minä haluaisin vielä tässä eräaseen kohtaan kiinnittää huomiota. Siellä nim. mainitaan, että olisi tämä lapsilisäjärjestelmä tarkistettava ja tehtävä muutoksia. Sanotaan, ettei niin hyvää, ettei jotain pahaakin. Sama on tässäkin. Mutta tässä lapsilisäjärjestelmässä on enempi hyvää kuin paha ainakin rajaseutukansan silmillä katsottuna. Pohjois-Karjalassakin moni olisi ollut nälkäkuoleman partaalla, jos vaimo ei olisi voinut nostaa palkkaansa siitä, että hän on yhteiskuntaa lisännyt.

Sitten siellä viimeisessä lauseessa sanotaan, että taattaisiin palkkannauttijoille kohtuullinen toimeentulo. Nyt meillä on tunnuslause, että "tänään puolue huomenna kansa". Tuleeko tästä puolueesta kansaa milloinkaan, jos pienviljelijäväestö unohdetaan. Eikö tämä lause täytyisi kuulua, että myöskin pienviljelijöille taataan sellainen tarpeellinen toimeentulo?!

Väisänen: Maaseudun väestö joutuu melko pulmallisten kysymysten eteen. Toisaalta suunnitellaan estettäväksi maaltapakoa. Tehdään esteitä, ettei väkeä saisi tulla maalta teollisuuslaitoksiin ja kaupunkeihin. Toisaalta suunnitellaan tai ajatellaan ainakin, ettei asutustoimintaa voitaisi enää jatkaa ja siihen liikaväestöä sijoittaa. Meidän täytyy myöntää, että sellaisessa suurtyössä kuin asutustoiminnassa ja agraaripolitiikan hoidossa on tullut virheitä ja tulee ehkä edelleenkin jo sen takia, että me olemme joutuneet tätä asutusreformia aina suorittamaan pakkotilanteen edessä, jolloin emme ole voineet kaikkia niitä seikkoja huomioida, mitä asutustoiminnan ja koko kansantalouden kannalta olisi ollut huomioitava. 1918 ehkä tehtiin kaiken hyvän ohella sellaisia virheitä, että muodostettiin kääpiötiloja, ja niistä ei tullut maanviljelijöitä eikä teollisuustyöväestöäkään. He olivat horjuvin jaloin kummasakin sekä palkkatyössä että maataloudessa. Tätä muodostamista on vielä jatkettu nyt siirtoväen asutuksen yhteydessä. Kun tarkastelee tätä ohjelmaluonnosta, joka on esitetty maatalouspolitiikan suuntaviivoiksi, voidaan siitä nähdä, että se on erikoisen

hyvä ohjelma. Se osoittaa, mitenkä maan taloutta olisi tulevaisuudessa hoidettava ja siitä huokuu lämmin henki maatalouspolitiikalle. Sen perusteella voisi sanoa, että puolueella on ystävällinen eikä vihamielinen suhde maatalouteen. Siinä on kiinnitetty ennen kaikkea tuohon seikkaan huomio, että liian pienistä tiloista saadaan elinkelpoisia, ja niitä täytyisi suurentaa. Tässä on edustaja Pusan kautta ja monien muiden kautta sanottu, että meillä ei pienviljelijäväestöllä ole mitään sitä vastaan, mistä me elinkeinomme saamme. Mutta maata on ollut kylliksi ja siihen on ollut helpompi sijoittaa kuin teollisuuteen. Kyllä teollisuutta on täytynyt valtiovallan puolelta auttaa ehkä samassa määrin kuin maataloutta ja tulee edelleenkin niin tehdä.

Korostan vielä sitä, että asutustoimintaa on tarpeen mukaan edistettävä ja minä uskon, että ilman muuta asutustoiminta vähenee, jos liikaväestölle tulee parempia ansiomahdollisuuksia teollisuudessa tai jossakin muussa yhteydessä.

Lepistö: Herra puheenjohtaja. Tämän keskustelun pääpaino olisi tietenkin pitänyt olla poliittisen tilanteen arvioinnissa, mutta ne kaksi lausuntoa, jotka täällä annettiin alustuksen luontoisina, ovat johtaneet nähtävästi siihen, että keskustelun pääpaino tulee olemaan maatalouden ja pien vii jelyskysymyksen ympärillä. Minun tarkoitukseni on ollut antaa lausunto lähiajan maatalouspoliittisen ohjelman yhteydessä, jossa minä selostan hiukkasen lähemmin tämän hetken maatalouskysymystä ja myöskin hallituksen toimenpiteitä maatalousasioiden hoitamisessa. Kun kuitenkin nyt niin pääministerin lausunnossa oleva eräs sivulause kuin myöskin Tannerin alustuksessaan käyttämä lausunto asutuskysymyksestä ovat sellaisia, että ne aiheuttavat reunahuomautuksia, kuten tämäkin keskustelu on jo sen riittävässä määrässä osoittanut, ei niihin voi olla tässä yhteydessä kajoamatta.

Pääministeri Fagerholm puhui pien vii j eli järomantiikasta. Siihen on sanottava, että pienviljelys on ammatti, jolla täytyy lähinnä käsittää sellaista maatilamuotoa, jossa lähinnä oman perheen työvoimalla hoidetaan tilan työt. Tämä ei ole sellaisenaan mitään romantiikkaa. Se on useassa tapauksessa suomalaiselle pienviljelijätalonpojalle kovaa ja ankaraa työtä, jossa sesonkiaikana ei ehditä katsomaan kelloa.. Tämä perhe vii jelmämuoto on hyvin yleinen nykyaikaisessa eurooppalaisessa taloudessa. Minulla on kuluneena kesänä ollut tilaisuus tutustua Tanskan, Ruotsin ja aikaisemmin Norjan maatalouskysymyksiin ja myöskin

vielä lyhyellä matkalla Amerikan maatalouteen ja vallitseva muoto näissä kaikissa maissa on perheviljelmä.

Ei suinkaan voida sanoa, että tämä perheviljelmä olisi mikään hajoava saippuakupla. Tämä viljelysmuoto on sellainen, jos me tutustumme talonpoikaisliikkeen historiaan, että se on aina kestänyt kilpailun suur viljelysten kanssa. Vain väkivalta ja pakko historian eri aikoina on voinut talonpoikia syöstä orjuuteen.

Näin ollen minä haluaisin esittää eriävän mielipiteeni pääministerin käsitykseen, minkä hän esitti pienviljelyksestä. Minä näkisinkin, ettei sitä tarkoitettu siinä mielessä, kun miksi se voidaan ottaa sikäli kuin se tulee julkisuuteen. Siihen tullaan varmasti meitä vastustavalla taholla kiinnittämään hyvinkin suuri huomio. Pääministerin kanta hallituksessa yleensä maatalouskysymyksiin nähden on ollut erittäin myönteinen ja että maatalousministeri on saanut pääministeriltä aivan ratkaisevan tuen maataloutta koskevissa kysymyksissä. Minulla on näin ollen oikeus tehdä se johtopäätös, että pääministerin lausunto sellaisenaan tuskin tarkoitti sitä, miksi sitä voidaan hänen lausunnostaan tulkita.

Mitä tulee sitten meillä asutuskysymykseen, on meidän maamme niin laaja ja sen olosuhteet ovat niin erilaiset, että ei voida vetää täysin yhdenmukaista rajaa koko maahan nähden. Jos meidän talouselämämme kehittyi nopeasti muilla elinkeinoelämän aloilla, niin hyvä on. Toivottavaa olisi, että väestönlisäys voitaisiin sijoittaa muihin ammatteihin kuin maatalouteen ja että maataloudelle näin ollen jäisi tilaisuus antaa sen piirissä nykyisin olevalle väestölle elämisen ja täystyöllisyyden mahdollisuudet. Nyt on erikoisesti Tanner kiinnittänyt huomiota nykyiseen asutustoimintaan ja kuinka sillä on kielteisiä vaikutuksia, todennäköisesti tarkoittaen, millä tavalla se on vaikuttanut meidän tilamuotoihimme. Minulla on tässä edessäni tilasto, joka osoittaa, että meillä, — jos me vertaamme sodan edellistä aikaa 1939 ja sitä, minkälaiseksi nyt muodostuu tilanne maanhankintalain toteuttamisen jälkeen — alle 1 hehtaarin suuruisten tilojen, siis tonttien ja asuntotilojen, lukumäärä lisääntyy noin 19.000:llä. Tilasuuruus 1—5 hehtaariin vähenee noin 5.000:lla, keskimääräisen peltoalan tällä tilaryhmällä pysyessä melkein pä sadasosaprosentteina samana. 5—10 hehtaariin olevat tilat lisääntyvät noin 7.700:llä ja niidenkin keskimääräinen peltoala pysyy suurin piirtein samana. 10—25 hehtaariin olevat tilaryhmät lisääntyvät vajalla tuhannella ja niiden keskimääräinen tilasuuruus, peltoala-

määrä hiukkasen suurenee. 25—50 hehtaaria olevat tilaryhmät vähenevät 1.700:llä, keskimääräisen peltopinta-alan laskiessa 32.74:stä 31.81:een, siis keskimääräinen peltoala tässä ryhmässä alenee noin puolella hehtaarilla.

Haluankin vain todeta sen, että maanhankintalain toimeenpano ei meidän tilussuhteita loppujen lopuksi niin suuresti muuta, kuin on haluttu propagandassa esittää. Meillä otetaan 3.000 tilasta maata, mutta lisämaata annetaan 30.000 tilaan, ja asutustoimintaa meillä tarvitaan ensikädessä lisämaan hankkimista varten. Maan eri osissa tarvitaan vielä myöskin varsinaista asutustoimintaa, ja kun asutustoiminnan piiriin lukeutuu meillä varsinaiset asunnot maaseudulla, ei asutustoimintaan nähden minun nähdäkseni voitaisi ottaa niin torjuvaa asennetta kuin mitä talouspoliittisessa ohjelmassa on esitetty. Minä toivoisin, että siihen asianomaisessa valiokunnassa kiinnitettäisiin huomiota.

Taavi Kemppi: Huomioni kiintyy erikoisesti Tannerin mietinnön täystyöllisyyskohtaan, jossa sanotaan m.m., että "työnantaja on mahdollisuuksien mukaan velvoitettava pitämään palveluksessaan entisen työntekijämääränsä". Meidän paikkakunnallamme todennäköisesti asia on niin, ainakin työnantajan selityksen mukaan, että ei voida tulevana talvikautena pitää yllä täystyöllisyyttä. Syyksi hän sanoo tuotantokomiteassa, että hän ei saa kaupaksi sahateollisuuden jätetuotteita, n.s. sahapurua. Nyt ollaan siinä, että hän on ostanut noin 3 milj. kuutiojalkaa puuta. Kun hän joutuu käyttämään sahaansa kesän aikana yhtä vuoroa, joutuu hän talven ajaksi lopettamaan sen yhdenkin vuoron. Tämä tietää suurta työttömyyttä. Noin 2 milj. kuutiojalkaa hän jättää pystyyn ensi talven aikana. Suuri määrä hevosia ja miehiä joutuvat ansiomahdollisuuksia vaille. On huomautettava, että tämä mainittu saha on ainoa teollisuuslaitos meidän paikkakunnallamme. Todennäköisesti nämä teollisuuskapitalistit ovat varanneet sodan aikana liian suuret pinotavaramäärät teollisuuttaan varten. Meidän paikkakunnallamme asiaa pohdittaessa tultiin siihen tulokseen, että ainakin ensi talven aikana varastossa olevasta pinotavaramäärästä huolimatta, se mikä on päätetty tuottaa täystyöllisyyttä silmällä pitäen, voitaisiin toimittaa alan tehtaisiin.

Emil Hannonen: Hyvät puoluekokousedustajat. Täällä on puhuttu mm., että tämä asutustoiminta olisi keskeytettävä, koska tämä nykyinen asutustoimintamuoto tällaisenaan on tullut valtiolle kalliiksi. Mutta palatkaamme vähäsen ajassa taaksepäin.

Sodan aikana tehtiin voimakasta propagandaa, jossa olivat sosiaalidemokraatitkin mukana, ja luvattiin myös rintamamiehille maata. Nythän on tämän nykyisen maanhankintalain mukaan etusijalla maata saamassa siirtoväki, toisella tilalla sotainvaliidit, sotalesket ja sotaorvot ja kolmannella tilalla rintamamiehet. Nyt eivät perheelliset rintamiehet ole vielä saaneet nimeksikään maata. Jos me otamme ohjelmaan, että tämä maan saanti keskeytetään, missä on silloin meidän vekseliemme lunastus? Jos me hyväksymme tällaisen asutustoimintasuunnitelman, on meidän silloin tyhmää lähteä ensinkään maaseudulle laajaa valistus-työtä tekemään.

Mitä tulee sitten toveri Tannerin väitteeseen siitä, että aina tämä pienviljelys on anomassa almuja valtiolta, niin eikö ole suurimpana anojana ollut juuri maalaisliitto. Minä kuulun juuri niihin "valtion vaivaishoitolaisiin", mutta en minä valtiolta ole saanut kuin viime vuonna ja tänä vuonna hiukkasen. Kaikki tuki, mitä maanviljelykselle on tullut, on mennyt johonkin muualle. Huomaatan sivumennen, että teollisuus on myös ollut valtion turvaa anomassa. M.m. asutuskeskuksissa ovat laitokset kääntyneet Aravan puoleen. Siis teollisuuslaitoksissa on valtion "vaivaishoitolaisia" aivan samoin kuin maaseudullakin. Sellaiset piirit, jotka eivät omista maata ja joilla on halua siihen käydä käskiksi, niille on annettava siihen tilaisuus.

Jussi *Hakala*: Tämä keskustelu näyttää täällä kallistuvan yksipuolisesti pienviljelijäkysymykseen, vaikka tarkoitus kai oli keskustella yleensä puoluepolitiikasta ja sen keskustelun perusteella myöskin laatia julklausema. Tämä on kai ymmärrettävä siten, että nykyisen puoluetoimikunnan työ on ollut siksi hyvää ja eteenpäin vievää, että siinä ei ole suuria sanomisia. Jos tämä on oikea käsitys, niin minäkin saatan yhtyä siihen ja antaa tunnustuksen puoluetoimikunnalle sen työstä. Se on nostanut puolueen lyhyessä ajassa maan johtavaksi puolueeksi. Toivon, että tätä linjaa edelleen jatketaan. — Se siitä.

Pohjois-Suomen pienviljelijäväestö elää tällä hetkellä tavattoman vaikeissa olosuhteissa varsinkin Keski-Pohjanmaan alueilla, missä halla on ollut kaikkein tuhoisin. Siellä vei halla melkein sataprosenttisesti pienviljelijäväestön leipäviljan. Tästä syystä olisi erikoista huomiota kiinnitettävä juuri tilanteeseen pohjolassa.

Oli ikävä todeta, että tällaisessa tilanteessa yhtäkkiä pantiin toimeen leivän hinnan korotus. Se otettiin pohjolassa

vastaan hyvin ikävin tuntein. Ymmärrettiin kyllä, että tämä korotus oli välttämätön, mutta olisiko ollut syytä mennä näin suuriin korotuksiin yhtäkkiä. Tämä vaikuttaa sekä palkkatyöväestöön että pienviljelijäväestöön, sillä pienviljelijäväestö joutuu ostamaan yleensä kokonaan leipäviljan. Tällä hetkellä ei asialle mitään mahda. Samassa yhteydessä hallituksen taholta kuitenkin vilauteltiin, että tätä hintaa tasoitettaisiin kaikkein huonompivaraisen väestön hyväksi. Vilautettiin alennuskorttijärjestelmää, joka turvaisi sen, että ainakin kaikkein heikoimmille perheille saataisiin jotakin hyvitystä. Tämä 5 % liikevaihtoveron alennus ei pysty korotusta tasoittamaan. Alennuskorttijärjestelmästä ei ole kuulunut sen jälkeen mitään. Toimihenkilöiltämme kysellään huolestuneina, että tuleeko siitä mitään, vai onko se haudattu.

Sitten tämä työllisyyskysymys on erikoisesti päivänpolttava. Ministeri Huunonen esitteli teoriassa aika hyviä numeroita, millä tavalla tämä työllisyyskysymys on yleensä hoidettava Pohjois-Suomessa. Mutta käytäntö on osoittanut, että tätä työttömyyttä pyritään hoitamaan jonkinlaisella näpertelyllä. Tiekorjaukset, joista täällä mainittiin, eivät ole sellaisia työllisyys töitä, jotka ratkaisisivat tämän kysymyksen. Siihen tarvitaan suurempia, pitempiaikaisia työmaita, joita kyllä Fohjois-Suomessa löytyy, kun vain niitä todella haetaan. M.m. meillä on tehty esityksiä suonkuivauksesta. On tutkittu, että löytyy viljelysmaaksi ja myös metsämaaksi kelpaavaa maata. Sitä on yritetty kaikin keinoin saada alulle, mutta se on aina vain lykkääntynyt ja näyttää siltä, että se lykkääntyy tänäkin talvena.

Viime syksynä jo valtion työt myöhästyivät pahasti. Niinpä esim. Haapaveden kunta joutui viime syksynä hoitamaan työttömyyttä yksinään siinä määrin, että se joutui uhraamaan noin 2 milj. markkaa työttömyyden eteen yli sen, mikä oli sen osuuteen kuuluva. Tästä huomautettaessa asianomaiselle taholle sieltä vain kylmästi sanottiin, että pitääkää hyvänänne, minkä olette siihen uhranneet. Tämä tuottaa tavattoman suuria vaikeuksia ja lisää veronmaksua siinä määrin, että nämä heikossa asemassa olevat kunnat tulevat suorastaan maksukyvyttömiksi. Eräissä kunnissa veroäyrin hinta on tällä kertaa 12:50 ja uhkaa siitä edelleen yhä nousta. Tästä syystä olisi hallituksen todella aihetta kiinnittää erikoista huomiota pohjolan työttömyyteen ja ennen kaikkea sillä tavalla, että työttömyys-

työt ovat siellä vastedes seisovia, vakavia töitä eikä yksistään näitä tienkorjauksia. Niillä ei pitkälle potkita.

Uno Salo: Täällä on koko ajan puhuttu lähinnä maatalous- ja pienviljelijäkysymyksestä ja sivuutettu monet muut sellaiset asiat, joista tarvitsisi paljon puhua. Tällainen on juuri tuo Kemin tapaus, jonka kaikki noin päällisin puolin tuntevat. Ministeri Simonen mainitsi, ettei hän tässä kysymyksessä puutu Kemin tapahtumien taloudelliseen puoleen. Sentähden minä haluaisinkin tässä pyytää asianomaista ministeriä vastaamaan siihen kysymykseen, josta suuri yleisö haluaa ehdottomasti tietoa. Siellä pohjolassa on jatkuvasti kommunistien taholta sanottu, että katsokaa toverit, näin me yksimielisellä päättäväisyydellä pakotimme hallituksen perääntymään siinä, että se ensiksi määräsi palkkoja alennettavaksi ja sen jälkeen se määräsi, että palkat pitää pysyttää ennallaan. Asia pitää selvittää, koska toiselta puolen eräissä tilaisuuksissa on hallituksen taholta sanottu, että tähän alennukseen olivat syypäänä hinta- ja palkkaneuvoston taitamattomat toimihenkilöt,

Minä paikan päällä olleena haluaisin selvittää ne alkusyyt, jotka johtivat tähän n.s. varaslähtöön, niinkuin on sanottu näitä tapahtumia Kemissä, siis mistä ja kuinka tuo alku tapahtui.

Jo tammikuun lopulla Lapin piirin hinta- ja palkkatarkkailija kävi Kemi-yhtiön konttorissa tutkimassa siellä maksettavia palkkoja ja totesi tällöin, että siellä on n.s. yliulukuneita palkkoja, mutta ei mitään mustia palkkoja. Hän teki tästä raportin hinta ja palkkaneuvostolle, minkä jälkeen asianomaisen viraston toimihenkilöt, m.m. Rinne, kävivät paikan päällä toteamassa, että näin oli asianlaita. He kehoittivat silloin, että Kemi-yhtiön johdon on ryhdyttävä tarkistamaan lähinnä pölinnostajien ja massanlastaajien palkkoja, joissa todettiin muka yliulukuneisuutta, vaikka toiselta puolen täytyy heti tässä sanoa, että nämä palkat olivat sopimuspalkkoja, tehty vuodeksi kerrallaan, ja siis mistään mustasta palkasta ei ollut kysymys. Kemi-yhtiön johdon taholta ei kuitenkaan ryhdytty tällaisiin tarkistustoimenpiteisiin, ennenkuin hinta- ja palkkaneuvoston taholta lähetettiin kaksi kirjelmää, joissa vaadittiin, että näitä palkkoja on tarkistettava eli t.s. niitä on alennettava. Kemi-yhtiön johdon taholta on näin sanottu ja minä olen ne asiakirjat nähnyt, mitkä on lähetetty hinta- ja palkkaneuvoston taholta. Kemi-yhtiön taholta ryhdyttiin tosiaankin justeraa-

maan palkkoja. Palkkoja esitettiin alennettaviksi 18 prosentista 38 prosenttiin saakka. Ja huomatkkaa, tämä on tavaton alennus silloin, kun on kysymys sopimuspalkasta. Ennen kuin näitä palkantarkistuksia esitettiin työntekijöille, oltiin yhtiön taholta kaiken aikaa hinta- ja palkkaneuvoston kanssa yhteistoiminnassa. Hinta- ja palkkaneuvosto oli pitänyt 50—60 työmiehen palkkoja vieläkin liian korkeina. Vieläkin olisi siis pitänyt enemmän alentaa. Näin on sanottu yhtiön taholta. Välttyäkseen suuremmilta riitaisuuksista ei yhtiö halunnut kuitenkaan kokonaisuudessaan noudattaa määräyksiä. On luonnollista, että kun tällainen palkanalennus tulee, ei sitä kukaan noin vain niele, vaan siinä pannaan vastaan. Seuraus oli sitten, että kun tältä uudelta pohjalta neuvottelut käytiin, ei päästy tuloksiin, sillä molemmat pitivät kiinni: työntekijät palkoistaan ja työnantaja nojasi hinta- ja palkkaneuvostoon. Sen vuoksi yhtiön taholta sanottiin tämä sopimus, — joka, kuten sanottu, tehdään aina vuodeksi kerrallaan, — irti toukokuun 11 päivänä. Tämän jälkeen käytiin vielä neuvotteluja, mutta tuloksetta. Työnantajaliiton taholta ilmoitettiin kesäkuun 21 päivänä Kemi-yhtiön johdolle, että työnantaja voi menetellä tässä asiassa työntekijäin kanssa niinkuin parhaakseen näkee. Tästä oli seurauksena, että yhtiö ilmoitti kesäkuun 25 päivänä työntekijöilleen kirjallisesti, että koska kerran ei ole päästy tässä asiassa molemmin puolin tyydyttävään tulokseen, niin seuraavana maanantaina eli 27. kesäkuuta ryhdytään näitä töitä tekemään tuntipalkalla, taikka että voidaan myöskin niitä tehdä urakkapalkalla, mutta sillä pohjalla kuin työnantaja hinta- ja palkkaneuvoston siunaamana on tämän asian päättänyt. Että työntekijät olisivat lähteneet tässä ajamaan oikeuksiaan sillä tavalla kuin ammattiyhdistysliikkeen säännöt ja päätökset edellyttävät, sitä eivät he valitettavasti tehneet. Heillä ei tässä vaiheessa ollut minkäänlaisia poliittisia kysymyksiä. He eivät siis ryhtyneet asiaansa hoitamaan, vaan menivät 27 päivänä töihin klo 6 aamulla ja ryhtyivät tekemään työtä tuntipalkalla, niinkuin työnantaja oli ilmoittanut. Työtä tehtiin 4 päivää 1 päivään saakka heinäkuuta, minkä jälkeen ilman muuta työnantajalle ennakolta ilmoittamatta jäätiin töistä pois. Selitettiin, että työnantaja vaatii liian paljon työtä tuntipalkalla. Nyt ei kahteen viikkoon asiasta puhuttu puolin eikä toisin. Ei työnantaja kääntynyt työntekijäin puoleen kehoituksin tulla työhön enempää, kuin että työntekijätkään olisivat pitäneet minkäänlaisia ammatti-

yhdistysosaston kokouksia. Joissakin sanoisiko tupakokouksissa asiasta keskusteltiin ja näin asia sai olla rempallaan. Me ilmoitimme heti kohta asiasta Paperityöntekijäin Liittoon Tampereelle ja pyysimme liiton pikaisia toimenpiteitä. Siellä selitettiin, ettei se ole mahdollista sen tähden, että tämä Pajusaaren paperityöntekijäin ammattiosasto ei ollut hyväksynyt nykyistä Paperityöntekijäin Liiton uutta liittotoimikuntaa. Niinikään me ilmoitimme, siitä puolutoimistoon. Valitettavasti silloin olivat eräät sihteerit lomilla. Yleensä me saimme sellaisen käsityksen, että tällä lakkolla ei tulisi olemaan mitään yleisvaltakunnallista merkitystä, ja se mätänee itseksen. Kun oli pari viikkoa kulunut, työntekijät pitivät ammattiosaston kokouksen, joka siunasi lakon lailliseksi. Sensijaan, että osasto olisi kääntynyt nyt liiton puoleen, se valitsi yleisen lakko toimikunnan ja kutsui lakko toimikunnan pääjehuksi herra Lundströmin, kuten kaikki tietävät. Sen jälkeen alkoivat kommunistien sormet olla kaiken aikaa pelissä ja politiikka alkoi asiassa rullata.

Puheenjohtaja: Puhuja on pyytänyt lisää 5 minuuttia, myönnettäneen.

Myönnetään.

Puhuja: Kun siihen tuli politiikka mukaan, työnantaja tuli täysin hermostuneeksi ja se olisi tuon asian hoitanut pois päiväjärjestyksestä hinnalla millä hyvänsä. Pyysimme apua, että tämä asia pitäisi nyt hoitaa pois. Minä soitin heinäkuun puolen välin aikaan mm. pääministerin sihteerille ja selitin, kuinka vakava tilanne tällä kertaa on. Kesti kuitenkin vielä aikaa ja edelleen politiikka jauhoi. Työmaa toisensa jälkeen jäi Kemissä lakkoon, kunnes elokuun 2 päivänä ilmoitettiin, että tuomari Kulovaara tulee paikan päälle. Minun ei ehkä tässä tarvitse lähteä näiden tapausten kulkua selvittämään, se olisi todella mielenkiintoista, mutta koska on vähän aikaa. Me tiedämme, että kun poliittiset miehet olivat asiassa mukana, asiaa ei voitu hoitaa millään tavalla. Vasta mielenosoituksena hallituksen toimenpiteelle nämä lakkolaiset hyökkäsivät Kemi-yhtiön hallintorakennukseen ja näyttivät Kulovaaralle tervetuliaisiksi, ettei täällä mitään valtion edustajia enää tarvita.

Tässä asiassa pitäisi saada riittävä selvyys siitä, että onko hallitus ollut tietoinen hinta- ja palkkaneuvoston taitamattomien virkamiesten toimenpiteistä, jotka näin huomattavalla tavalla vaikuttivat työntekijöiden palkkaukseen.

Lindblom: Hyvät toverit. Täällä ovat sekä pääministeri, puoluesihtööri että myöskin ministeri Simonen puheenvuoroissaan lausuneet tunnustuksen sanoja ammattiyhdistysliikkeen sosialidemokraattisille johtomiehille siitä, miten yhteisymmärryksessä vaikeimmat toimenpiteet on hoidettu. Monessa vaiheessa on lausuttu, että ammattiyhdistysliikkeen johto on huomattavassa määrin syyllinen niihin inflatorisiin toimenpiteisiin, mitä on suoritettu. On vastapainoksi aihetta todeta, että paine tällä rintamalla on ollut ehkä kaikkein raskaimpia. Toisaalta on todettava, että Pekkalan hallitus ei omalta osaltaan pystynyt harjoittamaan minkäänlaista vakauttamispolitiikkaa. Eräs vaihe, jolloin ammattiyhdistysliike sai erittäin paljon toruja ja sai sitä kaiken lisäksi erittäin voimakkaassa määrässä myöskin maan talousasiantuntijoilta, oli lokakuussa 1947 verrattain väkivaltaisoin toimenpitein läpiajettu uusi palkkasäännöstelypäätos palkankorotuksineen ja myöskin ns. indeksiin kytkemisineen, joissa ylikompensatiopykälä näytteli silloin huomattavaa osaa. Minä haluaisin tässä vaiheessa todeta sen, että tuo paljon syytetty toimenpide loppujen lopuksi näyttää olleen se ainoa pakotuskeino, joka pakotti myöskin Pekkalan hallituksen harjoittamaan jonkinlaista vakauttamispolitiikkaa.

Toveri Tanner mainitsi tässä yleisohjelmakomitean toiminnasta muutamia tärkeimpiä ratkaisuja. Allekirjoittanut joutui osallistumaan jossain määrin myöskin tämän komitean toimintaan ja voin yhtyä niiden ratkaisujen merkityksen arvosteluun, mitä toveri Tanner täällä sanoi. Ainoa, mitä minä haluaisin tässä yhteydessä todeta vastaisen varalta on se, että yleisohjelmakomitean tarkoituksena oli rakentaa pohja kokonaisratkaisulle. Kuitenkin lähdettiin harhaan johdetulle linjalle. Ensiksi lähdettiin vuokrien korotukseen, sen jälkeen viljan korotukseen, viljan hinnan korotuksen yhteydessä kyllä liikevaihtoveron alentamiseen, mutta vasta myöhemmin muihin vähäisempiin toimenpiteisiin. Kaikesta huolimatta vielä joitakin näistä toimenpiteistä, jotka tarkoittivat tasoittamista työntekijäin puolella, on jäänyt toteuttamatta, vaikka siitä on lupaus annettu; mm. erittäin vaikeasti toimeenpantava kompensatio vähävaraisille viljan hinnan kohoamisesta. Tämä on ollut pahin virhe. Mätäkuun offensiivi tosin voitettiin, mutta tämä ei suinkaan merkitse vielä, kuten monet ovat luulleet, sosialidemokraattisen hegemonian varmistumista ammattiyhdistysliikkeessä. Päinvastoin tämän päivän ilmiöt osoittavat, että mitään lupaa taistelun heikentämiselle tai sen keskeyttämi-

selle tai yleensä millekään laiminlyönnille ei voida antaa. Me näemme tässä tänä päivänä devalvoinnin eräät seuraukset, joskaan emme vielä niin vaarallisina kuin ne ehkä loppujen lopuksi, ovat. Pahimpina me näemme sen, että tällä hetkellä maatalouspuolella hinnat ovat kohonneet ja aiheuttaneet lähinnä aikapalkkaisten ja alempipalkkaisten keskuudessa vaarallista levottomuutta.

Kun tällaisen kysymyksen osalta joudutaan sitten yhdessä keskustelemaan suunnitelmista ja ratkaisuista, on ammattiyhdistysliikkeessä olevien sosialidemokraattisten johtajien asemaa pidettävä erittäin vaikeana. Meidän on lähdettävä siitä, että ammattiyhdistysliike on myöskin itse asiassa sisäpoliittisen elämän avain. Vallan ja hegemonian säilyttäminen siellä edellyttää myöskin sen taistelun huomioimista mikä joudutaan käymään kommunistien ja epäpoliittisten aineiden kanssa. On välttämätöntä, että se muistetaan.

Minä käytän tässä tilaisuutta hyväkseni tehäkseni vain erään pienen varsinaisen muutosehdotuksen tähän talouspoliittiseen ohjelmaan, sen 9) kohtaan, jossa sanotaan: "Normaalia elinkeinoelämää häiritsevien työnteisauksien välttämiseksi on myöskin palkkojen säännöstelyä toistaiseksi jatkettava". Minä olisin sitä mieltä, että sosialidemokraateille ei suinkaan ole eduksi ja onneksi, jos tällä motiivilla palkkasäännöstelyn jatkamista puolustetaan. Sen sijaan minä esitän, että sanottaisiin: "jotta palkkojen kehitystä edelleen poikkeuksellisissa oloissa voitaisiin tarpeellisessa määrässä ohjata ja hallita, olisi palkkasäännöstelyä toistaiseksi jatkettava".

Täällä esitettiin kysymyksiä, jotka koskivat Kemin lakkoa. Minä haluaisin ensinnäkin hinta- ja palkkaneuvoston jäsenenä, joka on osallistunut tämän asian käsittelyyn, todeta, että siinä vaiheessa, jolloin työnantajapuolelta tehtiin esitys palkkojen alentamiseksi, ts. edellisenä syksynä sovitun tariffin muuttamiseksi, al-lekirjoittanut esitti palkkajaostossa jyrkän vastalauseen tätä yrittystä vastaan. Minä pidin selvänä, että palkkasäännöstelypää-töksen määräysten mukaan tämän kysymyksen selvittely kuuluu työmarkkinaosapuolille, Työnantajaliitolle ja Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitolle. Tässä asiassa oli kyllä aihetta eräänlaiseen tariffien tarkistukseen, sillä näiden työntekijäin osalta, joista kysymys on, ansiot tämän uuden hinnoittelun pohjalla olivat luis-taneet yli tehtaan tärkeimpien ammattityöntekijäin. Mutta Pa-periteollisuuden Työntekijäin Liiton edustajakokousta edeltäneessä

vaiheessa ei sen enempää liiton silloisella kommunistisella johdolla kuin sosialidemokraattisella oppositiolla ollut mitään mahdollisuuksia asialliseen asiain käsittelyyn. Se meni kokonaan poliittisen spekulatiivisuuden tilille puolin ja toisin. Asia tuli näin ollen uudelleen hinta- ja palkkaneuvostoon, jolloin siellä todettiin edelleenkin, että asia on työmarkkinaosapuolten asia. Palkkaosasto, joka itse asiassa on ministeriön alainen osasto, eikä ole missään suoranaisessa alistussuhteessa hinta- ja palkkaneuvostoon, on tässä tehnyt ne ratkaisut, mitä on tapahtunut. Palkkaneuvostoa, joka on hallituksen alainen, ei tässä asiassa voida syyttää. Mutta se on tovereiden ymmärrettävä, että tuossa alkuvaiheessakin jo esiintyi asiassa poliittista spekulatiivisuutta kommunistien taholta. Ja kaikissa myöhemmissä vaiheissa, jolloin olisi ollut asiallisia mahdollisuuksia käyttää ammattiyhdistysliikkeen voimaa ja vaikutusvaltaa asian rauhalliseksi järjestämiseksi, kaikki nämä toimenpiteet torjuttiin. SAK:n työvaliokunnan kokouksessa oli asianomaisen lakkotoimikunnan lähetystö, jolle viimeksi heinäkuun alkupuolella viitattiin tie kääntyä liittotoimikunnan puoleen, mutta tämä tie torjuttiin. Myöhemmin SAK:n työvaliokunnassa yritettiin lähteä sille tielle, että asetettaisiin selvittely toimikunta, mutta kommunistit, lähinnä SAK:n entinen puheenjohtajan Väinö Tattarin johdolla esiintyivät tätä ehdotusta vastaan omine poliittisine ehdotuksineen, joista käy selville täysin, että tarkoituksena oli kehittää Kemin jutusta sopiva mellakkapohja. Tätä käsitystä tukee se, että me saamme usein kommunisteilta vastaanottaa uhkauksia, joiden mukaan pohjolassa alkaa milloin minkälaisia "läskikapinoita".

Ne asialliset huomautukset, mitä tämän asian osalta Kemissä voidaan tehdä, kumoutuvat siihen peliin, mitä kommunistit ovat harjoittaneet.

Tervehdys puoluekokoukselle.

Puheenjohtaja lukee Kanadan sosialidemokraattisen puolueen CCP:n lähettämän tervehdyksen "Kanadan Sosialidemokraattinen Puolue (CCF) lähettää lämpimän tervehdyksensä puoluekokouksellenne. Me jaamme teidän kanssanne työn ja toiveet vapauden ja sosiaalisen oikeuden voitosta maailmassa. Parhaimmat onnentoivotukset tulevalle toiminnallenne

David Levis
sihteeri".

Merkitään pöytäkirjaan.

Keskustelua jatketaan.

Rantala: Tämän asian yhteydessä on käsitelty etupäässä pien-
viljelysasiaa, mutta minä tahtoisin tuoda esiin myöskin teolli-
suustyöväestön ja nimenomaan metalliteollisuuden näkökohdat
huomioonotettaviksi. Sitä ennen tahtoisin tähän yleiseen tilanne-
katsaukseen lisäselvityksen leivän hinnan korotuksesta, mikä ta-
pahtui heinäkuun aikana. Mikä vika tässä tukipalkkiosystee-
missä oli, että siitä osittain luovuttiin. Tämä asia täytyisi perus-
teellisemmin selvittää, että voitaisiin tutkia, oliko tämä leivän
hinnan korotus oikeaan osunut. Lisäksi se, miksi osuusliikkeet
riensivät melkein ensimmäisinä nostamaan leivän hintaa kau-
poissa? Kuitenkin myöhemmin todettiin, että he olivat hinnoi-
telleet leivän hinnan jotenkin väärin, koska se jouduttiin myö-
hemmin laskemaan. Tällaisessa tapauksessa täytyisi osuustoi-
mintaliikkeiden muistaa myöskin puolueen ohjelma, mikäli mei-
käläiset siellä asioita hoitelevat. Teollisuustyöväestön kannalta
haluaisin kiinnittää tähän lähiajan talouspoliittiseen ohjelmaan
huomiota siinä, että tämä on sanonnaltaan harhaanjohtava ja
epätarkka. Esim. täällä on sellainen lause: "Kansalaisten työ-
voima on käytettävä mahdollisimman tarkoin". Riippuen siitä,
miltä kannalta asiaa katsoo, voi saada sen käsityksen, että työ-
läisiä on kuristettava ja heistä mehu puristettava mahdollisimman
tarkoin. Täytyisi pyrkiä sanonnan suurempaan selvyYTEEN. Tämä
työvoimakysymys on suuri kysymys ja tulevaisuudessa paljon esille
tuleva asia. Täällä on esitetty, että 20 vuoden kuluessa on 400.000
uutta työntekijää. Teollisuuden rationalisointi on myös otettava
huomioon tämän lauseen kohdalla. Olisi harkittava, miten saa-
daan kaikille työtä. Mitenkä voitaisiin esim. työpäivää lyhentä-
mällä saada kaikkien työnhaluisten voima käytettäväksi teolli-
suudessa. Työteho on teollisuuden piirissä noussut kansainvälisen
työntutkimustoimiston tilaston mukaan huomattavasti. Verrat-
taessa ruotsalaisten ja suomalaisten työtehoa, suomalaisten työ-
teho on samalla tasolla kuin ruotsalaistenkin työntekijäin. On
tunnustettu, että Ruotsin teollisuus on korkealla tasolla työ-
tehollisesti.

Meillä on valtion liikelaitoksia ja teollisuuslaitoksia, ja kan-
samies ajattelee, että ne ovat valtionlaitoksia, ja tietenkin so-
sialisoituja. Asianlaita ei ole lähellekään siten. Valtionlaitosten
virkamiehistö on vielä yksityisyritteliäisyyden ideologian lumoissa.
He soveltavat sellaisia metodeja, joita he ovat oppineet yksityi-

sissä laitoksissa. He pitävät valtion laitoksia yksityisyritteliäisyyden avain- tai työpaikkoina. Virkailijoita on liikaa. Joku työnjohtaja saattaa teettää siellä omia töitään. Sattui kerran sellainenkin tapaus, että eräällä suurella metalliosastolla oli useampi kone käynnissä jonkun työnjohtajan yksityisen yritteliäisyyden hyväksi. Myöskin aineen käytössä on tuhlausta. Käyttökelpoista raaka-ainetta viedään romuksi, josta yksityisyrittäjät ostavat sen sitten omaan käyttöönsä.

Asuntokysymyksessä haluaisin kiinnittää myöskin huomiota siihen, että Arava-lainasuunnitelmaa kehitetään niin, että useammalla vähäväkisellä olisi mahdollisuus saada oma koti, jossa he voisivat itsenäisinä ja ihmisarvoaan vastaavasti asua. On väitetty, että omakotirakennus on kallis verrattuna kerrostaloihin. Viime aikoina on asiaa tarkemmin ruvettu tutkimaan ja nyt on esitetty jo sellainen tutkimuksen tulos, että asia on aivan päinvastoin, siis omakotituotanto on halvempaa kuin kerrostalojen tuottaminen.

Pienviljelijän elämästä keskusteltaessa voi todeta, että pienviljelijäväestön, teollisuuden työväestön ja maataloustyöväestön edut ovat yhteiset. Meille teollisuustyöväestölle ei ole mukavaa katsella, että pienviljelijät joutuvat pakosta omilta palstoiltaan siirtymään teollisuuden palvelukseen. He joutuvat näin tavallaan polkemaan teollisuustyöväestön elinehtoja kilpailussa palkkojen suhteen.

Puheenjohtaja: On käytetty puheenvuoroja 15, 12 on vielä jäljellä. On ehdotettu, että puheenvuorot rajoitettaisiin. Täällä on nyt 13 puheenvuoroa. Ehkä rajoitetaan.

Puheenvuorot rajoitetaan yksimielisesti pyydettyihin.

Puheenjohtaja: Edelleen on ehdotettu, että rajoitettaisiin puheaika 5 minuuttiin.

Hakulinen: Ei, sehän on väärin.

Puheenjohtaja: Onko kokous sitä mieltä, että puheaika rajoitetaan 5 minuuttiin ?

Puheaika rajoitetaan 5 minuuttiin.

Puheenjohtaja: Keskeytetään kokous ja kokoonnutaan uudelleen täsmälleen klo 14.30.

Keskustelu keskeytetään.

Aamiaistauko alkaa klo 12.55.

Kokousta jatketaan kello 14.30.

Puhetta johtaa *Toivo Mansner*.

Puheenjohtaja: Keskustelu jatkuu. Puheenvuoro Malkamäellä. Minä pyydän huomauttaa samalla, että puheaika oli rajoitettu 5 minuutiksi.

Malkamäki: Tämän pitkäksi venyneen keskustelun aikana ei ole puheenvuoron käyttäjien taholta sanottavasti puututtu kysymykseen, onko puoluetoimikunnan ja hallituksen toiminta hyväksyttävä kiitoslauselmin, vai onko mahdollisesti tehtävä muistutuksia.

Äänivaltaisten edustajain olisi mielestäni aihetta varauksetta antaa tunnustuksensa niin hyvin puoluetoimikunnalle kuin sosialidemokraattiselle hallituksellekin asiain ja politiikan hoidosta näinä vaikeina vuosina. Kun sosialidemokraattinen hallitus 13 kuukautta sitten ryhtyi tehtäviään hoitamaan, kommunistit aloittivat heti raivo-opposition, esittäen pääväitteenään, että tämä hallitus ei tule ajamaan työtätekevän palkkatyöväestön asiaa. Tätä väitettä on sitten tältä taholta raivokkaasti edelleen toistettu. Maalaisliitto puolestaan ennusti heti hallituksen tultua nimettyksi, että hallitus tulee suhtautumaan maatalouteen vihamielisesti. Nämä molempien tahojen väitteet on osoitettu täydellisesti erehdykseksi, pohjaa vailla oleviksi. Hallitus on hoitanut niin yleis- kuin talouspolitiikkaakin varsin menestyksellisesti ja tuntuisi ikävältä, ellei jossakin puheenvuorossa nimenomaan annettaisi varauksetonta tunnustusta hallituksen toiminnalle erittäin vaikeissa olosuhteissa.

Ja kun tämä keskustelu on miltei yksipuolisesti keskittynyt maatalouspoliittisiin kysymyksiin, on erityisesti korostettava ja tunnustaan mainittava, että hallituksemme maatalouspolitiikka on musertavasti osoittanut pohjaa vailla oleviksi maalaisliiton väitteet siitä, että sosialidemokraattinen hallitus ja puolueemme suhtautuisi maatalouteen vihamielisesti. Voinemme siis antaa tunnustuksen hallitukselle ja sen maatalousministereille hyvästä politiikan hoidosta.

Jakomaa: Hallituksen yleispolitiikasta ei liene syytä olla eri mieltä. Se on ollut olosuhteet huomioon ottaen ainoata mahdollista politiikkaa, joka käsittääkseni kokonaisuuteen katsoen myöskin tyydyttää sosialidemokraattista työväestöä. Tässä kohdin kuitenkin on syytä kiinnittää huomiota erääseen kysymykseen, joka on yleiseltäkin talouspoliittiselta kannalta katsoen

erittäin tärkeä. Tämä kysymys on hintakysymys. Se askarruttaa jatkuvasti työväestöä. Kieltämättä on ollut havaittavissa viimeisinä kuukausina hintojen jatkuvaa nousua, mm. tekstiilituotteiden, jalkineiden ja osittain myös ruokatavarain osalta. Sosialidemokraattinen järjestöväki samoin kuin koko palkkatyöväki odottaa hallitukselta entistä tiukempaa hintapolitiikkaa. Sille ei riitä, että hallituksen taholta jatkuvasti vakuutetaan hintasulun olemassaoloa, ellei samalla myöskin käytännössä valvota, etteivät hinnat pääse nousemaan.

Täällä on todettu hallituksen taholta, että lähitulevaisuudessa ei ole mahdollisuutta kohottaa kansan elintasoa. Jos näin on, niin pitääkö sitten siitä huolta, ettei se ainakaan missään tapauksessa pääse laskemaan.

Työjärjestyksen tässä kohden lienee sallittua myöskin kosketella perusjärjestöille erittäin tärkeätä kysymystä. Se on puolue toimiston harjoittama informatiotoiminta. On monesti tuntunut siltä, että puolueemme ylimmät elimet eivät aina ole tarpeeksi kiinnittäneet huomiota jäsenistönsä pitämiseksi päivän politiikasta tilanteen tasalla. Esimerkiksi meillä Porissa on yritetty useampaankin otteeseen saada täältä pääpaikalta informatioutilaisuuksiimme selostajia siinä kuitenkaan onnistumatta. Ymmärrän täysin ne monitahoiset tehtävät, joita johtavilla paikoilla olevilla puoluetovereilla on olemassa. Toivomme kuitenkin, ottamalla huomioon, asian ensiarvoisen tärkeyden, että puolue toimikunta kiinnittäisi tähän kysymykseen erikoista huomiota.

Hakkila: Kun puolueemme pitää tätä puoluekokousta, tapahtuu se aivan toisissa merkeissä kuin tätä edellinen puoluekokous. Vuonna 1945 oli puolueemme hajalla. Meillä oli silloin suoranaisia vastustajiamme repimässä rikki rivejämme, ja meillä oli verrattain voimakas ja häikäilemätön oppositio, joka arvosteli siihenastista puolue toimintaa muka virheelliseksi. Nyt me vietämme ehein rivein juhlaamme. Meillä ei ole mitään oppositiota, vaan on tunnustettu, että puolueen vanhat koetut periaatteet ja perinteet olivat oikeita, ja että kommunistit johtivat valheilla ja vääristelyillä sosialidemokraatteja harhaan. Puolue on ollut, kuten lausuin, kaikissa suhteissa yksimielinen.

Nykyinen suuri innostus ei saa meitä kuitenkaan johtaa harhaan. Oli vaarallinen koe viime vaalien jälkeen, kun kansan antaessa meille lisää luottamusta, ryhdyimme muodostamaan puhtaasti sosialidemokraattista hallitusta. Mutta se oli tilanteen vaatima ratkaisu. Viimeisen vuoden aika on osoittanut, että puo-

luen menettelytapa oli oikea. Ulkopuolella puolueemmekin on tähän yhdytty, ja työväenpuolueen hallitus on saanut työskennellä rauhassa.

Me olemme viettäneet nyt tätä suurta yksimielisyyden juhlaa, mutta meidän on heti juhlan jälkeen siirryttävä arkeen ja ryhdyttävä taasen voimakkaaseen taisteluun puolueen puolesta. Meidän emme muodosta nyt eduskunnassa kuin vähän yli neljänneksen. Meidän on koottava rivimme ja vaaleissa osoitettava, että kansan luottamus on kasvanut ja puolueen voima lisääntynyt. Meillä on vastustajanamme mm. vaarallinen maalaisliitto. Nämä maatalouskysymykset ovat pieniä kysymyksiä, sillä kaikkeen ratkaisu riippuu siitä, että päätaistelun ja päälinjoilla voitamme. Ja siinä osassa on meidän ryhdyttävä heti kovaan työhön. On käytävä yksimielisinä jatkamaan taistelua ja vietävä se puolueemme voittoon. Puolue on ehyt ja sen on oltava myöskin taistelurintamassa ehyt, sillä me olemme vasta tehtävämme alussa (Suosion-osoituksia).

Pihlman: Eilen antoi pääministeri lausunnossaan kokouksen osanottajille eräänlaista "förskottia". Tarkoitushan ei varmaan ollut, että nyt ruvetaan pohtimaan maatalouskysymyksiä, koska ne tulevat toisina asioina ja varsinaisina alustuksina kokouksessa myöhemmin esille. Kajoaisin puolestani vain erääseen kohtaan, jota ainakin Etelä-Hämeessä pidetään hyvin arkana. Se on tuo pyrkimys sosialidemokraattisen puolueen ja maalaisliiton yhteistoimintaan. Kyllä se sillä tavalla on, että Herra meitä siitä varjeltoon (Kokouksesta: Oikein). Jos sille tielle joudutaan, silloin ollaan kommunistien kanssa samassa liemessä. En usko pääministerinkään toivovan, että puolue ja hallitus joutuu sellaiseen leikkiin, mihin kommunistit ovat joutuneet. Minun mielestäni yhteistyökysymys maalaisliiton kanssa ratkeaa sillä, että puolueen maatalousasiain hoito uskotaan puolueen maatalousalan ammattimiesten huostaan. Täällä on tänään paljon puhuttu siitä, että maamme vähitellen muuttuu pienviljelysvaltaiseksi. Pienviljely spolitiikka jää silloin luonnostaan sosialidemokraattien hoitoon. Näin ollen minä pitäisin selviönä, että tuo yhteistyöajatus ainakin maalaisliiton nykyisen johdon kanssa jätetään omaan arvoonsa.

Vallenius: Minun ajatukseni toi täällä esille toveri Pusa ja Kuusela. Yhdyn vain tässä lämpimästi kannattamaan näiden ajatuksia, enkä halua tämän pitemmälle viivyttää kokouksen aikaa.

Raatikainen: (Poissa).

Swahn: Hyvät puoluetoverit! En tahdo hallistusta moittia, etteikö se olisi pienviljelijäväestön hyväksi tehnyt sen, minkä se on tällä pienellä ajalla voinut. Tässä muutamassa puheenvuorossa vähän vilautettiin, että tuo pienviljelijäin lisääminen ja niiden lisäämään -saanti olisi epätervettä. Mutta kyllä minä olen sitä mieltä, että ainakin Uudenmaan läänissä voitaisiin asutustoimintaa vielä jatkaa. Maan kysyntä on ollut suuri, mutta sen saantimahdollisuus vaikea. Ketkä eivät ole olleet rintamamiehiä tai uuden lain perusteella maansaantiin oikeutettuja, eivät ole oikeastaan mitään saaneet.

Lisämaansaanti on aivan mahdotonta, vaikka miten haluaisi. Olisi avattava suurempia mahdollisuuksia tässä suhteessa.

Helenius: Kun tarkastelemme nyt esilläolevaa puolueen talouspoliittista ohjelmaa, täytyy sanoa, että se on verrattain hyvä, kosketellen kaikkia niitä kysymyksiä, jotka työntekijäjoukkojen keskuudessa liikkuvat. Eri asia on, millä tavalla perustelut kysäkin kysymyksessä on asetettu. Tähänastisissa keskusteluissa ei ole kaikkiin kohtiin kiinnitetty huomiota, mikä on mielestäni todistus siitä, että useimmat suurimmat asiat ovat oikeita, joihin ei ole sanaakaan lisättävä. Ainoastaan maataloutta ja asutustoimintaa koskevat kysymykset ovat olleet huomion kohteena. Täällä on useaan kertaan toistettu, että maamme väestöstä yli 50 % saa toimeentulonsa maataloudesta. Ei ole yhdentekevää, millä tavalla tämä kysymys perustellaan. Yksi ainoa huono lause perusteluissa saattaa varjoon monet muut hyvät lauseet.

Maataloutta koskevassa kysymyksessä on annettava arvo pienviljelijäin neuvottelukunnan kannalle, jonka täällä perustellusti esitti toveri Pusa. He ovat ammattimiehiä alallaan ja ymmärtävät tämän asian ehkä paremmin kuin meistä moni muu. Näin ollen minä tulenkin kannattamaan pienviljelijäin neuvottelukunnan tekemää ehdotusta.

Asutustoimintaa koskeva kohta — viimeinen lause kappaleesta 6, — "on harkittava asutusmäärärahojen supistamisesta ja valtion menojen tätä tietä vähentämisestä". Olisi suorastaan karhunpalvelus, jos tällainen lause otetaan perusteluihin näin hyvässä ja tärkeässä asiassa.

Kymmenenteen kohtaan, jossa käsitellään asutuskysymystä, haluaisin sanoa muutaman sanan. Meillä on asutustoimintaa meidän sosialidemokraattisen hallituksen aikana hyvin viety eteenpäin. Mutta onko kaikissa kohdin asia niinkuin olla pitäisi? Arava-suunnitelma tuottaa jonkin verran helpotusta ankaraan

asuntopulaan ja poistaa asuntokurjuutta. Mutta miten autamme maaseudun asuntotilannetta? Asutuslain määräyksiä on heikonnettu sikäli, että asutuslautakunnille annettujen viimeisten ohjeiden mukaan on yhtenä lainansaantiehtona ja edellytyksenä, että rakennusten tarvitsijoilla tulee olla vähintään 3 alaikäistä lasta, ennenkuin voivat päästä etutilalle lainansaantiin nähden. Eiköhän olisi parempi, että luotonsaantimahdollisuuksia helpotettaisiin niillekin nuorille pareille, joilla ei vielä ole lapsia. Tällainen asutuslainan saannin ehto olisikin nyt poistettava ja avattava mahdollisuus nuorille ihmisille saada itselleen omakotiasuntoja.

Vänttinen: Yhdyn Porin edustajan lausumaan toivomukseen, että puolueen taholta informoitaisiin perusjärjestöjä.

Vaikka asutustoiminnasta onkin puhuttu verrattain paljon, ei sitä voine ihan vaitiollen sivuuttaa. Palkannauttijain lienee yhdyttävä niihin, jotka ovat puhuneet asutustoiminnan tarpeellisuudesta. Ei ole vielä varsin kaukana se aika, jolloin laadittiin ohjelmia, joiden mukaan maaseudulta ei väestö saa siirtyä asutuskeskuksiin. Tehtiin voimakasta propagandaa maalla pysymisen puolesta. Kun esimerkiksi Pohjois-Karjalassa, jossa tunnetuista syistä on väestön lisäys ollut runsaampaa kuin missään muussa maakunnassa tässä maassa, ei ole ilmestynyt mitään uusia työmahdollisuuksia teollisuuden muodossa, ei ole ollenkaan ihmettelemistä, jos jo itsesäilytysvaisto panee ihmiset hakeutumaan kiinni maahan. Näin on liha ja leipä paremmin turvassa. Minä siirtolaisena myönnän, että asutustoiminnassa on tehty virheitä, mitä tulee tilojen muodostamiseen asutuskelvottomille alueille. Täällä edustajatoveri Nissinen lausui tyytyväisyytensä pienten tilusten yhteyteen perustettujen yhteislaitumien vuoksi. On hyvä, missä näin on menetelty. Mutta on tapauksia, että kysymyksenläiseen tarkoitukseen on varattu alueita, mutta otettu arvokas metsä pois. Tällaiset karkeat virheet vievät pois pohjan asutustoiminnalta.

Talouspoliittisen ohjelman 7 kohdassa puhutaan lapsilisäjärjestelmän tarkistamisesta, mutta ei sanota minne päin. Samoin mainitussa kohdassa puhutaan verotuksen uudistamisesta. Minä myönnän, että lapsilisämaksu on suuriarvoinen sosiaalinen uudistus sikäli kuin se kohdistuu sellaisiin, jotka todella ovat sen tarpeessa. Sitä annetaan kuitenkin myös sellaisille, jotka ilmeisesti eivät ole sen tarpeessa. Tämän uudistuksen yhteydessä on puhuttu paljon ja kauniisti, että sillä kompensoidaan lapsiperheiden

elämisen kalleus. Onpa väläytetty myös sitä, että lapsilisä tul-taisiin entisestään korottamaan, että voitaisiin kompensoida muun muuassa leipäviljan hinnan nousu suuriperheille. Suomen kan-san keskuudessa on varsin suuri prosentti pieniperheisiä ja per-heettömiä palkannauttijoita. Millä kompensoidaan heidän elin-kustannustensa nousu? He eivät nauti mitään erikoisetuja vero-tuksessa. Verotus kohtaa tällaisia palkannauttijoita aina ja jat-kuvasti täysimääräisenä. Myös tämä väestönosa lopulta toivoo, että alettaisiin heidänkin veroruuviensa löysentää. Jos lapsilisä -järjestelmässä lähdetään vielä tielle, että sitä edelleen korotetaan, joka ei esityksestä käy ilmi, niin tämä tietää sitä, että annetaan varsinaisille suurviljelijöille entistä enemmän valtion varoja siitä huolimatta, että he eivät osta yhtään ainoata grammaa maatalou-den hyödykkeitä, vaan myyvät niitä (Puheenjohtaja koputtaa). — (Suosionosoituksia).

Hakulinen: Hyvät puoluetoverit! Minä olen pyytänyt puheen-vuoron tarkastellakseni eräitä lähiajan ohjelman kysymyksiä. Tällöin ensinnä haluaisin kiinnittää kokouksen huomiota tähän suunnitelmalliseen talouspolitiikkaan. Minun mielestäni olisi en-sinnäkin kiinnitettävä huomiota valtion omaan tuotannolliseen toimintaan. Luulen niin, että tuskin mikään yksityinen yritys on niin huonosti organisoitu kuin valtion tuotannollinen toiminta. Mehän tiedämme hyvin kuinka ne ovat jakautuneet eri minis-teriöiden alaisiksi, niin että maatalousministeriö harrastaa tyk-kiteollisuutta, sosiaaliministeriöllä on viinakauppa ja sillä on myöskin tietenkin tuo turvepehkuteollisuus, oikeusministeriö on kai harrastanut margariiniteollisuutta — minä en tiedä, onko enää, mutta se on ainakin sitä harrastellut j.n.e. Tällainen ha-janaisuus valtion omassa tuotannollisessa toiminnassa on niin suunnaton epäkohta, että siihen nyt vihdoinkin pitäisi saada jon-kinlainen korjaus aikaan.

Ammatillisten järjestöjen vaatimus tuotantoministeriön perus-tamisesta on mielestäni sellainen välttämättömyys, joka olisi eh-dottomasti lisättävä tähän ohjelmaan. Sillä ei ole oikein, että val-tion eri liikeyritykset hoidetaan näin ja kaiken lisäksi ne vielä kilpailevat keskenään ja vieläpä tukien yksityisiä kapitalisteja. Tämän vuoksi minä toivoisin, että kun tämä asia menee asian-omaiseen valiokuntaan, lisättäisiin siihen nimenomaan ajatus tuotantoministeriön perustamisesta.

Toinen kysymys koskee työttömyysasioita. Minulla on sellainen tunne, että jos työttömyys muodostuu laajaksi, nämä toimenpiteet

selvällä hätäaputöiden linjalla eivät tule olemaan riittäviä. Tällöin minä haluaisin kiinnittää huomiota samaan seikkaan, mihinkä eräs toveri täällä jo kajosikin, nimittäin siihen suureen ja suunnattomaan ylityömäärään, jota monissa teollisuuslaitoksissa vieläkin saatetaan tehdä. Eikö vanha tapa ole ollut se, että työttömyyden kasvaessa juuri näistä ylitöistä päästäisiin irti (Suosionosoituksia)?

Toinen samanlainen tärkeä tekijä tulee ennenpitkää esille. Hyvin kaukana nimittäin ei voi olla myöskään se tosiasia, että meidän työpäivämme on yleensä liian pitkä. Jos teknilliset mahdollisuudet voitaisiin käyttää nykyistä paremmin hyödyksi, niin varmasti tultaisiin paljon lyhyemmällä työpäivällä toimeen. Tämä on kuitenkin ilmeisesti tulevaisuuden kysymys, mutta se tulevaisuus ei voi olla kovin kaukana. Tulkoon vain mainituksi, että maailman mahtavimmat teollisuusmaat tulevat toimeen paljon lyhyemmällä työpäivällä, kuin mitä meillä on tällä kertaa asian laita.

Myöskin minä haluaisin tässä yhteydessä kiinnittää huomiota erääseen työntekijäryhmään, joka on jäänyt näissä työttömyysasioissa näihin asti varsin lapsipuolen asemaan. Minä tarkoitan henkisen työn tekijöitä, joita on ollut työttömänä koko ajan, kun muut ovat eläneet täystyöllisyyden merkeissä. Minä olen ollut eräässä toimikunnassa, jonka tehtävänä on näiden henkilöiden työhönsijoittaminen. Meillä on ollut varatoissa parisataa henkeä säännöllisesti. Ei olisi eroteltava henkisen ja ruumiillisen työn tekijöitä niin, että henkisen työn tekijäin mahdollisuudet työttömyystöihin olisivat rajoitetummat kuin muilla aloilla. Tällöin minä haluaisin korostaa erikoisesti tällä alalla sellaisen välttämättömän toiminnan aikaansaamista, josta on paljon puhuttu, mutta mikään asianomainen työministeri ei ole tätä kyennyt vielä ratkaisemaan. Henkisen työn työttömyyden torjunnassa on parasta työttömyyden torjuntaa se, että tälle alalle saataisiin nimenomaan ammatinvalinnan ohjausta, jolloinka säästettäisiin huomattavia varoja ja voitaisiin torjua erittäin suurta vaaraa, joka tällä alalla on tulossa, kun me tiedämme, että nyt jo on 1.300 henkisen alan työtöntä. Tämän vuoksi tällaisen neuvonnan järjestäminen olisi mitä kiireellisintä.

Minä vielä haluaisin kiinnittää huomiota siihen tosiasiaan, että on päästy kapitalistisessa taloudessa "normaalitilaan", jos niin voisimme sanoa, ja siinä tulee aina olemaan joku määrä työttömiä. Tällöin olisi välttämätöntä saada järjestettyä oikea

työttömyysturva jonkinlaisen työttömyysvakuutusjärjestelmän pohjalla. Meillähän yleensä on oltu sillä kannalla, että työttömyysvakuutus olisi järjestettävä pakolliseksi ja yleiseksi. Nyt on kuitenkin asianlaita niin, että tanskalaiset ja ruotsalaiset toverit ovat voimakkaiden ammatillisten järjestöjen ansiosta päässeet siihen, että liittojen yhteydessä toimivat työttömyyskassat ovat erinomaisella tavalla täydentäneet tämän puutteen, mitä siellä aikaisemmin on ollut olemassa.

Päittäisin ajatuksen siihen, että meillä pitäisi päästä järjestämään tämä työttömyyskassajärjestelmä uudelle pohjalle siten, että valtion tuki saataisiin paremmaksi. Nyt ei nimittäin enää ole olemassa sitä puutetta, joka oli aikaisemmin, ja se puute oli, että ammatilliset järjestöt olivat heikkoja. Nythän meillä on 400.000 jäsentä. Nyt tämä kysymys voitaisiin hoitaa (Suosion-osoituksia).

Puheenjohtaja, Tässä Hakulinen sai liikaa aikaa, mutta hänellä oli hyviä asioita, että ehkä sallittaneen tällainen poikkeus.

Korsi: Hyvät edustajatoverit! Kun kotipaikkakunnallani, Turussa, on viime vuosien aikana arvosteltu puoluetoimikunnan ja eduskuntaryhmän sekä hallituksen toimintaa, on aivan kerta kerran jälkeen voinut todeta sen, että kaikkien näiden elinten toiminta suurissa linjoissa ottaen on saanut aika yksimielisen ja varauksettoman tunnustuksen osakseen. Tosin joissakin pikkukysymyksissä, leipäviljakysymyksessä, onko sen hintaa korotettu markalla liikaa tai liian vähän, saatetaan olla eri mieltä. Mutta kaikki tällaiset kysymykset ovat jääneet varjoon niiden erinomaisen tärkeiden kysymysten rinnalla, että meidän puolueemme toiminnan tuloksena tässä maassa tällä kertaa voidaan luottaa kansanvaltaisuuden olemassaoloon ja sen jatkuvaan säilyvyyteen. Rohkenenkin uskoa tulkitsevani Turun puolen sosialidemokratisen väestön ajatukset antamalla nyt täyden tunnustuksen niin puoluetoimikunnalle, hallitukselle kuin eduskuntaryhmällekkin niiden toiminnasta ja tämän tunnustuksen täyden kiitoksen arvoisena.

Kun arvostellaan lähitulevaisuutta, on nähdäkseni silloin arvostelun pohjaututtava lähinnä menneisyyteen. Meidän puolueemme harjoittama talouspolitiikka on ollut varovaisuuden politiikkaa. Ei ole voitu lupaila eikä myöskään liioin toteuttaa — siihen ei olisi ollut mahdollisuuksiakaan — mitään suuria erinomaisia juttuja. Kuitenkin aivan vankkumattomana käsityksenä on jokaisen kentälläolijankin mieleen tullut se, että pyrkimys työväestön

elintason parantamiseen on olemassa. Tältä pohjalta minä tahdoisin ymmärtää, että asioita on edelleenkin hoidettava samojen suuntaviivojen mukaisesti. Yhtä vähän kuin meillä on mahdollisuuksia luvata palkkatyöväestölle muutamien markkojen tai kymmenien markkojen palkankorotuksia, meillä on mahdollisuuksia luvata pienviljelijäväestölle tai mille muulle kansanosalle tahansa uusia etuja taikka mahdollisuuksia.

Pienviljelijäkysymyksessä yhtä hyvin kuin näissä muissa kysymyksissä on varovaisen politiikan oltava ohjenuorana, ja siinä mielessä minä ymmärtäisin tämän lähiajan talouspoliittisen esityksen pääajatuksen. Lienee niin, että siinä esitetty asutustoimintakohta on sanonnaltaan hieman liian jyrkkä, joten sitä olisi lievennettävä. Mutta sen tosiasian edessä, että tässä maassa sitenkin maatalous, elää teollisuuden kustannuksella, lienee totuus se, että meidän on voitava teollisuutta lisätä ja mahdollisuuksien mukaan rajoittaa maatalouden laajentamista. Tätä tosiasiaa tuskin kukaan voinee täällä kiistää. Kysymys tällöin vai on siitä, miten löydetään ne keinot teollisuuden laajentamiseen.

Tämän lyhyen puheajan vuoksi en jouda puuttumaan esitykseen muilta kohdilta, mutta itse valtion palveluksessa olevana haluaisin erääseen kysymykseen tässä ohjelmassa kiinnittää huomiota. Tämän vihkosen 9 sivun puolivälissä on kappale "Valtion talous". Tässä sanotaan kategorisesti, että "virkamiesten lukua on vähennettävä". Täällä käytiin keskustelua siitä, miten meidän pitäisi keskiluokkaan nähden nyt saada uudenlainen asenne voidaksemme vetää sen puolueemme piiriin. Nyt meidän täytyisi tehdä propagandaa sen puolesta, että tätä väestöä mukaan saataisiin. Mutta jos mennään kirjoittamaan tällä tavalla, että virkamiesten lukua on vähennettävä — olkoonkin, että ajatus sinänsä saattaa olla perusteltu ja oikea — niin tällä kaikkein vähiten tätä päämäärää voidaan toteuttaa. Toisaalta tämä on erinomaisen ristiriitainen siinä mielessä, että täällä aikaisemmin annettiin yksityisille työnantajille velvoitus, jossa sanotaan, että "työnantaja on mahdollisuuksien mukaan velvoitettava pitämään palveluksessaan entinen työntekijämääränsä". Ei ole minun nähdäkseni oikein asettaa valtiota työnantajana erikoisasemaan, asemaan, jossa sillä olisi oikeus vähentää virkamiehiä. Jos tällaista sanontaa ei voida kokonaan pyyhkiä pois, niin tämä pitää voida sanoa toisin, ehkä jotenkin niin, että "virkamiesten työvoimaa on käytettävä tarkoituksenmukaisesti". Uskon, että

jos näin tehdään, virkamiehissäänkin löytyy myötätuntoa, sillä hekin ovat palkkatyöläisiä.

Kivi: Herra puheenjohtaja, hyvät toverit! Minä pyysin puheenvuoron lähinnä kannattaakseni toveri Lindblomin tekemää muutosehdotusta talouspoliittiseen ohjelmaan. Olisin valmis yhtymään kannattamaan myöskin tuotantoministeriön perustamista ennenkaikkea siitä syystä, että valtion tuotannollinen toiminta on todella niin hajanaisesti ja nykyajan vaatimuksia vastaamattomasti hoidettua, että me emme voi puhua valtion tuotantotoiminnan nykyaikaisesta tasosta hyvällä. Ja ennen kun me voimme lähteä ajattelemaankaan sosialisoimista tulevaisuudessa, niin pitäisi tähänastisten valtion tuotantolaitosten olla mallikelpoisessa kunnossa ja myöskin keskitetysti hoidettuina.

Haluaisin myöskin yhtyä niihin ajatuksiin mitä edellinen puheenvuoron käyttäjä mainitsi täällä keskiluokkaa koskevasta kysymyksestä. Nähdäkseni tällainen sanonta, mikä tässä ohjelmassa on mainittu, tulisi poistaa.

Minä olisin odottanut, että maaseudun toverit olisivat esittäneet ajatuksiaan myöskin meidän puoluetoimikuntamme ja hallituksen työstä, vaikka hyvin ymmärrän, että heitä paljon lähempänä ovat talouspoliittisen ohjelman kysymykset. Minä haluaisin pääkaupungin sosialidemokraattisen väen puolesta lausua, että me olemme varauksetta seisseet nykyisen puoluetoimikunnan takana sen kaikissa vaiheissa. Me olemme tunteneet, että siellä ovat olleet meidän omat miehemme näitä asioita hoitamassa. Ja joka kerta, kun puoluetoimikunta on joutunut pääkaupungin työväestöön vetoamaan, se on saanut myötätunnon osakseen. Minä haluaisin tältä paikalta lausua puoluetoimikunnalle ja sen puheenjohtajalle mitä parhaimmat tunnustukset siitä työstä, mitä he näinä vaikeina vuosina ovat tehneet. Samalla haluaisin myös tältä paikalta lausua tunnustuksen hallitukselle sen toiminnasta. Tosin me olemme moneenkin otteeseen aina vähän hätkähtäneet silloin, kun on tullut esille tuo "oven raollaan pitäminen" ja sanoneet, että mitäs helkattia se Fagerholm sillä meinaa, kun aina tuppaa sitä raottamaan, ja toivoneet, että pankaa hitossa kiinni ja niin että se pysyy. Tämä on ollut monisataisen jäsenjoukon kanta ja hyvin selvä ja jyrkkä. Siitä syystä minä tältä paikalta sanon, ettemme anna mitään raoitusmahdollisuuksia, vaan pidämme selvänä, että meidän tulee ovi pitää jatkuvastikin kiinni.

Matti Buska: Hyvät puoluekokoustoverit! Yhdyn kannattamaan pienviljelijäin neuvottelukunnan esittämää muutosehdotusta lähi-

ajan talouspoliittiseen ohjelmaan. Edellä toveri Lumikero leimasi juuri Lapinläänin alueen asutuskysymykset tarkoitukseksi, ettei niitä voisi edes ajatellakaan. Tässä asiassa olen täysin eri mieltä Lumikeron kanssa. Siellä sitä näkyikin olevan suuria mahdollisuuksia asutustoimintaan, sillä siellä on valtavia suoalueita. Onhan siellä mm. valtion koetila Peuravuomalla, jossa on loppumaton suoalue rehuviljelyksellä. Ja kun Lappi rehuun nähden on suurimmalta osaltaan muualta tuotavan rehun varassa, niin pitäisin tätä kysymystä läänimme kohdalta hyvinkin edullisena ja tärkeänä. Voitaisiin ajatella juuri niitä viljelyslaatuja, mitkä siellä parhaiten menestyvät. Pienviljelyspolitiikka olisi ohjattava siellä karjatalousvaltaiseksi. Teollisuuskysymystä voitaisiin Lapin läänissä kehittää rinnalla, mutta tätä asutuskysymystä ei saisi unohtaa.

Kysymys on, mitenkä me sen läänin alueella olevat pienviljelijät voisimme tehdä puoluetyötä, jos pienviljelijöille ja maata haluaville rintamamiehille tärkeät asiat jätämme. Näin antaisimme vastustajille aseet käsiin, ja he pääsisivät hyökkäämään juuri arimpaan kohtaan.

Tanner: Taisi sittenkin olla erehdys, että tämä talouspoliittinen keskustelu kytkettiin yhteen sisä- ja ulkopoliittisen keskustelun kanssa. Tämä jälkimmäinen käsiterä on joutunut kärsimään, eikä sille ole omistettu sitä huomiota, jota se olisi ansainnut. Sen sijaan on keskustelu pääasiassa liikkunut näissä talouspoliittisissa kysymyksissä ja valitettavasti pääasiassa vain yhden yksityiskohdan, nimittäin asutuskysymyksen ympärillä. Minä tiesin kyllä kajotessani tähän kysymykseen, että siinä pistää kätensä ampaispesään ja että asiasta syntyy keskustelua, mutta se on mielestäni hyvin tärkeätä, sillä puolueen sisällä täytyy lopultakin syntyä arvostelua sitä vähemmän harkittua asutuspolitiikkaa kohtaan, jota nykyään harjoitetaan. Toivottavasti tämä keskustelu jatkuu vielä sanomalehtien palstoilla ja järjestöissä tämän jälkeenkin.

Niissä lausunnoissa, joita asutuskysymyksen yhteydessä on annettu, on ollut hyvinkin paljon semmoista, johonka olisin halunnut puuttua, mutta osittain ajan puutteen takia, osittain kysymyksen suuren laajuuden vuoksi on turhaa tässä yrittää torjua erinäisiä väitteitä. Pariin seikkaan kuitenkin tahtoisin kajota. Ensinnäkin ne puhujat, jotka katsovat tämän nykyisen asutustoiminnan olevan hetken tarpeen vaatimusten mukaisia, erehtyvät aivan perinpohjaisesti. Torpparivapautuksessaan vaihdettiin

ja luovutettiin entiset torpat niiden ihmisten käsiin, jotka ne olivat raivanneet ja niitä viljelleet. Nythän on kysymys jostakin aivan toisesta asiasta, on kysymys uusien asukkaiden sijoittamisesta maatalouteen.

Toinen asia, johonka tahtoisin tässä yhteydessä viitata, on se, ettei tätä asiaa saa hoitaa tunnekysymyksenä, se on koko maata koskeva suuri taloudellinen asia, jota täytyy hyvin tärkeänä harkita, ennenkuin siinä mihinkään laajempiin toimenpiteisiin ryhdytään. Pitempään en tässä yhteydessä katso voivani tähän asiaan puuttua.

Lopuksi pyytäisin yhtyä siihen muutosesitykseen, jonka toveri Lindblom teki ja joka koski palkkasäännöstelyn jatkamista. Pyydän kannattaa sitä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puheenjohtaja: Keskustelun kuluessa ei itse sisä- ja ulkopoliittisiin kohtiin koskeviin kohtiin ole esitetty senluontoisia huomautuksia, että asiaa olisi syytä lähettää valiokuntaan. Ehdotan, että kokous päättäisi hyväksyä nämä kohdat käyttäen esimerkiksi jotakin seuraavan tapaista sananmuotoa:

Kuultuaan puoluesihteri Leskisen ja pääministeri K.-A. Fagerholmin selostukset uiko- ja sisäpoliittisesta tilanteesta kokous yksimielisesti hyväksyy puoluetoimikunnan, sos.dem. eduskuntaryhmän ja sos.-dem. hallituksen toimenpiteet. Toivoisin, että tällainen sanamuoto hyväksytään (Kokouksesta: Hyväksytään!).

Puheenjohtajan ehdotus hyväksytään.

Asia on tältä osaltaan loppuun käsitelty.

Puheenjohtaja: Toisena kysymyksessä oli esillä lähiajan talouspoliittinen ohjelma. Siinä suhteessa on esitetty eräitä muutosehdotuksia ja eräitä toivomuksia, joten asia on lähetettävä valiokuntaan. Tämä asia kuuluu kai lähinnä sinne? Ehdotan siis, että talouspoliittinen ohjelma lähetetään raha- ja talousvaliokuntaan.

Asia lähetetään raha- ja talousvaliokuntaan.

Sosialidemokraattisen Puolueen sivistyspoliittinen ohjelma.

Puheenjohtaja: Seuraa esityslistan 20. kohta. Tässä on useampia kysymyksiä, jotka osittain liittyvät yhteen, mutta jotka luonteensa puolesta myöskin ovat sikäli erillisiä, että niistä ainakin, ensimmäinen ja viimeinen ja mahdollisesti myöskin c) kohta

olisi käsiteltävä erillisenä. Näin ollen otettaneen käsiteltäväksi sosialidemokraattisen puolueen sivistyspoliittinen ohjelma. Se on puolueen sivistysasiain neuvottelukunnan esitys ja näkyy esitysvihkosien sivulla N:o 3. Tämän asian esittelee kokoukselle toveri Oittinen.

Oittinen: Hyvät puoluetoverit! Täällä joku jo aamupäivällä sanoi, että ministerit puhuvat niin usein, etteivät muut saa suunvuoroa. Tahdon huomauttaa, että minä tässä käytän puheenpuheen vuoron sivistysasiain neuvottelukunnan puheenjohtajana, enkä missään muussa ominaisuudessa.

Syy näiden sivistyspoliittisten ongelmien esilleottamiseen on ollut siinä, että Forssan kokouksessa sivistyskysymyksistä tehty päätökset ovat huomattavalta osaltaan vuosien varrella toteutuneet, mistä on annettava kiitos ennen kaikkea tarmokkaille kansanedustajille. Toteuttamatta jääneet ohjelmakohdat ovat taas jo melkoisesti vanhentuneet, koska olosuhteet ovat muuttuneet. Sitä paitsi on sivistyselämässä tullut esille huomattava joukko sellaisia seikkoja, joihin nähden puolueelta odotetaan kannanmäärittelyä. Näistä syistä puoluetoimikunta asetti verrattain laajan sivistyspoliittisen neuvottelukunnan, jonka tehtäväksi annettiin näiden asioiden perusteellinen pohtiminen ja tarpeelliseksi katsottavien esitysten tekeminen. Neuvottelukunnan työn tulokset ovat nyt arvosteltavina.

Ohjelmaehdotuksesta on keskusteltu verrattain vilkkaasti. Se on herättänyt jonkin verran huomiota myöskin skandinaavisissa naapurimaissamme. Arvosteluakaan ei ole puuttunut ja tämä arvostelu on kohdistunut pääasiassa kahteen seikkaan. On sanottu, että ohjelma ei sisällä uusia asioita, vaan ainoastaan sellaisia jo tavallaan tunnettuja tavoitteita, jotka on asiantuntijapiireissä jo hyväksytty. Edelleen on väitetty, ettei ohjelma sisällä konkreettisia ratkaisuehdotuksia, vaan ainoastaan periaatteellisia kannanilmauksia.

Myönnän avoimesti, että neuvottelukunta ei ole etsinyt uusia ja raflaavia suunnitelmia sivistyselämämme uudistamiseksi. Kyllä-hän kauniita ja laajakantoisiakin ehdotuksia voitaisiin helposti keksiä. Niillä saatettaisiin jopa hurmata herkästi innostuvia sie-luja. Neuvottelukunta on kuitenkin esityksessään pyrkinyt pysyttelemään lujasti maan kamaralla. Se on pyrkinyt pohtimaan etupäässä vain sellaisia kysymyksiä, joihin nähden sosialidemokraattisen puolueen piirissä on otettava kanta, koska niistä parhailaan keskustellaan tai koska niiden ratkaisemiseksi on ryhdyttävä

puolueen toimesta kiireellisesti toimenpiteisiin. Neuvottelukunta on tahtonut luoda sellaisen ohjelman, johon olisi koottuna tärkeimpien sivistyspoliittisten kysymyksiä käsittely, jotka sitten yhdessä tehtyjen päätösten kanssa muodostaisivat sen asiakirjan, joka olisi puolueen edustajien eväänä ja muistuttamassa heitä, että on tavoitteita myös näiden alojen ongelmien ratkaisemiseksi.

Mitä konkreettisiin ehdotuksiin tulee, niin selvää on, ettei tällaisesta laajasta koko sivistystoiminnan käsittävässä ohjelmassa voida mennä määrittelemään jokaisen probleeman ratkaisua yksityiskohtaisesti. On jätettävä puolueen edustajille liikkuma-alaa, jotta myöhempien tutkimusten ja kokemusten tulokset voidaan ottaa joustavasti huomioon lopullisia ratkaisuja tehtäessä. Ohjelmassa esitetään tästä syystä sosialidemokraattisen puolueen sivistyspoliittiselle toiminnalle suuret suuntaviivat, viitataan tärkeimpiin niistä kysymyksistä, jotka on lähiaikoina koetettava saada ratkaistuksi, sekä esitetään mahdollisuuksien mukaan myös käytännöllisiä toimenpiteitä ja järjestelyjä.

Periaatteellisesti on huomattava, että ohjelma rakentuu sivistyksellisen kansanvallan pohjalle. Tällä tarkoitetaan sitä, että entisen kulttuurin saavutukset on saatava kansan laajojen kerrosten omaisuudeksi mahdollisimman suuressa määrin. Varakkailla tai muuten erikoisasemaan päässeillä ei saa olla sivistyksellisiä etuoikeuksia, vaan kaikilla pitää olla samat ulkonaiset edellytykset sivistyksen omaksumiseen. Sivistyksellisellä kansanvallalla kyseessä olevan ohjelman yleisenä periaatteena tarkoitetaan toisaalta myös sitä, että sivistyspolitiikan johtoa ei saa jättää vain ns. kulttuuripiirin asiaksi. Asiantuntemuksen merkitystä me emme halua kieltää, mutta sivistystahtoisten työläisten on myös saatava äänensä kuuluville ja päästävä vaikuttamaan sivistyspolitiikan suuntaa määrittäessä. Työväen järjestynyt omakohtainen sivistysliike voi voimakkaiden järjestöjensä avulla edustaa työväestön pyrkimyksiä, ja siksi sosialidemokraattisen puolueen tulisi valtiollisen toiminnan avulla valvoa, että nämä järjestöt tarpeellisessa määrin otetaan huomioon.

Mitä yleensä sivistystoiminnan järjestelyyn tulee, niin esillä oleva ohjelmaehdotus rakentuu sille pohjalle, että valtio antaa tukeaan sivistystyölle toisaalta edistääkseen sitä, toisaalta toteuttaakseen sivistyksellisen kansanvallan periaatteita. Ei ole mitään aihetta pyrkiä vain periaatteen vuoksi ottamaan valtion halltuun tai valvontaan sellaisia sivistystoiminnan muotoja ja aloja, joilla vapaa kansalaistoiminta on osoittautunut tulokselliseksi.

Sensijaan silloin, kun yksityinen mielivalta, puoluepoliittiset pyrkimykset tai saamattomuus aiheuttavat vahinkoa koko kansan ja työväen eduille ja loukkaavat sivistyksellisen kansanvallan periaatetta, on asiaan käytävä käsiksi myös valtion voimakeinoja käyttäen.

Sosialidemokraattisen puolueen sivistyspoliittinen työ ei kuitenkaan kohdistu yksinomaan valtioon, vaan myöskin kuntiin ja työväenjärjestöihin. Ne periaatteet, joita puolueen edustajat noudattavat valtion elimissä ja vaativat valtion elimiltä, ovat samoja, joita kunnallisessa sivistyspolitiikassa on noudatettava. Mutta myös työväen omassa keskuudessa on puolueen toimesta pyrittävä herättämään ja syventämään erimuotoista sivistystoimintaa, sillä työväen oma virkeä sivistystoiminta on ulospäin suuntautuvan sivistyspoliittisen toiminnan perusedellytyksiä.

Tässä yhteydessä ei ole tilaisuutta ryhtyä yksityiskohtaisesti esittelemaan koko ohjelmaa. Luulen, että on tarkoituksenmukaisinta käsitellä tässä vain kouluohjelmaa ja eräitä sen toteuttamiseen liittyviä kysymyksiä, koska kouluohjelma on ohjelman vaikeimpia ja ehkä myös eniten mielenkiintoa herättäneitä kysymyksiä.

Kouluohjelmaa tarkasteltaessa on otettava huomioon kolme perusnäkökohtaa: yleiset periaatteet, niiden perusteella hahmoiteltu tavoite sekä tavoitteiden toteuttamismahdollisuudet. Koulu-uudistuksen suuret suuntaviivat eivät ole yleensä herättäneet erimielisyyttä puolueen piirissä. On ollut yksimielisyys seuraavista pääkohdista:

1) Nykyisen yhteiskunnan ja tuotantotekniikan kehittyminen on tehnyt yhä välttämättömämmäksi koulutoimen tehostamisen ja laajentamisen. Tämä merkitsee sitä, että kaikkien kansalaisten yhteistä peruskasvatusta on turvattava toisaalta yleissivistystä, toisaalta ammattikasvatusta kehittämällä. Kansakoulun oppimäärä ei riitä nykyajan kansalaisten yleistiedon tarpeita tyydyttämään eikä ammattikasvatus nykyisellään kykene tyydyttämään niitä työn rationalisoimis- ja tehostamisvaatimuksia, joita meidän tuotantotoiminnallemme asetetaan.

2) Koululaitoksen sisäinen henki on kehitettävä sosiaalisemmaksi, yhteiskunnallista yhteistyötä arvostavaksi ja siihen pohjaavaksi. Tässä mielessä on koulujen opetusohjelmia tarkistettava, opettajavalmennusta kehitettävä ja opetusmenetelmiä parannettava. Koulujen tulisi kasvattaa kansalaisia, jotka tietojensa, taitojensa ja siveellisten käsitystensä perusteella sopeutuvat hedelmälliseen työhön demokraattisen yhteiskunnan puitteissa.

3) Yleisesti hyväksytty periaate on se, että koululaitoksen rakenne on uusittava myös sivistyksellisen demokratian vaatimusten mukaiseksi. Kaikille lapsille ja nuorille on heidän luontaisten edellytystensä pohjalla varattava mahdollisuus sivistyksen hankkimiseen. Taloudellisista tai niihin verrattavista tekijöistä johtuvat erilaiset opintoedellytykset on valtion ja kunnan toimenpitein tasoitettava. Edelleen on huomattava, että koulutyön järjestelyssä oh noudatettava nykyistä enemmän käytännöllisyyden vaatimuksia, ja eri elämäntilojen tarpeet on tyydytettävä tasaisesti.

Näiden periaatteiden pohjalla on sivistyspoliittinen neuvottelukunta hahmoitellut sen koulujärjestelmän, johon olisi pyrittävä.

Opintomahdollisuuksia on pyritty lisäämään siten, että kaikille lapsille varataan mahdollisuus suunnilleen nykyistä keskikouluopetusta asiallisesti vastaavan sivistyksen saamiseen. Tämä on ajateltu toteuttaa siten, että kansakoulu ja keskikoulu yhdistetään kahdeksanvuotiseksi kansakouluksi. Sen puitteissa pitäisi henkisesti siihen pystyville varata tilaisuus myöskin kieliopintojen alkamiseen ja laajempaan matematiikan opiskeluun, joiden puitteissa voidaan jatkaa opintoja nelivuotisessa lukiossa, viisivuotisessa seminaarissa tai joissakin muissa ammattikouluissa ja -opistoissa. Tällä tavalla luotaisiin asialliselle pohjalle rakentuva yhtenäiskoulu, joka on jo vanhastaan kuulunut työväen ohjelmaan ja sisältyy myöskin Forssan kokouksen päätöksiin. Tämä yhtenäiskoulu ei teknillisesti tee eroa köyhän ja rikkaan välillä ja se myös kasvatuksellisesti voisi olla pystyvämpi demokraattisen ajattelun juurruttamiseen kuin nykyinen rinnakkaiskoulu.

Uuden koulun sosiaalisuutta olisi syytä lisätä myös opetusohjelman tarkistuksella ja soveltamalla käytäntöön mm. ryhmäopiskelua, oppilaiden itsehallintoa ym. omatoimisuutta.

Kun kansalaiskoulussa varattaisiin opintoedellytykset vain henkisten edellytysten perusteella, voitettaisiin jo eräs huomattava sosiaalinen epäoikeudenmukaisuus, josta varattomat ja vähävaraiset ovat kärsineet.

Kansalaiskoulun jälkeen harjoitettavat jatko-opinnot olisi kuitenkin järjestettävä myös siten, että varattomat ja maaseutulaiset saavat apurahoja ja muuta tukea, joka tasoittaa heidän edellytyksensä toisten tasolle.

Erityisen tärkeänä on pidettävä sitä, että keskikouluosuuden lyhentyessä yhdellä vuodella tämä vuosi pyritään käyttämään ammattiopintoihin, joiden merkitystä muutenkin olisi korostettava. Oppikoulun suosituimmuusasema voidaan poistaa vain siten, että

järjestetään todella tehokas kansalaiskoulutusta korkeakouluihin johtava ammattikoulutie. Tätä varten on ammattikoulujen rakenne ja opetusohjelma kehitettävä sellaiseksi, että sitä tietä alansa erikoiskorkeakouluihin tulevilla on tiettyä yleistietoa korkeakouluopintojen vaatimassa määrässä.

Näiden uudistusten pohjalla on kaikissa kouluissa suoritettava myös sisäistä uudistusta. Tarpeeton historiallisista syistä ohjelmiin jäänyt aines on poistettava. Liiallisesta teoreettisuudesta on päästävä ja koulu on saatava palvelemaan enemmän elävää elämää. Olkoon lukio se koulu, joka ensisijaisesti pitää silmällä tiedemieskasvatusta, muut suunnatkoon toimintansa käytännön elämän palvelemiseen.

Sisäiseen uudistukseen on luettava myös määrätietoinen pyrkimys opetus- ja kasvatustieteen kehittämiseen, jolloin nimenomaan sosiaalisesti kasvatuksen parantamiseen on panettava painoa.

Edellä olen selostanut pääpiirteittäin sivistyspoliittisen neuvottelukunnan kouluohjelmaehdotusta. Neuvottelukunta ei ole kiinnittänyt huomiota ohjelman käytännölliseen toteuttamisjärjestykseen, mutta saanen sanoa siitä omasta puolestani muutaman sanan, koska meidän kouluoloissamme tällä hetkellä on erittäin poikkeuksellisia epäkohtia, joka vaikuttavat ratkaisevalla tavalla kouluohjelman toteuttamismahdollisuuksiin.

Nykyhetken koulupoliittisista vaikeuksista on suurin opettajapula. Kansakoulunopettajista on n. 2.000 epäpätevää, ja tämä määrä tulee vielä lisääntymään, jollei opettajavalmennusta saada lisätyksi nopeassa tahdissa. Sitä on syytä pelätä kuitenkin, koska eduskunta ei näytä olevan halukas opettajavalmennuksen kiireelliseen tehostamiseen, vaan suunnittelee esim. hallituksen seminaarilakiesityksen huonontamista. Oppikoulun piirissä on opettajapula suhteellisesti vieläkin ankarampi kuin kansakouluissa. Valtion oppikouluissa on yli 10 % viroista avoinna ja ne hoidetaan tilapäisvoimin. Yksityisoppikouluissa on n. puolet tunneista epäpätevien opettajien käsissä. Maaseutuedustajat täällä tietävät varsin hyvin, että juuri maaseudun keskikoulujen opettajista on ainoastaan pieni osa, joskus vain 1 tai 2 opettajaa täysin päteviä. Tällaisen opettajapulan vallitessa on vaikea ryhtyä suoralta kädeltä toteuttamaan koulujärjestelmän laajentamista. Meidän on saatava ensin voitetuksi opettajapula, ja se vaatii ilmeisesti aikaa. Olisi tehtävä todellakin tehokasta työtä, jotta pystyvät henkilöt saataisiin ryhtymään opettajiksi. Käsitykseni mukaan

opettajien taloudellisen aseman parantaminen olisi juuri tämän takia aivan välttämätöntä, koska muuten ei ilmeisesti saada parannusta aikaan.

Opettajapulana ohella meillä on tällä hetkellä suuri pula myös kouluhuoneistoista. Uusia koulurakennuksia olisi saatava maaseudulla toista tuhatta ja oppikoulu taloja satakunta. Kaupunkien kansakoulujen tarve on myös erittäin suuri. Samoin valtion oppikouluja varten olisi saatava useita kymmeniä uusia rakennuksia.

Nämä puutteet merkitsevät vakavaa estettä kouluohjelman välittömälle toteuttamiselle. Mutta niiden merkitystä pitempiaikaisen ohjelman kannalta ei kuitenkaan pidä liioitella. Nykyisissäkin olosuhteissa voidaan tehdä paljon yleisohjelman toteuttamiseksi. Voitaisiin menetellä sillä tavoin, että koululaitosta vahvistetaan edellä hahmoiteltuun suuntaan seuraavin toimenpitein: kansakoulun luokkaluku olisi korotettava kahdeksaksi, oppikoulu olisi jaettava nelivuotiseen keskikouluun ja nelivuotiseen lukioon, minkä jälkeen kansakoulun ja keskikoulun opetusohjelmat saatetaan mahdollisimman lähelle toisiaan sekä aluksi varataan kansakouluissa mahdollisuus vapaaehtoiseen kielten opiskeluun. Tällaisen järjestelyn jälkeen on kahdeksanvuotinen kansalaiskoulu ennen pitkää vain taloudellinen ajan kysymys. Sitäpaitsi tällaisin toimenpitein saataisiin sellaista kokemusaineistoa, jonka perusteella ratkaisu olisi myöhemmin helpompi. Koulun sisäinen uudistaminen sensijaan on sellainen toimenpide, johon voidaan käydä käsiksi aivan välittömästi. Periaatteellinen ratkaisu koulujärjestelmästä veisi tietysti tämän työn varmemmalle pohjalle, mutta ilman sitäkin voidaan paljon tehdä koulun sisäisen työn järjestämiseksi ja organisoimiseksi.

Työväen piireissä on aina tunnettu voimakasta mielenkiintoa kulttuurityötä kohtaan, mutta meidän puolueemme piirissä ei viime aikoina, viime vuosina, ole tällä alalla erityisemmin rynnistetty eteenpäin, kun vertaamme siihen, millä tavalla esim. kansandemokraatit ovat suhtautuneet asiaan. Sillä tahollahan on laadittu valtavia ohjelmia ja nimenomaan kulttuurielämän uudistuksia on siellä pidetty voimakkaasti esillä. Kuitenkin sosialidemokraattien piireissä on tällä alalla tehty niin paljon työtä, että meidän on syytä myöskin yleiseen tietoisuuteen tunkeutua voimakkaammin, kuin viime aikoina on tehty, ja siinä mielessä on tämä ohjelma myöskin esitetty. Toisaalta on huomautettava, että oikeisto, ennen kaikkea kokoomus, on pitänyt näitä kulttuuriasioita jonkinlaisena omana erikoisalanaan. Mutta meidän on

lähdeittävä siitä, että tämä ei ole mikään kokoomuksen erikoisala. Sosialidemokraatit, halutessaan uudistaa yhteiskuntaa, voivat ja pystyvät käymään käsiksi myöskin kulttuuritoiminnan uudistamiseen (suosionosoituksia).

Keskustelu:

Haapasalo: (poissa).

Emil Huunonen: Hyvät puoluekokoukset! Tämä käsiteltävänä oleva asia käsittää niin laajan kokonaisuuden, että tässä on rajoitettava vain muutama esityksen kohtaan.

Tahtoisin kiinnittää huomiota c) kohtaan, sen kolmanteen momenttiin, jossa sanotaan mm. näin: "Tämä kouluohjelma pyrkii kahdeksan vuotiseen kouluuikaan. Se on tällä hetkellä vähin vaatimus. Myöhemmin on pyrittävä saamaan koulu 9—10 vuotiseksi kaikille lapsille. Tämä siksi, että tehokas tuottavan työn kausi alkaa ihmisen ollessa 18—20 vuotias, jos hän on saanut riittävän valmennuksen." — Siis 8 luokkaa on kuitenkin käytävä kunkin henkilön kansakoulua varallisuudesta riippumatta. Tämä on ehdottomasti hyvä asia. Mutta tahtoisin tähdentää sitä, että varsinkin vähävaraisen kansanosan keskuudessa on lähdeittävä ansiotyöhön jo siinä 13—14 vuoden iässä, koska taloudelliset olosuhteet ja elämisen pakko näin vaativat. Ja jos me saisimme joskus sellaisen pakon, että on vähintään 10 vuoden ajan pakolla käytävä koulua, niin se tuottaa kansan keskuudessa hyvin suurta tyytymättömyyttä. Mutta ehdottomasti olen sitä mieltä, kuten täällä on jo ministeri Oittinen maininnut, ja samoin täällä ehdotuksessakin on, että henkisesti lahjakkaille kansalaisille on varattava tilaisuus opintojen jatkamiseen. Tämä on aivan paikallaan, sillä meillä vähävaraisen kansan keskuudessa on paljon sellaisia, jotka mielellään kävisivät kouluja, mutta varat eivät siihen anna myöten. Meidän ei ole syytä kuitenkaan lähteä sille tielle, että oppivelvollisuuspakko jatketaan tuonne 9—10 vuotiseksi. Tämä pitempi kouluuika olisi järjestettävä mielestäni vapaaehtoisuuden pohjalte» että kenellä on halua jatkaa opintoja, sillä olisi myös taloudellisesti mahdollisuus jatkaa yhteiskunnan varoilla. Nykyinen 8 vuotinen koulupakko on taloudellisesti jo hyvin rasittava kansalle. Sen varsinkin kunnallismiehet kunnallishudjettii laatiessaan ja käsitellessään tulevat huomaamaan. Toivon vain, että ei otettaisi ohjelmaan tällaista 9—10 vuoden koulupakkoasiaa, sillä kansan keskuudessa se saattaa aiheuttaa vastenmielisyyttä koko puoluetamme kohtaan.

Puheenjohtaja (Mansner): Minä pyytäisin, että kokous yrittäisi taas hiukan rauhoittua, että kaikki kuulisivat käytettävät puheenvuorot.

Minä olen merkinnyt itselleni puheenvuoron, sallittaneen puheenjohtajan lyhyesti esittää paikaltaan ne eväät, mitä hän on saanut (Kokouksesta: Kyllä).

Minä ensinnäkin Lappeenrannan kunnanllisjärjestön puolesta haluaisin lausua erikoisen suuren tyydytyksen tästä erinomaisen ansiokkaasta esityksestä, jonka puolueen sivistysasiain neuvottelukunta on tehnyt puolueen sivistyspoliittiseksi ohjelmaksi. Meillä puolestamme ei sen sisältöön nähden ole asiallisesti kovinkaan paljon huomauttamista. Ainoastaan tuollaisena huomattavampana puutteena haluaisin erikoisesti korostaa, että siinä ei kosketella lainkaan puolueen omatoimista sivistystyötä, jonka merkitys kuitenkin loppujen lopuksi on hyvin ratkaiseva.

Mielestäni puoluetuomikunta on aivan oikein kiinnittänyt tähän seikkaan huomiota, ja kun asia nyt menee valiokuntaan, niin toi" voisin meidän kunnallisjärjestömme evästyksen mukaisesti, että valiokunta kiinnittäisi asiaan huomiota ja koettaisi sopivalla tavalla soveltaa sen tähän muuten niin erinomaisen ansiokkaaseen ja tyhjentävään ohjelmaesitykseen.

Mitä tulee sitten muutamiin yksityiskohtiin, niin täällä sivulla 29 puhutaan kansakoulun tai koululaitoksen vastaisten kustannusten jakamisesta. Minä en tiedä, onko tarkoituksenmukaista tällaisessa ohjelmassa yleensäkin mennä yksityiskohtiin kovin pitkälle. Saattaisi olla parempi, jos nämä lausumat olisivat yleisluontoisempia. Kun tässä kuitenkin on eritelty melko yksityiskohtaisesti, mitenkä kustannukset valtion ja kuntien kesken jakaantuisivat, haluan kiinnittää huomiota tähän c) kohtaan, jossa puhutaan maalaiskuntien kansalaiskoulujen yleiskustannuksista, mutta sen sijaan esimerkiksi kauppalakunnat on jätetty kokonaan tässä mainitsematta. Kun samassa lauseessa kuitenkin puhutaan kaupunkikuntien kustannuksista olisi mielestäni tällä kohtaa johdonmukaista ja oikein, että myöskin kauppalakuntien kustannuksista jotakin tässä sanottaisiin. Näin ollen olisi ehkä paikallaan sanoa ehkä tässä c) kohdassa "osallistuu kauppala- ja maalaiskuntien kansalaiskouluhuollon yleisiin kustannuksiin.... j.n.e."

Toinen kysymys, joka myöskin sivuaa jollakin tavalla tätä kustannuskysymystä on opettajien palkkaus. Siinä suhteessa en haluaisi kuitenkaan, että tähän ohjelmaan tehtäisiin siitä mitään erikoismerkintöjä. Lausuisin vain evästyksen meidän eduskunta-

ryhmällemme, että kun kansakoulun opettajien palkkakysymys nyt tulee uudessa vaiheessa esille, kiinnitettäisiin huomiota kokonaispalkkakysymykseen. Nykyinen palkkaussysteemi on aina-kin kauppalakuntia ajatellen täysin epäonnistunut ja tuottaa suuria vaikeuksia. Olisi paljon luontevampaa jos asia olisi järjestetty kansakoulunopettajien kohdalta kokonaisuuden muodossa. Tämän pyytäisin tässä evästyksenä jättää myöskin ministeri Oit-tisen huomioon.

Muuta asiallista huomauttamista minulla puolestani ei esityk-sen suhteen olekaan. Haluan vielä kerran toistaa, että tämä neuvottelukunnan esitys ansaitsee todella täyden tunnustuksen ja kiitoksen.

Paasivirta: Arvoisat puoluetoverit! Se komitea, jonka ohjelmaa tässä käsitellään, on kulkenut jotakuinkin uutta tähänasti järjes-telmällisemmin viljelemätöntä uraa ja siinä mielessä sen on saa-tava tunnustus. Komitean esitystä on työlästä yksityiskohtaisesti ryhtyä penkomaan, siinä määrin monia aloja siinä käsitellään. Haluaisin sen sijaan asettaa erään yleisluontoisen kysymyksen, kysymyksen, joka tulee mieleen, kun komitean ehdotusta koko-naisuutena tarkastelee. Komitea käyttää ehdotuksestaan nimi-tystä "sivistyspoliittinen ohjelma". Se tarkoittanee sillä samaa kuin "kulttuuripoliittinen", siis toimintaa, jonka tarkoituksena on selvittää kulttuurin tuotteiden jakamista yhteiskunnan omai-suudeksi.

Kun on kysymys kulttuuriarvojen jakamisesta tulee automaatti-sesti mieleen kysymys, mitä sitten jaetaan. Tässä mielessä haluai-sin asettaa kysymyksen, onko komitea menetellyt täysin harki-tusti kun se laatiessaan ohjelmaa on lähtenyt niin perui kapealta pohjalta kuin on tapahtunut? Tällä komitean ohjelmaesityksellä on eräällä tavalla sosiaalipoliittinen luonne. Se pyrkii lakeihin, määrärahoihin ja asetuksiin, joilla kulttuurin jakamista yhteis-kunnalle tehostettaisiin. Mutta se ei käy paljonkaan asian peri-aatteelliseen puoleen käsiksi, nimittäin siihen, mikä on sociali-demokraattisen puolueen suhde kulttuuriin ja kulttuuritoimin-taan yleensä. Tämä jakokysymys on tietenkin huomiota ansait-seva. Mutta se, minkälainen yleinen ajattelutapa yhteiskunnassa vallitsee, se lienee kaiken lähtökohta kulttuuritoimintaa suunni-teltaessa. Ei liene suurestikaan väärin väittää, että socialidemo-kraattisen työväenluokan ehkä voimakkain vihollinen tässä maassa koko itsenäisyyden ajan on ollut se henkinen ilmapiiri, mikä maassamme on vallinnut. Joku voi sanoa, että periaatteellista

kulttuuriohjelmaa on vaikea laatia, eihän voida ennakolta määrittellä kulttuurin sisältöä. Mutta jotain tärkeimpiä suuntaviivoja olisi mielestäni pyrittävä selvittämään ennenkaikkea pyrittävä poistamaan porvarillinen puoluepoliittinen aines yleisestä kulttuurikäsityksestä. Ajatelkaamme esimerkiksi 1920- ja 1930-lukujen porvarillista isänmaallisuuskäsitettä, miten se on kulttuurielämäämme vaikuttanut. Ajatelkaamme lisäksi esimerkiksi sitä, että kulttuurielämään on porvarillisella taholla pyritty syövyttämään sitä käsitystä, että radikaalisuus, olojen muuttamisvaatimus, on jotain poliittisesti "vääriä", olojen säilyttäminen ennallaan poliittisesti "oikeaa". Tässä mielessä olisin pitänyt luonnollisena sitä, että ei olisi näin kapealta pohjalta lähdetty liikkeelle kuten komitea on tehnyt, vaan pyritty luomaan myös periaatteellisia suuntaviivoja. Kun tätä komitean laatimaa ohjelmaa lähemmin tarkastelee, joku voi väittää, että kulttuuriohjelma komitean ehdottamassa muodossa tulee olemaan perussävyltään liberalistinen. Mutta jos tähän komitean laatimaan ohjelmaan olisi sisällytetty arvostelua Suomen kulttuurielämän menneisyydestä, periaatteellista selvittelyä sosialidemokratian yleisestä suhtautumisesta kulttuuritoimintaan ja sen yleisistä tavoitteista, niin mielestäni tällainen kokonaisuus lähtien kulttuurielämämme menneisyyden kritiikistä olisi paremmin selvittänyt sitä, että on kysymys kulttuuriohjelmasta yhteiskunnalliselle liikkeelle. Vasta tällaiset laajemmat puitteet olisivat tehneet kulttuuriohjelmaa laskevasta ehdotuksesta kokonaisuuden. Mielestäni tällainen laajempi ohjelmallinen kokonaisuus, joka sisältäisi kritiikkiä menneisyydestä, yleisiä tulevaisuuden suuntaviivoja ja sen jälkeen vasta käytännöllisiä ehdotuksia siitä miten kulttuuriarvojen jako saadaan oikeudenmukaisemmaksi, olisi luonut todella arvokkaan kokonaisuuden sos.-dem. puolueen kulttuuriohjelmaksi. Tällainen kokonaisuus olisi mielestäni paremmin myöskin ilmentänyt sosialidemokratian yleistä katsomustapaa. Kun porvarillinen maailma kulttuuritoiminnan alalla suuntaa katseensa menneisyyteen, olisi tällainen laajakantoinen sosialidemokraattinen kokonaisuus selventänyt sitä, että sosialidemokratia kulttuuritoiminnan alallakin etsii ihanteita tulevaisuudesta. Ja kun taas tulevaisuudesta puhutaan, niin tällainen laajempia periaatteellisia suuntaviivoja käsittelevä ohjelma olisi ilmentänyt myöskin selvästi sosialidemokratian eroavan kommunistisesta liikkeestä. Kun kommunistinen liike pyrkii kaikilla lohkoilla, niin myös kulttuuritoiminnan alalla esiintymään "totuuden julistajana", niin tällai-

nen laajapuitteinen puolueemme kulttuuriohjelma olisi ilmentänyt selvästi sosialidemokratian pyrkimyksiä tälläkin alalla esiintyä ennenkaikkea "totuudenetsijänä".

Puheenjohtaja: Sivistyspoliittisesta ohjelmasta on vielä käyttämättä 6 puheenvuoroa. Katsotaanko riittävästi (Kokouksesta: Riittää!) Ehkä puheenvuorot voidaan rajoittaa.

Puheenvuorot rajoitetaan pyydettyihin.

Kuukkanen: Hyvät toverit! Kun me käsitelimme tätä puolueen sivistyspoliittista ohjelmaa työläisnuorisoliiton piirissä, kiinnitimme erikoisesti huomiota siihen, että tästä ohjelmasta oli tehty vain lähiajan ohjelma, siis tuollaisella realistisella pohjalla oleva ohjelma, jonka toteuttamiseen on aivan lähiaikoina mahdollisuuksia, mutta sen sijaan jätetty pienemmälle huomiolle pitemmällä tähtäimellä tehtävät tulevaisuudensuunnitelmat. Meilähän erikoisesti työläisnuorisoliitossa on kautta aikojen ollut johtotähtenä se, että opiskeluun on saatava kaikille nuorille samat mahdollisuudet. Nuorison on päästävä opiskelemaan ilman suurempia taloudellisia uhrauksia, jotta jokaisen koululaisen henkiset kyvyt pääsevät täydellisesti määräämään sen, kuinka pitkälle hän opintotyössä voi kehittyä. Tosin tämä periaate on tässäkin ohjelmassa huomioitu, mutta mielestäni liian suppeasti. Toisin sanoen sitä ei ole tarpeeksi hyvin korostettu.

Tämän periaatteen toteuttaminen ei ole tämän hetken kysymys eikä lähivuosien kysymys, senhän jokainen käsitämme. Yhteiskunta on liian varaton ihanteemme toteuttamiseen. Mutta joka tapauksessa se on ihanne, johon mielestämme sosialidemokraattisen puolueen pitäisi pyrkiä ja pitää tätä ihannetta jatkuvasti esillä. Nuorisolle on koulutaival saatava taloudellisesti mahdollisimman helpoksi. On saatava poistetuksi tuo ikävä ilmiö, että joku rikas saattaa kouluttaa lapsensa väen vängällä akateemiseen arvoon saakka huolimatta siitä, että tällä lapsella ei saata olla henkisiä edellytyksiä näihin arvoihin.

Sitten mitä tulee tähän Paasiyirran mainitsemaan kouluelämän henkiseen ilmapiiriin, haluaisin kajota siihenkin, koska olen itse saanut kouraantuntuvia kokemuksia siitä, minkälainen henkinen ilmapiiri vallitsi meidän koululaitoksessamme 1930 luvulla. Jos esimerkiksi koululainen oli sosialidemokraattien vappukulkueessa ja sen jälkeen tuli kouluun, oli melko varmaa, että hän sai tulla kouluun mustin silmin tai ainakin pahasti mukiloituna. Vaikkei tilanne tällä hetkellä ole enää näin surkea, niin joka tapauksessa vallinne meidän koululaitoksessamme porvarillinen ajatustapa.

Vieläkään ei koululaitos tätä henkistä ilmapiiriä ole saanut niin paljon muutetuksi, että koululaitos palvelisi todellakin koko kansaa. Opettajisto on suurimmaksi osaksi vielä porvarillisen ajatustavan omaavaa, ja se istuttaa koulunuorisoon edelleenkin omia käsityksiään yhteiskunnasta ja politiikasta. Vielä tänä päivänä tapahtuu, että jonkun työläiskodin lapsi saattaa kuulua partiojärjestykseen, ihannoi porvarillista ajatustapaa, pitää poliittista toimintaa ja etenkin sosialidemokraattista toimintaa suorastaan vaarallisenä ja hyljeksittäväenä. Tällainen henki meidän koululaitoksistamme on saatava ehdottomasti pois. On monasti sanottu, että sosialidemokraattisen nuorisotoiminnan on pystyttävä luomaan vastapaino tälle koululaitoksen hengelle, sen on pystyttävä vetämään nuoriso sosialidemokraattisen työväenliikkeen piiriin. Mutta te jokainen tiedätte, että sosialidemokraattinen työläisnuorisoliitto ja meidän varhaisnuorisojärjestömme eivät ikinä voi tehdä siinä määrin kuin olisi tarpeellista. Sen vuoksi apu on saatava muualta. Opettajiston henki on muutettava. Opettajisto on saatava ajattelemaan enemmän yhteiskunnallisesti. Koulujen ohjelmassa olisi otettava enemmän etualalle yhteiskunnallisia aineita, jotta sosiaalinen ajattelutapa saataisiin koulunuorison keskuudessa leviämään.

Eräs pieni kohta, johon haluaisin erityisesti kiinnittää huomiota tässä koulu-uudistusohjelmassa on nuorison ammattivalinta. Vielä tänä päivänä nuoriso valitsee ammatinsa sen mukaan, sattuuko se saamaan yleensä työtä, eikä sen mukaan, mihin sen kyvyt edellyttävät. Erityisesti maaseudun nuorison keskuudessa on tilanne suorastaan surkea ja sieltä kuuluu usein hätähuutoja tilanteen parantamiseksi.

Teollisuuspaikkakunnilla ammattikoulutus on jonkin verran paremmalla kannalla, mutta sielläkin siinä on vielä suuria aukkoja. Kuten ohjelmassa todetaan, on meillä oppikouluja huomattavan runsaasti. Sen sijaan ammattikouluihin pyrkijöitä on huomattavasti enemmän kuin niihin voidaan ottaa. Kuitenkin pitäisi olla päinvastoin. Täällä Tanner mainitsi, että meidän maamme teollisuutta olisi lisättävä. Kuitenkaan ei nykyinenkään teollisuus saa niin paljon koulutettua työvoimaa kuin se tarvitsisi. Meidän maamme teollisuuden lisääminen vaatisi ammattikoulutuksen tehostamista, ammattikoulujen lukumäärän lisäämistä ja ennen kaikkea ammatinvalinnan järjestämistä todella terveelle pohjalle.

Koikkalainen: Herra puheenjohtaja, hyvät puoluetoverit. Sosialidemokraattinen työväenliike on joutunut taistelemaan kautta aikojen useissa järjestöissä, niin taloudellisissa järjestöissä, mutta myöskin kulttuurijärjestöissä. TUL on eräs niitä työväen yhteisiä järjestöjä, joiden piirissä olemme joutuneet jo aikaisemmin ja myöskin joudumme vastaisuudessa kamppailemaan kommunistien valtapyrkimyksiä vastaan. En puutu tähän taisteluun tämän pitemmälle. Sen sijaan haluan kiinnittää puoluekokouksen huomiota TUL:n toiseen taistelulohkoon, siihen rintamaan, jolla käydään kamppailua porvarillisia urheilujärjestöjä vastaan. Niinkuin olemme lehdistä saaneet viime päivinä havaita, on porvarillinen urheilurintama SVUL irtisanonut yhteistoimintasopimuksen TUL:n kanssa. Puoluetoverit varmaankin muistavat, kuinka TUL vuoden 1938 liittokokouksessa päätti ryhtyä yhteistyöhön SVUL:n kanssa. Päätös yhteistoiminnasta saatiin aikaan sitkeiden neuvottelujen jälkeen. Mielipiteet mainitussa liittokokouksessa jakautuivat jokseenkin tasan yhteistoiminnan puolesta ja vastaan. Nyt 10 vuoden yhteistoiminnan jälkeen me voimme todeta TUL:n hyötynneen kanssakäymisestä porvarillisten urheilujärjestöjen kanssa. Vaikka tuo yhteistyö ei ole ollut läheskään TUL:n toivomusten mukaista, on meillä ollut siitä se huomattava etu, että TUL:n kansainvälinen kilpailutoiminta ja muu ulkomainen kosketus on muodostunut vilkkaaksi. Myöskin kotimainen urheilutoiminta on yhteistoiminnan aikana voimakkaasti lisääntynyt. Nämä seikat, laajentunut kansainvälinen ja kotimainen urheilutoiminta, ovat olleet eräänä edellytyksenä TUL:n edustusurheilun tason nousulle. Niinikään on yhteistoiminta juuri kansainvälisen kosketuksen muodossa ollut omiaan vaikeuttamaan porvareiden mahdollisuuksia ostaa huippu-urheilijoita TUL:stä omiin leireihinsä. Kun porvarillinen urheilu siis on havainnut TUL:n voiman jatkuvasti kasvavan, on se herättänyt luonnollisesti pelkoa, että TUL yhteistoiminnan jatkuessa lisää voimaansa, ja aikaansaanut sen, että SVUL:n piirissä jo pitemmän aikaa on pohdittu keinoja TUL:n voiman kasvun ehkäisemiseksi. Tässä keinojen valinnassa päätyivät porvarit siihen, että yhteistoiminta on katkaistava ainakin nykyisen sopimuksen puitteissa. Niinkuin tiedämme, on yhteistoiminnan katkaiseminen nyt tapahtunut tosiasia. Porvarillisen urheilujohdon toimesta on jo useiden kuukausien aikana muokattu yleistä mieltä yhteistoiminnan katkaisemisen varalle. Järjestelmällisesti on pyritty osoittamaan, että TUL on syyllinen huonoon yh-

teistoimintaan. Näin on suurta yleisöä valmistettu siihen, että SVUL voi osoittaa yhteistoiminnan nykyisen sopimuksen puitteissa TUL:n kanssa mahdolltomaksi. Totuus on, ettei TUL ole rikkonut yhteistoimintasopimusta eikä se ole edes pyrkinyt sitä vaikeuttamaan. Tämä onkin luonnollista, koska yhteistoiminnasta on ollut meille hyötyä. Tällä hetkellä on vielä vaikeata tässä tehdä arviointia siitä, millaisia vaikeuksia TUL:lle koituu yhteistoimintasopimuksen irtisanomisesta. Varmana voidaan kuitenkin pitää, että mikäli uutta yhteistoimintasopimusta ei aikaisemmalla pohjalla saada syntymään, vaikeutuu TUL:n kansainvälinen kosketus melkoisesti. Me emme tällä hetkellä tiedä, millaisia ehtoja ja vaatimuksia SVUL esittää uudesta yhteistoimintasopimuksesta neuvoteltaessa. Ilmeistä kuitenkin on, että porvarit pyrkivät supistamaan niitä oikeuksia, joita nyt irtisanottu yhteistoimintasopimus TUL:lle takasi. Kun lisäksi ottaa huomioon, että toisena osapuolena, joskin vähemmistönä TUL:ssä näistä asioista päättämässä ovat kommunistit, olisi tosiasioiden kaunistelemista, ellei toteaisi TUL:n olevan vaikeiden aikojen edessä. Tässä mielessä on vilpittömästi toivottava, että sosialidemokraattinen puolueväki niin TUL:n jäsenenä olevat kuin muutkin kaikissa vaiheissa antavat mahdollisimman voimakkaasti tukea sille sosialidemokraattiselle urheilupolitiikalle, jota TUL noudattaa.

Pohjamaa: Olen varma siitä, että puolueen työntekijät eri puolilla maata ottavat vastaan tämän uuden sivistyspoliittisen ohjelmamme kiitollisina siitä, että heillä tämän jälkeen on käytettävissään kokonaisuus, johon he voivat turvautua silloin, kun joutuvat näiden kysymysten kanssa tekemisiin. Itsestään selvää on, että tällainen ohjelma on erittäin tärkeä puolueelle, jonka eräänä kaikkein ratkaisevimpana aseena päämäärään pyrkiessään on juuri kansan laajojen piirien sivistystason kohottaminen.

Minä en tässä yhteydessä ajan niukkuudenkaan vuoksi puutu yksityiskohtaisesti tähän ohjelmaan. Minä haluaisin kosketella vain erästä seikkaa, joka on lähellä minun ammattiani, nimittäin lehdistön osuuteen.

Sanomalehdistöhän on työväestön käsissä joka päivä ja ei ole ollenkaan merkityksetöntä se, kuinka lehdistö suhtautuu sivistyskysymyksiin ja kuinka hyvä se voi olla tässä sivistystyössä. On luonnollista, että nykyisinä aikoina yleispolitiikka ja talouspolitiikka ovat olleet lehdistössäkin etualalla. Mutta sitä mukaa kuin voidaan toivoa päästävän rauhallisempiin aikoihin, tietysti

myöskin muut yhteiskuntaelämän kysymykset tulevat yhä enemmän etualalle ja niiden ohella myöskin varsinaiset ns. sivistyskysymykset. Tällöin nousee uudestaan sen kysymyksen eteen, minkälaisia mahdollisuuksia lehdistöllämme on täyttää ne lukijakunnan toivomukset, joita nämä varmastikin tulevat lehdistöön esittämään. Tässä mielessä tahtoisin palauttaa mieleen tuon saman seikan, josta jo lehdistökysymyksen yhteydessä mainittiin, nimittäin että meidän lehdistömme talous on tavalla taikka toisella saatava todellakin vakiinnutetuksi. Se on meille a ja o. Me emme pääse puusta pitkään hyvinkään monen kysymyksen parissa, ennenkuin tämä kysymys on lopullisesti voitu poistaa päiväjärjestyksestä.

Huomautan, että myöskin tässä meidän sivistyspoliittisessa ohjelmassamme on nimenomainen toivomus tästä seikasta. Kun tätä ohjelmaa nyt puoluekokouksen jälkeen ryhdytään puolueen johdettavissa elimissä realisoimaan, niin haluaisin korostaa tämän lehdistön taloudellisen aseman järjestämisen merkitystä.

Leskinen: Hyvät puolueoverit, pyysin puheenvuoron saman asian johdosta, josta täällä jo puolueoverimme Koikkalainen puhui, nimittäin siitä, että porvarillinen urheiluliitto SVUL on irtisanonut yhteistoimintasopimuksen TUL:n kanssa. Toverit varmasti hyvin muistavat, kuinka 30-luvun lopussa tämä asia muodostui vähän samanlaisissa merkeissä päivänpolttavaksi poliittiseksi kysymykseksi ja on syytä kiinnittää puoluekokouksen huomiota siihen, että eräät merkit viittaavat samaan suuntaan tällä hetkellä. Meille ei ole samantekevää, minkälainen kehitys TUL:n sisällä on. Se on lähes 200.000 jäsentä edustavana järjestönä erityisen voimakas työväenjärjestö, johon meidän tulee kiinnittää huomiota yhtä vakavasti kuin kaikkiin muihin suuriin työväen keskusjärjestöihin. Porvareiden pyrkimykset ovat tietysti hyvin selvät. Heille on tämä yhteistoiminta käynyt epäedulliseksi. TUL on päässyt kansainväliseen kilpailutoimintaan käsiksi, se on siellä menestynyt, se on sen kautta päässyt myöskin käsiksi ulkomaanmatkoihin, niihin rahoihin, jotka kertyvät maaotteluista, kansainvälisistä kilpailuista kotimaassa jne. Niin pitkälle on tämä menestyminen TUL:n kohdalla johtanut, että SVUL kerta kaikkiaan nyt näkee itselleen suorastaan vaaralliseksi jatkaa tätä yhteistoimintaa tässä muodossa ja siitä johtuu tämä irtisanomispyrkimys.

Aika ei salli perusteellisemman alustuksen pitoa, mutta minun mielestäni katsoen tämän asian mahdolliseen tulevaan muotoon

ja sen kehitykseen on asiallista ja paikallaan, että puoluekokous tässä vaiheessa sanoo jotakin painavaa tässä asiassa. Yhdyn siihen, mitä täällä Koikkalainen esitti. Minä vielä täsmällistyttaisin sanonnan seuraavaksi ponneksi:

"Puoluekokous antaa TUL:n johdolle ja erityisesti sen sosialidemokraattisille jäsenille, sen liittotoimikunnan sosialidemokraattisille jäsenille varauksettoman tunnustuksen tuon liittotoimikunnan harjoittaman tehokkaan sopimustoiminnan johdosta työläisurheiluväen keskuudessa. Puoluekokous lausuu paheksumisensa porvarillisille urheilujärjestöille (SVUL:lle) sen yhtenäisyyttä hajoittavan menettelytavan johdosta irtisanoa olympialaisten kynnyksellä yhteistoimintasopimuksen, vaarantaen siten urheiluelämämme yhtenäisyyttä tämän kansainvälisesti ja kotimaisesti tärkeän tapahtuman edessä. Puoluekokous kehoittaa vielä sos.-dem. eduskuntaryhmää valvomaan, että kun olympialaisia koskevat taloudelliset kysymykset ja muut urheiluelämäämme koskevat taloudelliset aloitteet tulevat siellä esille, työläisurheiluväen ja TUL:n riippumattomuus tulee huomioiduksi ja myös se panos, minkä tämä järjestö on urheiluelämässämme antanut, tulee riittävän tehokkaalla tavalla huomioitua. Puoluekokous kehoittaa kaikkia TUL:n piirissä toimivia sosialidemokraatteja tehokkaasti valvomaan, että TUL pysyy sosialidemokraateilla ja että sosialidemokraattien ote TUL:stä ja sen johdosta vain kasvaisi."

Kalle Matilainen: Tämä sivistyspoliittinen ohjelma on luotu sellaiselle pohjalle, että annan sille täyden kannatuksen. Yksi kohta siinä kuitenkin on, joka käytännössä tuottaa vaikeuksia, ja se on kohta, joka koskee oppivelvollisuutta. Mielestäni olisi paikallaan, että tällä kertaa ei lähdettäisi pidentämään oppivelvollisuusaikaa. Annettaisiin sen olla edelleen 8 vuotta, koska on huomattu, että tällä kertaa jo on karkulaisia, jotka pyynnöistä tai kotona käydyistä keskusteluista huolimatta pysyvät koulun ulkopuolella. Kannettu vesi ei pysy kaivossa, ja näin ollen näiden koulussa olo ei vastaa tarkoitustaan. Minä ehdottaisinkin, että asianomainen valiokunta tekisi tähän kohtaan jonkinlaisia lievennyksiä. Tietenkin olisi hyvä, että kaikki käyttäisivät oppivelvollisuuden hyväkseen, mutta koska sellaista on ilmennyt ja ilmenee edelleen, että kaikilla ei ole halua sitä noudattaa, niin on mahdotonta käytännössä sitä myöskään niiden toteuttaa, jotka joutuvat kansakoulujen johtokunnissa ym. lautakunnissa hoitamaan näitä asioita. He joutuvat mahdottomien vaikeuksien eteen.

Sen sijaan olisi ammattioppilaskasvatukseen ollut kiinnitettävä huomiota ehkä vielä enemmän kuin mitä tässä alustuksessa on huomioitu.

Lopuksi minä yhtyisin kannattamaan toveri Leskisen lausumaa, mikä koskee tätä TUL:n yhteistoimintakysymystä, ja joka nyt on SVUL:n taholta irtisanottu.

P, Lukkarinen: Herra puheenjohtaja. Mitä tulee ohjelmaan kokonaisuudessaan, siihen ei minulla ole mitään suurempaa sanottavaa. Yhtyisin täällä Kuukkasen esittämään ajatukseen, missä hän korosti erikoisesti opettajakoulutuksen yhteiskunnallisen puolen tehostamista. Meillä Jyväskylässä on ollut tästä kielteisessä mielessä riittävästi esimerkkejä. Siellä kasvatusopillisessa korkeakoulussa on opettajakokelailta, jotka eivät tiedä, että Suomessa on esim. naisilla kunnallinen äänioikeus, siis tällaiset aakokset puuttuvat. Mitä silloin voikaan tapahtua itse opetustöyssä, kuinka vaillinaiseksi se saattaakaan yhteiskunnalliselta puolelta jäädä. Kun kasvatusohjelmaa ryhdytään käytännössä toteuttamaan, niin tuota puolta erikoisesti olisi alleviivattava.

Yksi pieni seikka on täällä kohdassa "Kirjallisuuden edistäminen". Siellä perusteluissa siv. 35 ehdotetaan, että kirjastoihin perustettaisiin jonkinlainen lainaajavero. Niin minä olen tämän asian käsittänyt. Siellä meidän puolellemme oltiin sitä mieltä, että tuollainen vero ei missään nimessä ole paikallaan. Minä ehdottaisin, että tämä kohta täältä perusteluista pyyhittäisiin ylitse. Mielestäni se sotii meidän kirjastoperiaatettamme vastaan.

Täällä on edelleen kohta "Näyttämötaiteen kehittäminen" ja siellä siv. 44 ponsien toisessa kohdassa puhutaan, että kuntien pitäisi tukea kiertueita sellaisissa tapauksissa, että paikkakunnilla ei ole omaa teatteria. Minä haluaisin tähän esittää sellaisen lisäyksen, että ei tuettaisi huonoja kiertueita, joita niitäkin valitettavasti paljon ainakin siellä Keski-Suomessa on liikkunut. Tässä kohdin on syytä teroittaa meille järjestöihmisillekin, ettemme suosisi ala-arvoista taidetta. Haluaisin siis, että asianomainen valtiokunta tätä kohtaa täydentäisi sopivalla lisäyksellä.

Sitten kohta "Kansansivistysohjelma". Siellä c-kohdassa puhutaan kuntien suhteesta varhaisnuorisotyöhön ja kehoitetaan kuntaa rakentamaan nuorisotaloja. Minä haluaisin tähänkin kohtaan esittää sellaisen lisäyksen, että kunnat ryhtyessään harkitsemaan nuorison elintilan lisäämistä koettaisivat kansakoulutaloihin varata nuorisokerhohuoneita, koska jossakin maalais-

kunnassa, missä alue on hyvin laaja, tuollaisen yhtenäisen keskitetyn nuorisotalon pystyttäminen ei liene paikallaan. Sen sijaan eri puolille kuntaa sijoitettuihin kansakouluihin nuorisolle varatut kerhohuoneet ovat mielestäni paremmin paikallaan. Haluaisin, että tämäkin ponsien kohta täydennettäisiin tällaisella ajatuksella.

Haukkamäki: Hyvät toverit. Tekee mieleni siteerata runoilijan lausetta, että "olen syntynyt sydänmaalla ja korvessa kasvanut". Sydänmaalla kasvaneet, jos ketkään tulevat tuntemaan epäkohdan, mikä kouluoloissamme on vallinnut näihin asti. Sieltä, pitkien erämaataipaleiden takaahan ei ole opinhaluisella vähävaraisella ollut alkuunkaan' minkäänlaista mahdollisuutta opintien jatkamiseen. Siitä syystä minä olenkin suurella ilolla ja tyydytyksellä ottanut vastaan tämän ehdotuksen. Yhdyn lisäksi varauksetta toveri Paasivirran esittämään ajatukseen, että koulujen henki on saatava lähemmäksi työväenluokkaa. Tähän astihan on tilanne ollut sellainen, että jos joku sosialidemokraattisen perheen lapsi on jollakin keinolla päässyt oppikouluun, niin oppikoulun läpikäytyään hänestä on tullut porvari, sillä koulujen kasvatus ja henki on ollut kerta kaikkiaan vihamielinen työväestön pyrkimyksille. Tämä on kysymys, jota ei voida ratkaista käden käänteessä. Vanhaa opettajakuntaa on miltei mahdoton saada suuntaansa muuttamaan.

Nämä ajatukset olivat mielestäni sellaisia, että kannatti tässä tuoda julki.

Pohjanhovi: On hyvä muistaa pula-ajat 30-luvulla, jolloinka nuoriso miltei ikäluokittain joutui vaille mahdollisuuksia ammatipintoihin. Se joutui monttumieheksi. Tuntuu siltä, että tällä kertaa on nuorisoa uhkaamassa samantapainen vaara. On valitettava, että näihin kohtiin tässä ohjelmassa kiinnitetään kovin vähän huomiota. Siinä tulisi olla radikaalinen ohje, joka kehoittaisi eduskuntaryhmäämme ja hallituksessa olevia miehiämme toimimaan nopeasti, että tämä puoli nuorison kohdalta tulisi korjattua ja voitaisiin estää ne vahingot, mitä tämä vaara tuo tullessaan.

Eräs juttu täällä on myöskin, joka koskee nuorisoa, nimittäin kirjojen kustannustoiminta. Tässä on unohdettu kokonaan koulukirjojen kustannustoiminta. Siinähan vallitsee mitä kirjavin sekamelska, todellinen kirjavillitys. Esim. suomenkielen oppikirjoja saattaa olla parikymmentä, ja useilla kouluilla on omat oppikirjansa, jotka lisäksi saattavat vaihtua miltei joka vuosi. Jopa.

on sellaisiakin tapauksia, että on kesken vuotta vaihdettu jokin oppikirja. Vähävaraisten oppilaiden ja heidän vanhempiensa kannalta tämä on hyvin valitettavaa. Tämä, niin minulle on kerrottu, johtuu siitä, että näillä uusilla oppikirjoilla, sikäli kuin niitä kirjoitetaan, hankitaan erinäisiä kouluneuvostitteleitä j.m.s. Tämä olisi nähdäkseni huomioitava ja nuoriso toivoo, että se tässä ohjelmassa selvennettäisiin.

Edelleen täällä siv. 50 kohdassa c: 3 puhutaan nuorisotalojen rakentamisesta. Kestää kauan ennenkuin siihen olotilaan päästään, että ryhdytään nuorisotaloja rakentamaan. Kuitenkin on tosiasia se, että nuoriso kärsii toimintahuoneiden puutetta. Huoneistokysymys ainakin meidän kulmakunnallamme on näytellyt hyvin huomattavaa osaa ja uskon sen olevan niin muuallakin. Työväentalolle olisi saatava jonkinlaisia määrärahoja, jotta voitaisiin kerhohuoneistoja nuorisolle ryhtyä kunnostamaan. Nykyajan nuoriso on ainakin kaupunkipaikoissa tottunut muutamana kymppinä maksusta viettämään vapaa-aikansa elokuvateattereissa ja muissa sellaisissa paikoissa, joissa on kaakelit ja peilit seinillä ja kun he joutuvat vanhojen kaappiromujen ja pölyisten nurkien pariin työväentaloihin ja kun lisäksi saattaa lämpömittari olla pakkasen puolella, niin ei ole kovinkaan lohdullista nuorison näihin tiloihin kokoontua.

R. Oittinen: Hyvät toverit. Täällä toveri Paasivirta huomautti siitä, että tässä ohjelmassa ei ole sanoisiko kulttuurifilosofista johdantoa. Minä myönnän, että se saattaa tietysti olla puute. Me keskustelimme myöskin neuvottelukunnassa tästä asiasta, ja meillä oli tavallaan käytettävissämme jo kerran aikaisemmin erästä toista komiteaa varten laadittu luonnos tällaiseksi suunnitelmaksi, mutta me totesimme, että sellaisen suuren historiallisen ja filosofisen johdannon laatiminen olisi vienyt tavattoman paljon aikaa ja kuluttanut neuvottelukunnan voimia siinä määrin, että me pelkäsimme, ettemme saa työtä kunnolliseen päätökseen. Toimikunnalla ei ollut myöskään rohkeutta käydä näin laajaan ja vaikeaan työhön käsiksi. Sitä paitsi minusta tuntuu, että eräät niistä rajoituksista, joita tässä toveri Paasivirta kaipasi, ovat sen luontoisia, että ne kuuluvat tavallaan periaateohjelmaan ja juontavat siitä alkunsa joten niiden pitäisi suurin piirtein sisältyä siihen. Näistä syistä siis tämä on jäänyt tästä sivistyspoliittisesta ohjelmasta pois.

Mitä sitten tulee puoluetoimikunnan ja toveri Mansnerin huomautukseen siitä, että tähän ohjelmaan pitäisi sisältyä myöskin

maininta puolueen omasta sivistystyöstä, niin minusta tuntuu, että se ei ole nyt aivan paikallaan tässä yhteydessä, vaan puolueen piirissä tehtävää sivistystyötä koskeva päätöslauselma kuuluu lähinnä puolueen valistustoimintaa koskeviin kysymyksiin ja sen vuoksi toisessa yhteydessä päätettäväksi, ja sen takia ne ovat myöskin nimenomaan jätetyt tämän ohjelman ulkopuolelle.

Täällä muutamat toverit huomauttivat sitten eräistä erikoiskysymyksistä. Monet näistä huomautuksista ovat erittäin varteenotettavia ja sen takia minä en niihin puutu, vaan jätän ne asianomaisen valiokunnan harkittaviksi. Tässä yhteydessä haluan vain kosketella erästä seikkaa. Täällä on sanottu, että tuo ohjelma menee liian pitkälle, kun siinä suunnitellaan 8-vuotista oppivelvollisuutta ja hahmoitellaan vielä tulevaisuudessa pitemmälle menemistä. Nyt on muistettava, että siiloin, kun kansakoulu aikansa perustettiin, vastustettiin sitä ankarasti ja sanottiin, että lapsia tarvitaan työssä jo 10-vuotiaista lähtien. Eivät ne kerkii käymään kansakoulussa. Sen jälkeen on tuotantoelämä huomattavasti kehittynyt, olosuhteet ovat muuttuneet ja me jo ymmärrämme hyvin, että lapset voidaan pitää kansakoulussa vielä 10 ikävuoden jälkeenkin. Ja jos meidän taloudelliset suunnitelmamme kehittyvät ja edistyvät, sosiaalipolitiikan alalla päästään eteenpäin, niin me pääsemme epäilemättä ennen pitkää sellaiseen olotilaan, että lasten ei tarvitse mennä niin aikaisin ansiotyöhön, vaan he voivat uhrata ja käyttää ainakin 8 vuotta elämästään koulunkäyntiin. Tulevaisuuden yhteiskuntaa suunniteltaessa täytyy lähteä siltä pohjalta, että yhteiskunnallinen tuotanto saadaan niin tehokkaaksi, että lapsille ja nuorille voidaan varata riittävästi aikaa elämään vaimentumiseen, eikä heitä panna liian aikaisin ansiotyöhön. Se on siis tulevaisuuden päämäärä, johon meidän täytyy pyrkiä, ja se täytyy myöskin tavoitteeksi ottaa tätä ohjelmaa hyväksyttäessä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puheenjohtaja: Keskustelun kuluessa on käsittääkseni pääpiirteissään yhdytty sivistysasiain neuvottelukunnan esitykseen, mutta kuitenkin esitetty sen' luontoisia toivomuksia ja eräällä tavalla korjausehdotuksiakin, että asia, huomioonottamalla myöskin sen, mitä puoluetoimikunta lausunnossaan on esittänyt, olisi lähe-tettävä valiokuntaan.

Tähän asiaan ja nimenomaan siis päätökseen on Haapasalo pyytänyt puheenvuoron.

Haapasalo: Olen saanut miellyttäväksi tehtäväkseni Mikkelin sosialidemokraattisen piiritoimikunnan puolesta lausua kiitokset tästä hyvästä työstä sivistysasiain neuvottelukunnalle: Se on miellyttävä muistomerkki puolueemme 50-vuotista aikaa ajatellen. Mikkelin piirin edustajat haluavat kauttani yksimielisesti hyväksyä tehdyn sivistyspoliittisen ohjelman sekä esittävät, että esitys hyväksytään ilman valiokuntaan lähettämistä. Näin edistäisimme tämän kokouksen asiain käsittelyä, kokouksen, joka muutenkin uhkaa venyä pitkäksi.

Keskustelu asiasta on päättynyt.

Puheenjohtaja: Keskustelun kuluessa on esitetty, että asia lähetettäisiin valiokuntaan, mutta sen sijaan Mikkelin piirin edustaja Haapasalo ilmeisesti piirinsä edustajien hiljaisella kannatuksella ehdottaa, että asia ratkaistaisiin suoraan jo tässä sivistysasiain neuvottelukunnan esityksen mukaisesti. Minä haluan nyt alistaa kokouksen harkittavaksi, miten asiassa on meneteltävä. Mielestäni asia olisi lähetettävä valiokuntaan, koska se ei ole täysin selvä tässä istunnossa ratkaistavaksi, mutta jos kokous katsoo, että se voi sellaisenaan hyväksyä ehdotuksen ja sivuuttaa keskustelun kuluessa esitetyt ajatukset samoin kuin puolueitoimikunnan lausunnon, siinä tapauksessa asia on kypsä ratkaistavaksi. Asiaa suoritettaneen koeäänestys.

Esitys hyväksytään.

Puheenjohtaja:: Minä pyytäisin, että ääntenlaskijat saapuisivat tänne toteamaan, mitenkä äänet tulevat jakaantumaan.

Tämän tapahduttua

Puheenjohtaja: Minä pyytäisin, että ensinnäkin nostaisivat edustajakorttinsa ylös ne, jotka ovat sitä mieltä, että asia on lähetettävä valiokuntaan, ja sitten nostavat edustajakorttinsa ylös ne, jotka ovat valmiita asiasta heti päättämään. Hyväksyttäneen.

Äänestysesitys hyväksytään.

Puheenjohtaja: Ne, jotka ovat valiokuntaan lähettämisen kannalla, nostavat ensin korttinsa ylös.

Tämä tapahtuu.

Puheenjohtaja: Tämän jälkeen nostavat korttinsa ylös ne, jotka haluaisivat asian päätettäväksi nyt.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puheenjohtaja: Vähemmistö. Kokous päättää siis lähettää asian valiokuntaan.

Asia on tässä vaiheessa loppuun käsitelty.

Puheenjohtaja: Keskustelun kuluessa ovat toverit Koikkalainen ja Leskinen käsitelleet myöskin erästä päivänpolttavaa urheilupoliittista kysymystä ja toveri Leskinen on esittänyt **ehdotuksen** kokouksen päätöslauselmaksi, jota toveri Matilainen ja muistaakseni eräs toinenkin puheenvuoron käyttäjä on kannattanut.

Kokous tahtonee yksimielisesti hyväksyä tämän päätöslauselman. Päätöslauselma hyväksytään yksimielisesti.
Asia on loppuun käsitelty.

Valistusasiainvaliokunnan mietinnöt.

Puheenjohtaja: Valistusasiainvaliokunta on ilmoittanut, että sillä on valmiina kaksi mietintöä. Ehkä valiokunnan puheenjohtaja haluaa esittää mietinnöt kokoukselle.

Lumikero: Valistusasiainvaliokuntaan on lähetetty kaksi kysymystä. Ensimmäinen esitysvihkossa siv. 92, esitys No 8:

Sosialidemokraattisen valistustoiminnan tehostaminen:

Valiokunnan ehdotus asiasta on seuraava:

Kohdat 1—5 valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi puoluetoimikunnan esityksen mukaisina.

Kohtaan 6) ehdotetaan viimeinen, lause seuraavaksi:

"Opiskelu on kohdistettava erikoisesti työväenliikkeen historiaan, työväenkysymykseen, sosialidemokraattisten periaatteiden, kansantalouden, tieteen ja talouspoliittisten kysymysten selvittämiseen."

7 ponnien loppuun esitetään lisättäväksi seuraava lause:

"Sanomalehtimieskoulutusta on entisestään tehostettava".

9 kohdan ensimmäinen virke ehdotetaan seuraavanlaiseksi:

"Piiritoimikuntien ja kunnallisjärjestöjen on mahdollisuuksiensa mukaan . . . jne."

Siis tämä "kunnallisjärjestöjen"-sana tulee siihen lisää.

Puheenjohtaja: On kuultu valistusasiain valiokunnan mietintö esityksestä No 8. Kokous tahtonee hyväksyä mietinnön. Hyväksyttäneen.

Valistusasiain valiokunnan mietintö hyväksytään yksimielisesti valiokunnan ehdottamassa muodossa.

Asia on loppuun käsitelty.

Lumikero: Seuraava esitys vihkossa siv. 96

Naiset sosialidemokraattisen puolueen toiminnassa.

Valiokunta on tätä asiaa käsitellyt hyvin pitkään ja perusteellisesti. Valiokunta ei ole voinut yhtyä puoluetöimikunnan ehdotukseen asiassa enempää kuin sosialidemokraattisen työläisnaisliiton ehdotukseenkaan, vaan jättää siitä seuraavan yksimielisen ehdotuksen:

"Valistusasiainvaliokunta on tunnustaen sen suuriarvoisen työn, jota työläisnaisliitto on puolueemme hyväksi tehnyt, päättänyt ehdottaa puoluekokouksen hyväksyttäväksi kehoituksen, että työläisnaisliitto ja puoluetöimikunta edelleenkin työskentelisivät hyvässä yhteisymmärryksessä, jotta naiset saataisiin entistä runsaslukuisemmin liittymään puolueeseen ja aktiiviseen puoluetöimintaan, jonka johdosta valiokunta ehdottaa puoluekokouksen päätettäväksi

1. että jokainen puolueen osasto velvoitetaan nimeämään naispuolinen yhdyshenkilö, joka hoitaa yhteyttä työläisnaisliittoon.

2. että puolueen osastojen tulee myötävaikuttaa naisyhdistysten ja jaostojen perustamiseen.

3. että jokaiseen puolueen osastoon nimetään henkilö levittämään alueellaan työläisnaisliiton äänenkannattajaa Tulevaisuuslehteä.

4. että puoluetöimikunta velvoitetaan mahdollisuuksiensa mukaan taloudellisesti tukemaan sosialidemokraattisen työläisnaisliiton poliittisen valistustyön suorittamista.

Puheenjohtaja: On kuultu valistusasiainvaliokunnan mietintö No 2, joka koskee esitystä No 9 alustusviikkossa.

Kokous halunnee hyväksyä yksimielisesti valiokunnan mietinnön. Valiokunnan mietintö hyväksytään yksimielisesti keskustelutta. Asia on loppuun käsitelty.

Uskontokysymys puolueen ohjelmassa.

Puheenjohtaja: Kun puoluetöimikunnan lausunto tarkoittaa esityksen hyväksymistä, niin minä toivoisin, että tästä asiasta ei viritettäisi keskustelua, vaan toveri Kivisalon lausunnon perusteella esitys hyväksyttäisiin.

Keskustelu:

Kivisalo: Hyvät puoluetoverit, niinkuin muistetaan, hyväksyi viime puoluekokous yksimielisesti seuraavan päätöslauselman:

"Kirkon ja valtion väliset suhteet on järjestettävä kansanvaltaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja uskonnonvapauden periaatteita vastaavasti. Uskonnonopetus kouluissa on järjestettävä samojen periaatteiden mukaisesti ja on siinä erityisesti korostettava kristinuskon eettisiä ja sosiaalisia perusteita."

Tämä esitys tehtiin puoluetoimikunnan taholta tulleesta toivomuksesta viime puoluekokoukselle ja tarkoitus oli, että se olisi tullut ohjelmaamme sen ohjelmavaatimuksen tilalle, jossa vaaditaan kirkon ja valtion eroa ja uskonnonopetuksen poistamista kouluista. Mutta kun esitystämme epähuomiossa ei oltu jätetty puoluetoimikunnalle määräajassa, niin ei sitä voitu käsitellä ohjelmamuutosasiana. Koska se kuitenkin oli kokoukselle esitetty, niin menettelytapavaliokunta käsitteli sen ja ehdotti sen hyväksyttäväksi. Puoluekokous hyväksyikin, kuten muistetaan, sen yksimielisesti.

Tässä ei siis ole kysymyksessä uusi asia, vaan tuon päätöslauselman siirtäminen ohjelmaan, johonka se on tarkoitettukin ja luonnostaan kuuluu. Kun 46 vuotta sitten Forssassa hyväksytty ohjelmamme muiltakin osiltaan on uusittu ja ehdotetaan edelleen uudistettavaksi muuttuneita oloja ja puolueessa noudatettua käytäntöä paremmin vastaavaksi, on mielestäni luonnollista, että niin tehdään ohjelmamme tältäkin osalta.

Forssan puoluekokouksen aikana ja myöhemminkin suhtautui puolueemme valtiovaltaan kielteisesti. Tämän ilmausta oli esim. Karin erottaminen puolueesta sen vuoksi, että hän oli mennyt hallitukseen. Samaa ilmausta on se, että Tampereen puoluekokouksessa v. 1913 oli kova rähinä sen johdosta, että toverimme Tokoi oli ryhmän suostumuksella valittu eduskunnan puhemieheksi. Voi sanoa, että Tokoin hallituksen kaatuminen v. 1917 oli suurelta osaltaan puolueemme kielteisen kannan tulos ja sama oli Tannerin hallituksen kaatuminen v. 1927. Mutta maamme valtioelämän kulku on ollut kansanvaltaa kohti ja niinpä sitten puolueemme keskuudessa on vähitellen hävinnyt tämä kielteisyys valtiota kohtaan, mutta kirkkoa kohtaan se on jatkunut paljon myöhempään. Tällä kielteisyydellä ei enää nyt ole asiallista pohjaa: Kehitys kirkossa kuten valtiossakin on kulkenut kohti kansanvaltaa ja puoluetoverit hyvin moniaalla osallistuvat käytännössä kirkon toimintaan ja mikäli minä arvelen, niin tulevat tulevaisuudessa osallistumaan nykyistäkin enemmän.

Vaatus kirkon ja valtion erosta onkin ollut ohjelmassamme ns. kuolleena kirjaimena, jonka toteuttamista ei todenteolla ole

yritettykään. Sittenkin tämä vaatimus, varsinkin vaatimus uskonnonopetuksen kouluista poistamisesta, on antanut puolueestamme ulospäin sellaisen kuvan, että sen asenne kristinuskoon on kielteinen. Vaikka näin ei olekaan, on tämä vaatimus sittenkin estänyt monia kristillismielisiä kuulumasta puolueeseemme ja se on ollut tietysti vahingoksi. Kun siis puolueemme suhde kirkkoon on käytännöllisesti katsoen muuttunut siitä, mitä se oli Forssan puoluekokouksen aikana, jota osoittaa kirkon jäsenenä pysyminen ja kirkolliseen toimintaan osallistuminen, on luonnotonta, että puolueohjelmassa on jotakin sellaista, mikä antaa päinvastaisen käsityksen. Näin on varsinkin sen vuoksi, että tämä päätöslauselma on viime puoluekokouksen jälkeen tullut kuin kiinni nauatuksi puolueen julkisiin tunnuksiin. Paitsi sitä, että puoluekokous tämän hyväksyi, niin se esitetään puoluetöimikunnan v. 1947 julkaisemassa kirjassa "Sosialidemokratian tie" puolueen kantana ja harvennettuna painattaen. Se esitetään myöskin tälle kokoukselle toveri Railon laatimassa puolueen periaateohjelmaluonnoksessa, vieläpä puolueen sivistyspoliittisessakin ohjelmassa sanotaan mm., että uskonnonopetuksessa on korostettava kristinuskon eettillisiä ja sosiaalisia perusteita sillä pohjalla, että uskonnonopetus on säilytettävä, joskin siinä erinäisiä uudistuksia ehdotetaan.

Viime puoluekokouksen hyväksymällä ehdotuksella on ollut hyvä vaikutus. Sen kautta on tullut puolueeseemme jonkin verran uusia jäseniäkin, mutta vielä suurempi on mielestäni se vaikutus, että myötätunto puoluettamme kohtaan on tämän kuluneen 3 vuoden aikana kasvanut laajoissa kristillisissä piireissä. Tätä seikkaa ei ole väheksyttävä erityisesti tällä hetkellä mutta ehkäpä ei tuonempanakaan. Puolueemme on uhanalaisessa asemassa. Sen päämenoksi fascistiset ja kommunistiset piirit hiovat jatkuvasti aseitaan. Puolustautuakseen ja pystyäkseen yhteiskuntaelämää uudistamaan puolueemme tarvitsee paljon ystäviä. Puolueemme ympärille on koetettava luoda tiivis ja sille myötsämielinen ihmisten vyöhyke. Sitä vastoin tämän päätöslauselman hylkääminen vaikuttaisi perin vahingollisesti. Meillä ei ole varaa ajaa takaisin taantumusporvarien vaikutuspiiriin niitä kristillisiä aineksia, jotka nyt parhaillaan ovat sieltä vapautumassa ja osaksi jo vapautuneetkin.

-. . .

Lopuksi minä pyydän mainita vain lyhyesti muutamia seikkoja, jotka tästä asiasta päätettäessä on syytä ottaa varteen.

1. Ns. Forssan pykälä ja nyt esillä oleva päätöslauselma ovat keskenään ristiriidassa, mutta kumpainenkin niistä on tällä kertaa voimassa. Tämöinen asiantila, että kaksi vastakkaista päätöstä on olemassa voimassa, sellainen ei voi ajan oloon jatkua.

2. Suuren puolueen ohjelmassa ei yleensä ole mentävä niin pitkälle yksityiskohtiin kuin tehdään ns. Forssan pykälässä, eikä suuren puolueen ohjelma saa olla sellainen, että se jatkuvasti antaa aihetta väärinkäsityksiin, niinkuin nyt puheenaoleva ohjelmakohta.

3. Ehdotuksemme uudeksi ohjelmakohdaksi vastaa puolueen periaatteita ja pyrkimyksiä. Me olemme pyrkineet kansanvaltaisuuteen, oikeudenmukaisuuteen ja uskonnonvapauteen, emmekä mihinkään muuhun, ja siihen me olemme pyrkineet kaikilla aloilla edelleen.

4. Kirkon suhde valtioomme on kulkenut kohti kansanvaltaa, joten niiden yhteydestä ei ole entisiä haittoja. Kansanvaltainen kirkko niveltyy vaivattomasti kansanvaltaiseen valtioon ja mikäli siinä on epäkohtia, joita valitettavan paljonkin on, niiden poistamiseksi ei tarvita sen valtiosta erottamista, vaan riittää erinäisten korjausten saanti kirkkolakiin ja uskonnonvapauslakiin.

5. Kirkkoon kuuluu 96 % kansastamme, mm. valtaosa puolueemme jäsenistä ja kannattajista. Se on siis yhteiskunnallinen mahti, jota ei ole jätettävä porvarillisten yksinhallintaan varsinkaan, kun tämä mahti voi vielä tulla vastaisuudessa tarpeelliseksi. Käsitykseni on, että sosialidemokraattisessa yhteiskunnassa tarvitaan kirkkoa.

6. Mikäli kirkon työssä tehostetaan siveellisiä arvoja, niin se on hyödyksi kansanvaltaiselle valtiolle ja hyödyksi myöskin niille pyrkimyksille, jotka sosialidemokraattinen työväki on omaksunut.

Se valtio, johonka me pyrimme, ei ole pakkolaitos, vaan se on ihmisten yhteys siveellisessä mielessä ja se edellyttää vastuuntunnon, keskinäisen avun ja hyvän tahdon vallitsemista laajoissa kansalaispiireissä.

Näistä syistä kirkkoa vastaan ei ole taisteltava. Samoista syistä myöskin uskonnonopetus kouluissa on säilytettävä, joskin erinäiset uudistukset kyllä siinä saattavat olla hyvinkin tarpeellisia.

Edellä sanottuun ja esityksemme perusteluihin viitaten minä toivon, että esillä oleva lausuma otettaisiin ohjelmaan. Jos se tahdotaan sisällyttää yhteen periaateohjelmaan, kuten toveri Railo alustuksessaan esittää, niin siihen minä tietysti mielihyvin yhdyin. Jos kuitenkin tässä puoluekokouksessa ei saada valmiiksi muo-

Icatuksi uutta periaateohjelmaamme, niin siinä tapauksessa tämä lausuma olisi hyväksyttävä täällä kokouksessa erillisenä.

Rahkonen: Se järjestö, jota edustan, käsitteli myöskin tätä asiaa ja oli yksimielinen siitä, että tämäkin asia ansaitsee puoluekokouksen huomion puoleensa. Samalla kun hyväksyttiin, että yhdytään puoluetoimikunnan lausuntoon tässä asiassa, haluttiin myös tuoda julki se seikka, että vasta valittava puoluetoimikunta, jos suinkin on taloudellisia mahdollisuuksia, ottaisi huomioon myös kristillisen sosialidemokraattien liiton avustamisen siinä mielessä, jotta tämä liitto voisi tehostaa toimintaansa ja nekin kansalaiset, jotka ovat myötämielisiä sosialidemokratialle yleensä, voisivat näistä piireistä yhtyä mukaan ja täten tukea puoluettaamme. Mikäli tämä asia menee valiokuntaan, tahdon sanoa sen, että nämä näkökannat otettaisiin huomioon päätöslauselmaa sorvattaessa.

Puheenjohtaja: Tästä lienee nyt kai tarpeetonta virittää kovin pitkää keskustelua. Ehkä olisi syytä rajoittaa puheenvuorot. Täällä on neljä puheenvuoroa vielä.

Puheenvuorot rajoitetaan pyydettyihin ja puheaika rajoitetaan 5 minuutiksi.

Leskinen: Ettei tästä avustuspuolesta tulisi enää keskustelua, niin minä heti ilmoitan, että me olemme pari viikkoa sitten tekeilläämme päätöksellä puoluetoimikunnassa myöntäneet tälle liitolle 200.000 markkaa ja eiköhän se sillä jo sitten vähän aikaa toimi.

Rantanen: Tämä periaatepäätöksen muutosehdotus täällä on kovin pyöreä. Sitä minä en ymmärrä, että tämän maan lakien mukaan vielä voidaan meitä holhota, jotka olemme kirkosta eronneet. Rukouslauantai on sellainen pykälä, joka rajoittaa toimintavapauttamme. Me emme saa tehdä mitä haluamme. Nimismies voi kieltää työväenyhdistyksen perheiltaman vieton. Tätä kohtaa täytyy muuttaa laissa, että saadaan tosiaan uskonnonvapautta Suomeen.

Laavola: Hyvät puoluetoverit! Huomioni kiintyy erikoisesti siihen, että seuraavana kysymyksenä on esitys alustavaksi luonnokseksi puolueen periaateohjelmaksi, ja kun tämä kysymys liittyy myöskin siihen, olisin sitä mieltä, että periaateohjelmakysymys käsiteltäisiin ensiksi ja sitten vasta tämä. Tämä kysymys saattanee tulla hyvinkin perusteellisen käsittelyn alaiseksi uudelleen tuon periaateohjelmakysymyksen kohdalla.

, *Niemi*: Minä lausun paheksumiseni puheenjohtajalle sen johdosta, että tämän asian yhteydessä hän esittää toivomuksen, että tästä ei keskusteltaisi. Tämä asia on yhtä tärkeä kuin muutkin asiat, jotka täällä esityslistalla ovat ja joista on myöskin puolue-toimikunnan lausunto.

Täällä toveri Kivisalo lausui, että 96% kuuluu kirkkoon. Puolueemme on havaittava tämä asia, sillä se myöskin tuo puolueemme toimintapiiriin paljon uusia jäseniä, jos se hoidetaan kunnolla sesti. Tästä en halua käyttää pitempää puheenvuoroa, kun kerran tällainen toivomus tehtiin, vieläpä puheenjohtajan toimesta, mutta toivoisin, että esitykseen suhtaudutaan myöntämielisesti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puheenjohtaja: Minun käsittääkseni tämä kokous suhtautuu juuri myöntämielisesti tähän asiaan, koska ei ole yhtään vastustavaa ajatusta esitetty ja puoluetoimikunnan esitys asiasta on myönteinen. Kokouksen ajan jouduttamiseksi on tarpeetonta toistaa kovin paljon samoja ajatuksia.

Pelkonen: Minä pyysin aikaisemmin jo puheenvuoron.

Puheenjohtaja: Aivan, kyllä me myönnämme Pelkoselle puheenvuoron.

Pelkonen: Minä annan täyden arvon niille ajatuksille, joita toveri Kivisalo täällä esitti siitä huolimatta, vaikka itse olen kirkosta eronnut ja paatunut pakana. Mutta se ei estä minua kuitenkaan esittämästä toisia näköaloja. Toveri Kivisalo tässä jo mainitsi Forssan puoluekokouksessa tehdyn päätöksen, joka liittyi tavoiteohjelmaan, ei siis periaateohjelmaan. Kristillisten piirien pyrkimyksenä ilmeisesti on liittää tämä periaateohjelmaan. Koska periaateohjelmakysymys tulee erikseen käsiteltäväksi, en kajoa tähän puoleen.

Sen sijaan haluaisin kiinnittää huomiota siihen, mitä uskonnollista pakkosyöttöä meidän lapsillemme kansakoulusta lähtien koko meidän ikämme aikana harjoitetaan. Se sotii jyrkästi uskonnonvapauden periaatteita vastaan, jotka jo puolueemme perustamisesta lähtien ovat kuuluneet meidän näköaloihimme. Mitä tähän esitettyyn päätöslauselmaan tulee, niin loppujen lopuksikaan minulla ei ole mitään sitä vastaan, mutta haluan kuitenkin huomauttaa, että tästä voi vetää sellaiset johtopäätökset kuin meistä itsekukin haluaa. Meidän maassamme oh uskonnonvapauslaki, mutta ei vallitse kuitenkaan uskonnonvapautta niinkuin äsken jo eräällä pienellä esimerkillä viitattiin. Täällä sanotaan, että "kirkon ja valtion väliset suhteet on järjestettävä . . . vastaavasti".

Tämä on siinä määrin sekava lauselmä, että tästä voi kumpi näkökanta hyvänsä vetää itsellensä mieleisensä johtopäätöksen. Minä kirkosta eronneena ja Forssan tavoiteohjelman asianomaisen kohdan hyväksyneenä voin vetää sen johtopäätöksen, että kansanvaltaisuuden näkökohdat edellyttävät, että kirkko erotetaan valtiosta, koska tämän mukaisesti kaikki uskontokunnat joutuisivat samanarvoiseen asemaan. Myöskin oikeudenmukaisuusnäkökohdat edellyttävät aivan samaa lopputulosta, puhumattakaan itse uskonnonvapauden periaatteesta. Haluaisin tuoda tämän näköalan esille vain niille, jotka nyt haluavat tämän Forssan tavoiteohjelmassa mainitun kohdan muuttamista. Jos on tarkoituksena, että puolue tällä päätöslauselmalla muuttaa kantansa, siis suhteensa kirkkoon, niin tämä päätöslauselmä siinä mielessä on epäonnistunut. Me, jotka näemme asian toisessa valossa, voimme vetää siitä samat johtopäätökset kuin Forssan kokouksessa hyväksytystä periaatteesta. En halua siis asettua tätä päätöslauselmaa vastaan, koska se kerran tarjoaa kummallekin kannalle omat perustelunsa. Haluaisin vain huomauttaa, että sosiaalidemokraattisen puolueen, jonka pitäisi omien periaatteidensa mukaan pyrkiä rehellisyyteen, avoimeen politiikkaan ja selvyyteen, sen arvon mukaista ei liene tällainen päätöslauselmä, joka loppujen lopuksi on näköaloja summentava eikä suinkaan niitä selventävä, mikä ilmeinen pyrkimys kuitenkin kristillisillä piireillä on ollut. (Suosionosoituksia)

Keskustelu asiasta on lopullisesti päättynyt.

Puheenjohtaja: Keskustelun kuluessa on toveri Rantanen kiinnittänyt huomiota siihen, että nämä rukouslaurantait mm. haittavat tätä järjestötoimintaamme jne. Mielestäni tämä asia on sen arvoinen, että kokous voisi kiinnittää eduskuntaryhmän huomiota asiaan ja sopivassa yhteydessä koettaa poistaa tällaiset esitteet. Voitaisiinko tällaisena välivaiheena eduskuntaryhmälle esittää tällainen toivomus.

Hyväksytään yksimielisesti esitettäväksi eduskuntaryhmälle mainitunlainen toivomus.

Puheenjohtaja: Sen lisäksi on Laavola esittänyt keskustelun kuluessa, että tämä asia käsiteltäisiin periaateohjelman yhteydessä tai sen jälkeen. Tätä ehdotusta ei ole kannatettu ja kun näyttää siltä, että tämä periaateohjelma ei voi tässä kokouksessa tulla lopullisesti hyväksytyksi, lienee asiallista tehdä tästä asiasta kuitenkin päätös, koska niillä perusteilla kuin toveri Kivisalo mainitsi» meillä: on aivan luonnoton tilanne. Periaateohjelman mu-

kaan Forssan puoluekokouksen päätös edelleen on voimassa, mutta toiselta puolen on voimassa myöskin puoluekokouksen päätös vuodelta 1946, joka muuttaa tämän Forssan kokouksen tulkinnan. Kun puoluetoimikunta on puoltanut esityksen hyväksymistä ja sitä ei suoranaisesti ole myöskään kukaan esittänyt hylättäväksi, minä katson, että asla on valmis ratkaistavaksi valiokuntaan lähettämättä ja että esitys voitaneen hyväksyä.

Esitys hyväksytään yksimielisesti.

Asia on loppuun käsitelty.

Kunnallispolitiikan menettelytapaohjeet.

Puheenjohtaja: Tästä on puoluetoimikunnan esitys. Se nähdään esityslistan sivulta 61 alkaen. Tähän kysymykseen on Martta Vihavainen Varkauden kunnallisjärjestöstä halunnut puheenvuoron.

Keskustelu:

Vihavainen: Minä pyydän kunnalliselämään joutuneena henkilönä tervehtiä ensinnäkin ilolla sitä, että puoluetoimikunta on tähän uuteen ohjelman laadintaan ja tulkintaan kiinnittänyt huomiota. Tämä on tervetullut varsinkin siinä mielessä, että viime aikoina on joutunut kunnalliseen elämään paljon henkilöitä, joilla ei ole monellakaan ollut tilaisuutta tutustua varsinaiseen puolueen kunnallispoliittiseen periaateohjelmaan taikka ohjesääntöihin. Kuitenkin toivoisin, että tämän ohjesäännön 15 § selvennettäisiin. Pykälässä sanotaan: "Jäsen älköön . . . antamasta evästyksestä". Voidaanko yleensä puhua hänen omasta evästyksestään. Kai pitäisi tähän lauseeseen sisällyttää sanat "omasta kannastaan tai puolueosaston hänelle antamasta evästyksestä". Monesti joutuu henkilö kunnallisissa elimissä ristiriitaan juuri siksi, että hän on saanut mahdollisesti järjestöltään jonkin toisenlaisen evästyksen kuin mitä varsinaisesti oma ryhmä ryhmäkokouksessaan päättää. Näin ollen jää usein henkilön harkinnan varaan, millä tavalla hän äänestyksessä menettelee. Kenties äänestää ryhmäpäätöstä vastaan tai jättäytyy äänestämästä, joka myöskin on varsin ikävä ilmiö. Toivoisinkin sen takia, että pykälä muutettaisiin kuuluvaksi seuraavasti:

- i "Ryhmän jäsen älköön vastustako valtuuston tai muun kunnallisen elimen kokouksessa ryhmän hyväksymää ehdotusta, vaikka se poikkeaisikin hänen omasta kannastaan tai puolueosaston

hänelle antamasta evästyksestä, alkoon myös samoista syistä pidettykö äänestämästä ryhmäpäätöksen puolesta."

Edelleen esittäisin omasta ja edustamani järjestön puolesta, että puoluetuomikunnan toimesta tämä hyväksytty ohjesääntö painatettaisiin, niin että se olisi järjestöillä saatavissa jaettavaksi henkilöille, jotka joutuvat kunnallistoiminnassa mukana olemaan.

Kokouksesta: Kannatan Vihavaisen tekemää esitystä.

Martta Salmela-Järvinen: Niin, nähtävästi on käynyt niin, että tässä kohdassa, jota Vihavainen tarkoittaa, on tullut painovirhe aivan suorastaan, sillä jokainen huomaa, että tästä puuttuu tuo "poikkeaisi hänen omasta kannastaan". Minusta se on aivan selvä ja se voidaan siihen ilman muuta ottaa. Ei minustakaan olisi mitään haittaa ottaa myös Vihavaisen ehdottamaa loppukohtaa tähän pykälään, sillä kyllähän se nyt asiallista on, että jos ryhmä on jonkin päätöksen tehnyt ja tämän päätöksen perusteella lähtee valtuuston kokouksessa jotakin määrättyä asiaa ajamaan, niin ei ole tietysti kauniisti tehty, että valtuuston jäsenet sitten jättäytyvät pois äänestyksestä ja sillä tavalla vaikuttavat vastakaisen päätöksen syntymiseen.

Muuten mitä yleensä kunnalliselimien varsinkin valtuustojen toimintaan tulee, niin kyllä tähän asti tässä suhteessa on vallinnut hyvin monenlainen ja suorastaan ikävä kirjavuus. Se on johtunut lähinnä siitä, että kunnallisvaaleissa vielä viime kerrallakin oltiin erällä paikkakunnilla vaaliliitossa SKDL:n kanssa. Sikäli kuin minä tiedän, on ollut eräitä paikkakuntia, joissa tämän on katsottu velvoittavan niin pitkälle, että yhä edelleen on pidetty myöskin yhteisiä ryhmäkokouksia SKDL:n kanssa. Minä olen saanut tietooni erään tällaisen tapauksen ja huomautin tästä, niin minulle vastattiin, että ei ole mahdollista pitää kahta ryhmäkokousta, koska muka kuitenkin asiasta on neuvoteltava SKDL:n ryhmän kanssa ja kun sitä varten kokoon tullaan, niin silloin ei ole mahdollista enää omaa kokousta pitää. Minulla on kuitenkin sellainen käsitys, että meidän kunnallisilla valtuustoryhmillämme ei ole mitään sellaista neuvottelemista SKDL:n eikä muidenkaan ryhmien kanssa, joista pitäisi yhteisessä ryhmäkokouksessa keskustella, vaan mikäli yhteyttä otetaan, niin se tapahtuu siten, että valitaan ryhmästä neuvottelijat käymään asianomaisen ryhmän puheilla.

Puheenjohtaja (Mansner): Ennenkuin minä päätän keskustelun, olisin halunnut omasta puolestani esittää erään näkökohdan haluamatta silti tehdä varsinaista muutosehdotusta. Nyt tämä

valtuustoryhmien johtosääntö, jos se kirjaimellisesti luetaan, on mielestäni sikäli yksipuolinen, että se velvoittaa ryhmän jäsenet sellaisissakin toisarvoisissa asioissa, joilla ei ole mitään periaatteellista merkitystä, noudattamaan ryhmän kantaa. Minusta mennään liian pitkälle, jos ryhmän jäsenten kädet sidotaan tällä tavoin puhtaasti käytännöllisiä asioita koskevilla suhteilla. "Mutta jos ryhmä tätä ohjesääntöä pyrkii tulkitsemaan siten, että se päättää kokouksissa määrätyistä asioista jättää ryhmän jäsenelle vapaat kädet, niin silloinhan tällaista haittaa ei synny. Niinkuin sanottu, minä omasta puolestani en halua tehdä mitään muutosesityksiä. Kiinnitän huomiota asiaan lähinnä vain sen vuoksi, että kun ohjesääntö aikanaan käytäntöön sovelletaan, että tämäkin näkökohta tulisi huomioonotetuksi.

Keskustelu on päättynyt.

Puheenjohtaja: Keskustelun kuluessa on toveri Vihavainen ehdottanut, että 15 § muutettaisiin kuulumaan näin:

- "Ryhmän jäsen älköön vastustako valtuuston tai muun kunnallisen elimen kokouksessa ryhmän hyväksymää ehdotusta, vaikka se poikkeaisikin hänen omasta kannastaan tai puolueosaston hänelle antamasta evästyksestä. Älköön hän myös samoista, i syistä pidätkö äänestämästä ryhmäpäätöksen puolesta."

I Tätä ehdotusta on kannatettu ja kokous voinee sen yksimielisesti hyväksyä.

1' Esitys hyväksytään yksimielisesti 15 §:ään tehtyine muutoksineen-

Puheenjohtaja: Samalla kokous hyväksynee ohjesääntöjen muut kohdat puoluetolimikunnan ohjeen mukaan.

¹ Hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Periaateohjelma.

Puheenjohtaja: Tässä asiassa minä luovuttaisin ensin alustavan puheenvuoron toveri Railolle ja samalla kokouksen luvalla myönnän hänelle jo 20 minuuttia, jonka hän suurin piirtein on laskenut tarvitsevansa tämän asian esittelyyn. Ehkä kokous voinee pidentää aikaa ilman muuta jo tässä vaiheessa.

Hyväksytään.

Pekka Railo: Saanen aluksi huomauttaa, että nimissäni jaettu alustus tosiasiallisesti on puoluetolimikunnan asettaman komitean mietintö, jonka ovat yksimielisesti hyväksyneet kaikki komitean

kokouksiin osallistuneet jäsenet, nim. Oittinen, Hautamäki, Leskinen ja minä sekä komitean sihteeri Kotiranta. Komiteaan kuului lisäksi pari muuta jäsentä, mutta heillä ei ollut tilaisuutta osallistua komitean kokouksiin.

Voimassa oleva periaateohjelma hyväksyttiin aikana, jolloin työväestöllä ei ollut valtiollista eikä kunnallista äänioikeutta eikä juuri mitään lainsäädännöllä vahvistettuja sosiaalisia etuja. Siksi oli silloin mahdollista lainata ja hyväksyä meille ohjelma, jonka periaate- ja menettelytapamäärittelyt silloin olivat joten kuten käyttökelpoisia, mutta jotka nykyään ovat enemmän haitaksi kuin hyödyksi puolueelle.

Tuossa ohjelmassa väläytellään Marxin kurjistumisteoriaa sen alkuperäisessä muodossaan ja selitetään köyhälistön järjestäminen ja kasvattaminen luokkataisteluun puolueen varsinaiseksi ohjelmaksi. Edelleen siinä julistetaan käytettävän kaikkia tarkoituksemukaisia ja kansan luonnollista oikeuden tunnetta vastaavia keinoja asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi, millään tavoin rajoittamatta tai määrittelemättä noiden keinojen luonnetta tai laatua. Samoin siinä vannotaan, että Suomen Sosialidemokraattinen Puolue tulee aina ja kaikissa valtiollisissa ja taloudellisissa kysymyksissä valvomaan köyhälistön luokkaetuja ja vastustamaan tarmokkaasti kaikkea luokka vastakohtien himmentämistä. Ja lopuksi siinä selitetään, että puolue voi yhtyä yhteistoimintaan porvaripuolueiden kanssa ainoastaan silloin, kun se voi tapahtua puolueohjelmaa sivuuttamatta.

Myöhemmin hyväksytyissä erikoisohjelmissa ja muissa puoluekokouspäätöksissä sekä käytännöllisessä puolue toiminnassa nuo mainitsemani kannanotot ja menettelytapaohjeet on jo aikoja sitten hylätty ja vaihdettu käyttökelpoisempiin. Samoin puolue, sen valistustyöntekijät ja lehdistö käyvät ankaraa arvostelutaiselua kommunisteja vastaan myös ja erikoisesti sen vuoksi, että kommunistit nykyään suosittelevat ja käyttävät noita oman puolueemme periaateohjelmaan sisältyviä ohjeita ja menettelytapoja. Samoin on puolue monella tapaa julistautunut kansanvallan esitaistelijaksi ja suojelijaksi tässä maassa, mutta puolueen periaateohjelmassa ei sanallakaan mainita, että puolueen toiminta tulisi tapahtumaan ja puolueen pyrkimykset toteutettaviksi kansanvaltaisain keinoin ja menetelmin.

Kaikesta tuosta huolimatta jaetaan tuota puolueemme periaateohjelmaa kaikille uusille ja vanhoille jäsenille puolueen jäsenkirjaan painettuna. Jokainen puoluejäsen voi siis jäsenkirjastaan

tarkistaa, että kommunistit ovat oikeassa väittäessään, että puolueen puhujat, puoluelehdistö ja puolue toimikunta ovat loitonneet kauaksi puolueen voimassa olevasta periaateohjelmasta ja sen mukaan sallituista menettelytavoista. Onko sitten ihme, että totuutta etsien puolueen periaatteisiin, pyrkimyksiin ja menettelytapoihin tutustumaan pyrkivät nuoret ja muutkin uudet jäsenet ovat ymmällä yrittäessään selvittää, ketä ja mitä tässä olisi uskottava. Puhumattakaan siitä, että sekä oikealla että vasemmalla olevilla vastustajilla on hyvä tilaisuus puolueohjelmaa laimaamalla agiteerata puoluetta vastaan.

Tuon kaiken tajuten minusta tuntuisi luonnolliselta, että puoluekokous tavalla tai toisella hetkumoisesti Forssan puoluekokouksessa 46 vuotta sitten hyväksytyn periaateohjelman. On parempi olla ilman periaateohjelmaa kuin pitää voimassa nykyistä.

Kun komitea sai ohjelmaluonnoksen laatimistehtävän vasta keväällä ja siltä pyydettiin vain alustavaa luonnosta keskustelun pohjaksi tässä puoluekokouksessa, ei komitealla ollut mahdollisuutta eikä syyttäkään esittää laajempia perusteluja ohjelmaluonnokselle. Mutta sellaisenakin kuin ohjelmaluonnos perustelluineen nyt on, se kylläkin on sen laadintaan osallistuneiden tarkan yhteisharkinnan ja määrätietoisien, joskin sovittelevan kannanoton tulos.

Jos periaateohjelmakin voitaisiin laatia jonkun erikoisryhmän näkemysten, käsitysten ja pyrkimysten mukaiseksi, olisi työ paljon helpompaa ja ohjelmaluonnoksesta voisi ehkä tulla selväpiirteinen, johdonmukainen ja innoittava. Sellainen periaateohjelma voidaan kuitenkin aikaansaada vain pienessä, tasapaisessa puolueessa tai sitten diktatuurikomennon vallitessa. Mutta kun ohjelmaluonnosta laadittaessa ja ohjelmaa hyväksyttäessä on otettava huomioon kaikki ne eri etu- ja katsomusvivahdukset, joita meidän puolueemme jäsenistöön sisältyy ja toivotaan vastaisuudessa yhä enemmän sisältyvän, muuttuu tehtävä ja sen ratkaisumahdollisuudet kokonaan.

Periaateohjelmanhan tulisi olla perustana mm. kommunistien hyökkäysten torjumiselle heidän väittäessään puolueen liukuneen pois sosialismin raiteilta. Mutta samalla sen tulee kyetä tyynnyttämään ja rauhoittamaan keskiluokkaa ja muita sosialismin iskulauseita pelkääviä. Sen tulee olla pienviljelijäin ja maatalousväen edut ja tunteet huomioonottava ja samalla teollisuustyöväestön elinehtoja, asemaa ja tulevaisuudenlaskelmia erikoisesti palveleva. Sen täytyisi kelvata aatteelliselle nuorisolle ja

samalla kuitenkin pyöristää puolueen luokkataistelutunnukset ja tulevaisuuden kaavailut sopusointuun puolueen yleisvaltakunnallisen hallituspolitiikan ja siihen liittyvien ainaisten kompromissien kanssa. Samoin siinä pitää jäädä omantunnonvapaus, tunteen loukkaamattomuus ja toimintamahdollisuudet kirkkouskouvaisille, lahkolaisille ja kirkosta ja uskonnosta viisi veisaaville.

Senvuoksi minulla on perusteltua syytä uskoa, että myös monet niistä, jotka noin suoralta kädeltä ovat olleet valmiit tuomitsemaan luonnoksen virheelliseksi tai vaillinaiseksi, tulevat keskustelun kuluessa havaitsemaan, että heidänkin näkemyksensä ja muutoksentelekokaipuunsa ovat jo luonnosta laadittaessa tulleet käsitellyiksi ja joko sisältyvät luonnokseen tai ovat siihen vaikeasti sovitettavissa.

Ainakin kaikki se ennakoarvostelu, joka minun tiedossani tähän saakka on, on koskenut seikkoja, jotka tulivat alustavasti puiduksi jo komiteakäsittelyn yhteydessä. Mutta minullahan ei ole mitään tietoa mm. siitä arvostelusta ja niistä epäilyistä, jotka pakottivat puoluetoimikunnan luopumaan kaikesta kannanotosta asettamansa komitean mietintöön ja astumaan täällä minun houisuissani tuleen.

Sanotusta huolimatta komitea on luonnollisesti lähtenyt siitä, että puoluekokousedustajilla saattaa olla esitettävänään varteenotettavaa arvostelua ja positiivisia ehdotuksia ohjelmaluonnoksen täydentämiseksi, korjaamiseksi ja kehittämiseksi. Ja siinäkin tapauksessa, että periaateohjelman uusiminen jo alunpitäen aiotaan jättää seuraavassa puoluekokouksessa ratkaistavaksi, on mielestäni tärkeää, että täällä riittävästi selvitetään puolueen enemmistön periaattellinen kannanotto siihen, mille perustalle ja mitä suuntaviivoja noudattaen seuraavalle puoluekokoukselle esitettävä ohjelmaluonnos olisi laadittava. Tässä mielessä kiinnitän edustajain huomion eräisiin kysymyksiin, joissa periaatteellinen kannanotto on tarpeen.

Nykyisessä periaateohjelmassa sanotaan, että puolue on kansainvälinen puolue, joka julistaa, että taistelun riistämistä vastaan tulee olla kansainvälistä samoin kuin riistäminenkin on. Tämän kannan mukaisesti pidettiinkin aikaisemmin kansainvälisten järjestöjen periaate- ja menettelytapapäätöksiä myös omaa puoluettamme varsin läheisesti sitovina.

Komitean ohjelmaluonnoksessa selitetään puolueen pyrkimyksenä olevan elinkykyisen suomalaisen yhteiskunnan luominen, samalla kun sidonnaisuus kansainväliseen työväenliikkeeseen rajoit-

tuu mainintaan, • että puolue edistää rauhanomaista kansainvälistä yhteistyötä myös omien järjestöjensä avulla olemalla jatkuvassa vuorovaikutuksessa muitten maitten vastaavien järjestöjen kanssa. Muutokseen ovat vaikuttaneet toiselta puolen aikaisemmat huonot kokemukset kansainvälisestä sidonnaisuudesta ja toisaalta maamme arkaluontoinen ulkopoliittinen asema ja sisäpoliittinen tarkoituksenmukaisuus.

Ohjelmaluonnoksessa todetaan, että kansan yleisen elintason nousun ensisijaisena edellytyksenä on kansan kulutustarpeita tyydyttävän ja huoltopalveluksia lisäävän tuotannon kehittäminen ja kohottaminen, ja että sen ohessa on huolehdittava siitä, että kansantulon ja lisääntyvien kulutusmahdollisuuksien jakautumisessa esiintyvät kohtuuttomat epätasaisuudet poistetaan.

Siinä siis todetaan, että talousjärjestelmän muuttaminen ja vaihtaminen ei sinänsä merkitse kansan laajojen kerrosten elintason nousua, ellei siihen samalla liity tuotantotoiminnan kehittäminen ja kulutustavarain ja yhteiskunnallisten palvelusten lisääntyminen. Samoin siinä selvästi ilmaistaan, että puolue ei tavoittele kulutusmahdollisuuksien utopistista tasanjakoa, vaan ainoastaan hyödykkeiden ja yhteiskunnallisten palvelusten jaossa esiintyvien kohtuuttomien epätasaisuuksien poistamista.

Ennakoarvostelussa on kiinnitetty huomiota myös siihen, että ohjelmaluonnoksessa ei enää vaadita valtion ja kirkon eroa eikä myöskään uskonnonopetuksen poistamista kouluista, jotka molemmat vaatimukset ovat Forssan kokouksesta alkaen olleet usein korostettuja valituskohteita* ja puoluevaatimuksia. Tässä-kohden viitataan täällä toiseen aloitteeseen ja mainitsen vain, että komitean jäsenet katsoivat tämän jo viime puoluekokouksessa hyväksytyn kannanoton siinä määrin keskeiseksi ja merkitseväksi, että olisi syytä ottaa se mukaan puolueen periaateohjelmaan, josta se olisi helposti löydettävissä ja kaikille osoitettavissa.

Keskeisintä koko ohjelmaluonnoksessa kuitenkin on periaatteellinen kannanotto materialistiseen historiankäsitelykseen, sosialisointikäsitykseen ja kansanvaltaisten menettelytapojen painostamiseen.

Puolueen keskuudessa tuntuu olevan myös mielipide virtauksia, joiden mielestä puolueen tulisi periaateohjelmassaan kokonaan luopua vetoamasta tai viittaamasta materialistiseen historiankäsitelykseen ja yleensä marxilaisuuden tunnuksiin. Sen sijaan olisi käytettävä nykyaikaisempaa sanontatapaa, painostettava konkreettisia pyrkimyksiä ja tavoitteita. Samoin on huomautettu, että

materialistinen historiankäsitys loukkaa uskonnollisia puoluetovereita, jotka pitävät henkeä ja uskoa materian palvontaa korkeampana ajattelumuotona.

Toiselta puolen lieenee paljon niitä, jotka pitävät komitean laatimaa luonnosta liiaksi vesitettyinä, liian vähän ja liian peitetysti marxilaisuutta tehostavana ja liian yksipuolisesti kansanvaltaiseen reformipolitiikkaan kytkettyinä.

Mitä nyt ensinnäkin materialistisen historiankäsityksen ja marxilaisuuden kokonaan syrjäyttämiseen tai kieltämiseen tulee, saanen viitata SS:n sunnuntain numerossa olleeseen kirjoitukseeni, jossa huomautan, ettei se käsitykseni mukaan ole mahdollista eikä myöskään tarpeellista. Sillä puolue, joka ehdoin tahdoin hylkää tai kieltää materialistisen historiankäsityksen, kieltäytyy samalla tunnustamasta tieteellisen sosialismin pääperusteet. Samalla se hylkää sen todisteluperustan, johon meidän vakaumuksemme sosialistisen suunnitelmatalouden ja sosialistisen yhteiskunnan aikanaan toteutumisesta nojautuu.

Siitä, mitä materialistinen historiankäsitys sinänsä on ja miten se on tulkittavissa, on jo kirjoitettu ja kirjoitetaan vastakin Eri-vivahteisia selostuksia ja paksujakin teoksia. Niiden avulla on mahdollista päästä enemmän tai vähemmän tietoiseen selvyyteen siitä, mitä kaikkea siihen sisältyy ja mitenkä sitä voidaan ja miten sitä ei saa tulkita. Niiden avulla voidaan materialistisen historiankäsityksen pohjalla liikkuen innostaa nuorisoa, valaa uskoa, toivoa ja luottamusta sosialismin oikeutukseen ja sen tulevaisuuteen, mutta niiden avulla voidaan myöskin rauhoittaa keskiluokkaa ja oSoittaa, kuten olen tehnyt SS:n sunnuntain numerossa, ettei uskonnon kannalta voi olla mitään aiheellista muistuttamista materialistista historiankäsitystä vastaan.

Mitä sitten päinvastaiseen arvosteluun tulee, olen sitä mieltä, että puolueen periaateohjelmankin tulee sopeutua myös elettävänä aikana käytännössä esiintyviin ja puolustettavissa oleviin pyrkimyksiin ja tavoitteisiin; ja periaateohjelmankin tulee tukea eikä heikentää puolueen käytännöllistä toimintaa ja valistustyötä. Sen vuoksi se ei saa olla auttamattomasti vanhentunut, mutta ei myöskään tavoite- ja menettelytapamääritelmissään niin korkealentoinen ja kauaksikantoinen, että se joutuu ristiriitaan puolueen julkisen toiminnan ja käytännöllisen puoluepolitiikan ja valistustyön kanssa. Mieluummin sitä on useammin ja aina tarpeen mukaan uudistettava ja korjattava.

Edellä sanotun huomioonottaen en pitäisi tarpeellisena enkä viisaana jyrkentää komitean laatimaa ohjelmaluonnosta, koska sen kautta jälleen jouduttaisiin ilmeisesti ristiriitaan puolueen nykyisen ja nykyaikaisen käytännöllisen valistustyön ja varsinkin puolueen jokapäiväisen eduskunta- ja hallituspolitiikan kanssa. Ja silloin olisi vaikeampi kuin luonnoksen mukaisen ohjelman pohjalla kilvoitella keskiluokan kannatuksesta porvarillisten puolueiden pelotteluagitaatiota vastaan. Ohjelmaluonnoksessa on säilytetty periaatteellisesti riittävän selvä ja avoin sosialistinen pohja ja sosialistinen käsitelmääritys. Siihen nojaten voidaan, kuten jo edellä viittasin, hyvällä omallatunnolla innoittaa nuorisoa luottamaan sosialismin aatteisiin ja Sosialidemokraattiseen Puolueeseen; mutta samalla siihen on sijoitettu riittävästi takaportteja ja selvennyksiä käytännöstä puoluepolitiikkaa ja keskiluokan arkuutta ja valistamismahdollisuuksia silmälläpitäen.

Edellä sanottu koskee myöskin sosialisoimiskysymyksen käsitelyä ja määrittelyä ohjelmaluonnoksessa. Puolueella on kyllä ennestään erillinen sosialisimisohjelma, mutta komiteassa olimme yksimielisiä siitä, että myös sosialisoimiskysymyksen pääperiaatteet ja lähitulevaisuuden tavoitesuuntaukset olisi sovitettava itse periaateohjelmaan. Tämä osaksi sen vuoksi, että juuri niissä ilmenee puolueen socialistisuus ja tämän socialistisuuden joustavuusasteikko, osaksi siksi, että juuri sosialisoimiskysymys on tällä kertaa ja lähitulevaisuudessa erittäin keskeisenä valistusaiheena eri puolueiden periaatteellisessa ja myös käytännöllisessä kannattajakalastuksessa. Myös valtion sosialisoimiskomiteassa olevien puolueen edustajain kannalta olisi tarpeen ja terveellistä, että puoluekokous jälleen määritteli kantansa kysymykseen.

Tietysti voidaan olla erimielisiä siitä, missä määrin ohjelmaluonnoksessa on osuttu oikeaan sosialisoimiskysymyksen merkityksen ja sosialisoimiskohteiden määrittelyssä. Paperille pantu on luonnoksen laati jäin näkemys siitä, miten kysymykseen olisi tällä kertaa ja lähitulevaisuudessa puolueen taholta suhtauduttava, jotta voitaisiin säilyttää puolueen aikaisempi ja sinänsä oikea sosialistinen peruskatsomus, mutta kuitenkin estää maalle ja puolueelle vahingollinen työttäily ja kiirehtiminen sosialisoimistojenpiteiden toteuttamisessa, ennenkuin olosuhteet ja voimasuhteet takaavat näiden toimenpiteiden pysyvän menestymisen. Ohjelmaluonnoksen toimintamäärittelyt vastannevat tässäkin Suhteessa puolueen enemmistön käsitystä ja puolueen käytännöllistä politiikkaa, samalla kun kysymyksen periaatteellinen määrittely

suo tilaisuuden myös korUeampilentoiseen tulevaisuuskaavailuun. Ennakkoarvostelussa on tosin nimenomaan tällä kohtaa huomautettu, että periaateohjelman tulisi ensisijaisesti viitoittaa tietä tulevaisuuteen ja vähemmän kiinnittää huomiota nykyhetken pulmiin ja kannanottoihin, mutta kuten jo huomautin, komitea läksi siitä, että periaateohjelmankin tulee olla sopusoinnussa myös nykyisyyden kanssa ja osaltaan tukea myös puolueen käytännöllistä toimintaa ja puoluepolitiikkaa.

Kuten jo alussa mainitsin, nykyisessä periaateohjelmassa selitetään käytettävän kaikkia tarkoituksenmukaisia ja kansan luonnollista oikeudentunnetta vastaavia keinoja tavoitteiden toteuttamiseksi. Tässä luonnoksessa painostetaan voimakkaasti, että puolueohjelmaa ja muita tavoitteita tullaan toteuttamaan vain kansanvaltaisin keinoin ja parlamentaarisin menetelmin. Ja lisäksi luvataan, että puolue torjuu, tarpeen vaatiessa yhteistoiminnassa muiden kansanvaltaisten puolueiden kanssa, kaikki yritykset rajoittaa kansalaisten kansanvaltaisia perusoikeuksia tai tuhota kansanvaltainen järjestelmämme.

Entiseen periaateohjelmaan verrattuna on tämäkin käsityksiä ja menettelytapoja täysin mullistava muutos, vaikkakaan se sinänsä ei merkitse muuta kuin käytännössä jo esiintyvän ja monien muiden puoluekokouspäätösten kautta hyväksytyn puoluepolitiikan myös periaateohjelmassa tunnustamista ja määrittelyä. Jo yksistään tämän muutoksen heti aikaansaamiseksi kannattaisi vaihtaa näitä ohjelmia jo tässä puoluekokouksessa,' Näin siinäkin tapauksessa, että puoluekokous ei pitäisi käsittelyn pohjana olevaa ohjelmaluonnosta täysin onnistuneena eikä pitempiaikaiseksi periaateohjelmaksi soveltuvana.

Ohjelmakomiteassa asiaa käsiteltäessä lähdettiin tosin siitä, että laatimastamme ohjelmaluonnoksesta tulisi vain koepallo, jonka puoluetoimikunta oman lausuntonsa ohella jättäisi puoluekokouksessa alustavasti käsiteltäväksi ja jonka vastaanotosta ja arvostelusta täällä jäisi riippumaan, mille pohjalle laadittuna ja missä järjestyksessä muovailtuna uusi ohjelmaluonnos olisi aikaansaattavissa.

Henkilökohtaisesti olen kuitenkin tullut yhä enemmän vakuutetuksi siitä, että puolueen lähivuosien valistustyön, vaaliagitaatipin ja myös arvovallan kannalta olisi eduksi jo tässä puoluekokouksessa luopua entisestä periaateohjelmasta ja hyväksyä, vaikkapa vain väliaikaisena tämä komitean laatima luonnos, täällä mahdollisesti korjattuna ja täydennettynä. Mutta kun tämä puheen-

vuoroni on käytetty komitean puheenjohtajan ominaisuudessa ja sen työn tuloksen selvittämiseksi, en kuitenkaan tee mitään suoranaista ehdotusta ohjelmaluonnoksen tässä puoluekokouksessa hyväksymisestä. Mutta lupaan kannattaa, jos joku toinen sen tekee.

Keskustelu:

Haapasalo: Hyvät puoluetoverit, tarkastellessamme tälle kokoukselle tosin vain alustuksena tarkoitettua esitystä puolueen periaateohjelmaksi havaitsemme sen läpikäytyämme, että sen perustelut ovat huomattavasti paremmat kuin varsinaiseksi periaateohjelmaksi tarkoitettu osa. Tulloon heti aluksi todetuksi, ettei viimeksi mainittu osa tunnu minusta läheskään niin painavalta ja vankalta, kuin mitä voitaisiin Suomen Sosialidemokratistiselta Puolueelta odottaa. Saa pakosta käsityksen, että suunnitelmaa laatimaan asetetulta komitealta, vieläpä sen puheenjohtajalta on aika loppunut kesken. Muuten en ainakaan minä voi uskoa, että niin tunnettu sosialismin teoreetikko kuin Pekka Railo olisi päästänyt käsistään edes keskustelun pohjaksi sellaista esitystä, kuin minkä nyt olemme saaneet. Sitä ei voida käsittääkseni pitää periaateohjelman pohjana, mutta sen sijaan ehkä menettelytapaohjeena tai lähiajan talouspoliittisen ohjelman pohjana.

Tämän esityksen sisältöä tarkastellessa erityisesti kiinnittää huomiota se, että siinä on aliarvioitu sosialisoinen merkitys. Minä olen henkilökohtaisesti niitä, jotka eivät halua puhua sosialisoinnista sosialisoinnin itsensä vuoksi, mutta minä en näe myös loppujen lopuksi muita keinoja pyrittäessä korjaamaan meidän nykyisessä yhteiskunnassamme vallitsevia epäkohtia, erikoisesti jyrkkää elintason eroavaisuutta. Minä en myöskään usko, että millään muilla keinoilla voidaan välttyä työttömyydestä ja alipalkkauksesta lamakausina. Minusta tuntuu että teollisuutemme heikkotuotteisuuden ja huonon kannattavuisuuden sekä suuntaamisen perimmäisenä syynä on se, että nämä laitokset ovat yksityisten hallussa. Erikoisesti minua peloittaa tulevaisuus siltä pohjolta, minkä toveri Väinö Tanner tänä päivänä meille numeroiden valossa esitteli. Näin ollen olisi toivonut, että periaateohjelmamme alustava luonnoskin siltä osaltaan, joka koskee taloudellisia tavoitteita, olisi vankasti ankkuroitu sosialistiseen suunnitelmatalouteen, lähtemättä "jossittelemaan" sillä tavoin kuin tuossa esityksessä on tapahtunut. Tässä kohdin olisi tarvittu kauaskantoista näkemystä. Minusta tuntuu, että meille on periaateohjelman sijasta tarjottu ohjeet lähiajan menettelytavoiksi. Minä tiedän, että voimassaoleva ohjelma on jopa sanatarkasti

lainaus Itävallan sosialidemokraattisen puolueen ohjelmasta, mutta minä olen sitä mieltä, että se ei olisi edes painettuna kestänyt läheskään puolta vuosisataa, jollei se olisi ollut laadultaan hyvää ja oikeaa lajia. Jos me tässä kokouksessa, jossa meillä on käytettävänäimme puolenvuosisadan kokemukset sekä paljon suurempi ja luultavasti myöskin tiedoiltaan vankempi joukko, onnistumme luomaan tasoltaan sellaisen pohjan periaateohjelmalle kuin Forsassa 1903, on meillä täysi syy onnitella tätä kokousta. Tuon pohjan täytyy kuitenkin olla huomattavasti vankempi kuin minkä alustaja esittää.

Minä en malta myöskään tässä yhteydessä olla koskettelematta kysymystä puolueemme johdon suhtautumisesta yleensä sosialisoimiskysymykseen. Minä korostan edelleen sitä, ettei meidän tule, kuten kommunistien, aina ja joka paikassa soittaa kansallistamislevyä. Mutta unohtaa sosialisointikysymys niin takalalle kuin meillä valitettavasti viime vuosina on tapahtunut, se kostahtuu puolueellemme. Täällä on puhuttu keskiluokan ja sivistyneistön mukaantulosta puolueeseemme. Minä en usko pahoin erehtyvänäi, kun väitän, että heistä suuri osa tulee mukaan juuri siksi, että he tuntevat suurta mielenkiintoa socialistista ohjelmaamme kohtaan. Minulla on myöskin se käsitys, ettei pienviljelijäväkemme tunne läheskään niin suurta vastenmielisyyttä sosialisointikysymystä kohtaan kuin usein kuulee väitettävän. Syynä on vain se, että ennen kaikkea maalaisliitto on maaseudulla tehnyt varsinkin viime vuosina niin voimakasta ja valheellista vastapropagandaa, ettei huomattava osa pienviljelijäväestöstämme ole selvillä, mistä oikein on kysymys. Tätä tilannetta ei suinkaan paranneta sillä, että vaietaan sosialisointikysymyksestä. Päinvastoin meidän olisi tehtävä sivistyneistöllemme ja keskiluokallemme selväksi se, että me tulemme vain kansanvaltaista tietä toteuttamaan socialistisia aatteitamme ja meidän olisi pienviljelijäväestöllemme saatava selväksi, mihin saakka me sosialisointissa pyrimme. Minusta tuntuu, ettei Englannissa, kapitalismin luvatussa maassa, olisi työväenpuolue kyennyt sosialismin toteuttamisessa läheskään niin hyviin tuloksiin kuin on pystynyt, ellei siellä olisi kiinnitetty ajoissa vakavaa huomiota socialistisen suunnitelmatalouden tunnetuksi tekemiseen.

Käytännöllisiä kysymyksiä pohdittaessa minun mielestäni ei meillä olisi saanut jättää takalalle mm. liikepankkien sosialisointikysymystä. Jos tällä alalla olisi päästy vaikkapa vain vai-

tionjohtoisuuteen, olisi päästy asiassamme hyvä pala eteenpäin. Pankithan ovat mitä, kiitollisin ala sosialisoitavaksi.

Puheenjohtaja: (Koputtaa) Aika on täysi, 10 minuuttia sallitaan.

Pelkonen: Hyvät toverit, valitan, että tämä mielestäni puoluekokouksen tärkein kysymys on jätetty työjärjestyksessä näin myöhäiseen vaiheeseen, joten siihen ei voi yksityiskohtaisesti lainkaan puuttua. Yhdyn näihin toveri Railon nimissä kulkevan alustuksen perusteisiin, joissa todetaan Forssan periaateohjelman yli-ikäisyys ja sen tarkistuksen tarpeellisuus. Mutta tämän jälkeen minun on pakko todeta, samoin kuin toveri Haapasalo täällä jo teki, että itse esitys periaateohjelmaksi ei lainkaan ole samassa määrässä tyydyttävä. Minun on pakko esittää tässä vain pelkkiä väitteitä ja mielipiteitä, joihin ei ole mahdollisuutta esittää mitään perusteita ja erittelyjä. Tämä esitys periaateohjelmaksi on lähinnä jonkinlainen menettelytapaohjelma, mutta ei periaateohjelma. Siinä ei luonnehdita sosialidemokratian periaatteita läheskään riittävällä tavalla. Siitä puuttuu niinikään kapitalistisen järjestelmän ja olemuksen luonnehtiminen, mikä antaa väriä Forssan kokouksessa hyväksytylle periaateohjelmalle. Siitä puuttuu kapitalismin historiallisen kehityksen katsaus, joka kaiken sen jälkeen, mitä meidän puolueemme on kokenut, olisi välttämätöntä ottaa huomioon. Niin ikään siitä puuttuu kokonaan periaatteellinen rajakäynti kommunismiin. Minä väitän, että nämä kaikki kuuluvat sosialidemokratian periaateohjelman puitteisiin. Koska näiden väitteiden todistaminen edellyttäisi paljon enemmän aikaa kuin mitä täällä kokouksessa voidaan sallia, en yritäkään siihen ryhtyä. Kiinnitän ainoastaan huomiota enää yhteen kohtaan, joka täällä jo aikaisemmin on lyöty päätökseen, nimittäin puolueen suhteesta valtiokirkkoon. Tämä on kysymys, jolla ei ole mitään tekemistä sosialidemokraattisten periaatteiden kanssa. Riittää, kun siitä on puoluekokouksen päätös olemassa. Mitä tekemistä on sosialidemokratian periaatteilla kirkon kanssa? Haluaisin vielä sanoa toveri Railolle, joka kieltämättä esitti huomioonotettaviakin näkökohtia, että puolueen periaateohjelma ei saa olla riippuvainen konjunktuurivaihteluista, niinkuin se tulisi olemaan, jos tämä periaateohjelma laadittaisiin niiden suunta-viivojen mukaisesti, jotka toveri Railo täällä esitti. Myönnän, että periaateohjelma ei saa olla propagandaa, vaan sen täytyy olla reaalisella pohjalla olevaa todettua ja koettua asiaa.

En tiedä, onko tässä yhteydessä paikallaan tehdä esityksiä. Edellytän kuitenkin, että tämä kysymys täytyy palauttaa uudel-

leen käsiteltäväksi. Lopullista periaateohjelmaa laatimaan valittaneen komitea, joka sen valmistaa esitettäväksi seuraavalle puoluekokoukselle. Meillä ei ole periaateohjelmassa siinä määrin hätäilemisen syytä, että meidän nyt täytyisi edes väliaikaisesti hyväksyä tämä, minkä toveri Railo on täällä esittänyt. Jos tässä yhteydessä käy päinsä tehdä ehdotuksia, esittäisin maisteri Liukkosen sosialisoimiskomitean sihteerin, komitean jäseneksi.

Puheenjohtaja: Aika on rientänyt jo niin pitkälle, että meidän aikaisemmin hyväksymämme työaikataulun mukaan pitäisi nyt ottaa ruokailutauko. Vesterisen puheenvuoro siirtyy käytettäväksi vasta klo 21 kokousta jatkettaessa.

Keskustelu periaateohjelmasta keskeytetään ja jatketaan sitä ruokailutauon jälkeen.

Kokous keskeytetään klo 18.50.

Kokousta jatketaan klo 21.00.

Puhetta johtaa Emil Skog.

Puheenjohtaja: Kokous alkaa. Keskustelu periaateohjelmasta jatkuu.

Keskustelu jatkuu:

Vesterinen: Hyvät puoluetoverit! — Viitasaaren kunnallisjärjestöllä ei ollut tilaisuutta perinpohjin tutustua näihin alustuksiin, koska ne eivät olleet vielä saapuneet, kun kunnallisjärjestö piti syyskokousta. Kuitenkin meille oli saapunut muita teitä näitä alustuksia ja periaateohjelmaa ehdittiin hiukan vilkaisemaan. Mitään varsinaisia eväitä emme kuitenkaan saaneet.

Kun katselee tätä periaateohjelmaa, saa siitä helposti sellaisen käsityksen, että se nykyiseen periaateohjelmaan verrattuna on sellainen herrasmiehen ohjelma.

On pantava merkille se tosiasia, että sosialidemokratia on kasvanut useimmissa kohdissa ulos siitä ohjelmastaan, minkä se 1903 Forssan kokouksessa itselleen laati. Peruskysymyksessä "saattaa tuotantovälineet kansan omistukseen" ei ole vielä saavutettu saattavia tuloksia. Forssan kokous antoi taisteluvaatimuksen joukoilleen saattaa tuotannon välikappaleet sen käyttäjien omistukseen. Uudessa ohjelmaluonnoksessaan tätä ei ole unohdettu, mutta se sanotaan siinä sellaisessa muodossa, että sen toteuttamisesta jäädään epätietoisiksi. Tulee kysyneeksi, milloinka kapitalistinen tuotanto on kehittynyt sille asteelle, että se on kypsä sosialisoitavaksi. Onko se vasta sitten, kun se suurten voitto-

jensa asemasta alkaa tuottaa omistajilleen tappiota? Tällöinkö sosialistitkin voivat ottaa siinä isännöyden?

Vielä haluaisin puuttua tämän ohjelman yhteen meille periaatteessa tärkeään kohtaan, ja se on tässä ohjelmassa kohta: puolustusvoimat.

Kun meidän puolueemme 50 vuotta sitten lähti taistelutaipaleelleen, se otti tehtäväkseen taistella rauhan puolesta ja asettui ohjelmassaan myös vastustamaan sotalaitosta. Kun me tämän jälkeen olemme käyneet kaksi hirvittävää maailmansotaa, tuntuu ikävältä, että nykyisessä periaateohjelmaluonnoksessa täytyy olla maininta, että "puolustusvoimat on säilytettävä toimintakykyisenä". Minun mielestäni olisi menneitten raskaiden sotien ja niiden jälkiseurausten kyettävä meille osoittamaan, mitenkä vaarallista tällaisen pienen kansan on ylläpitää puolustusvoimia, puhumattakaan siitä, että "puolustusvoimat on säilytettävä toimintakykyisenä ja iskuvalmiina". Vaikka kapitalistisen maailman tulevaisuus rakentuu pistimille, mikä kieltämättä panee myöskin pienet maat varustautumaan, ei sen pitäisi vaikuttaa sosialidemokraattien periaatteisiin. Meidän vanha veteraanimme Oskari Tokoi sanoikin eilen illalla pitämässään puheessa, että sosialidemokratian ohjelman tulee olla rauhan ohjelma. Sen tulee toiminnassaan aina ymmärtää, että mitään pysyvää ei rakenneta aseilla. Ja senpä vuoksi minä uskallan esittää tähän ohjelmankohtaan muutoksia. Meillähän tietysti rauhansopimus asettaa erinäisiä vaatimuksia puolustusvoimien kohdalla, mutta siitä huolimatta voisimme tämän rauhansopimuksen määräyksiä huomioiden periaateohjelmaamme muuttaa sanamuodoltaan ja myös sisällöltään mainitsemassani kohdassa.

Perusteluihin sivulle 8, minä esittäisin sellaisen muutoksen, että: "Suomen työtätekevä luokka on suurella vaivalla ja ponnistuksella saavuttanut itselleen suuria yhteiskunnallisia ja valtiollisia etuja. Näitä etuja se on voinut myös täysin käyttää valtiollisesti vapaassa maassa. Sosialidemokraattiset työläiset eivät ole myöskään epäilleet niitä puolustaa ja ovat valitettavasti joutuneet olosuhteiden pakosta tekemään sen myös aseellisestikin ulkonaisia vaaroja vastaan, mihin toivottavasti tulevaisuudessa ei tarvitsisi ryhtyä. Vaikka vastuu maan kohtalosta onkin siirtynyt yhä suuremmassa määrässä sosialidemokratialle se periaatteilleen uskollisena näkee puolustusvoimien välttämättömyyden vain siinä laajuudessa kuin vuoden 1947 rauhansopimus

määrää, mikä samalla on riittävä tae maamme kansanvaltaisuu-
den puolustamiseksi sen sisäisiä vaaroja vastaan."

Itse ohjelmakohdassa sivulla 12, minä poistaisin sanat "kai-
kissa vaiheissa" ja jatkaisin siis: "puolue tulee antamaan täyden
tukensa maan itsenäisyyden säilyttämiseen tähtääville toimenpi-
teille ja tiukasti rauhanomaisin keinoin sekä pyrkii välttämään
tässä mielessä mahdollisesti sattuvia aseellisia selkkauksia."

Minun mielestäni tällaisessa tärkeässä kysymyksessä meidän
pitäisi tarkasti määritellä kantamme.

Tuominen: Periaateohjelmaa koskevassa alustuksessa, joka sel-
laisenaan on varsin ansiokas, turhasta teoreettisuudesta vapaa,
käytännöllinen ja selväpiirteinen esitys, aivan oikein todetaan,
että Forssan kokouksessa hyväksytty periaateohjelma on useilta
kohdiltaan aikansa elänyttä, enää tarkoittamaan vastaamatonta,
koska yhteiskunnalliset ja valtiolliset olosuhteet ovat noista ajoista
lähtien perusteellisesti muuttuneet.

Mutta sittenkään en tahtoisi joka suhteessa yhtyä alustajan
esittämiin ajatuksiin, en varsinkaan sosialistisen työväenliikkeen
kannalta eräässä sen keskeisimmässä ohjelmakohdassa.

Forssan ohjelmassa lausutaan mm., että "kehitys luo välttä-
mättömät henkiset ja aineelliset edellytykset uusille yhteistuo-
tantomuodoille, joiden perustuksena on, että yhteiskunta omistaa
tuotantovälikappaleet. Samalla kohoaa köyhälistö itsetietoiseksi
siitä, että sen täytyy kannattaa ja jouduttaa tätä kehitystä ja
että tuotantovälikappaleiden siirtyminen yksityisomaisuudesta
kansan omaisuudeksi tulee olla sen päämääränä, valtiol-
lisen vaikutusvallan valloittaminen keinona sen taistelussa
työväenluokan vapauttamiseksi."

Nyt tämä ohjelmakohta esitetään muutettavaksi seuraavaan
tapaan: ". . . kapitalistinen talousjärjestelmä tulet tuotanto-
tekniikan edelleen kehittyessä kärjistyvien ristiriitojen vuoksi ja
socialistisen työväenliikkeen vaikutuksesta kehittymään ensisijai-
sesti yhteiskunnalliseen omistukseen ja tuotantoon perustuvaksi
socialistiseksi suunnitelmataloudeksi. Tämä talousmuoto ei kui-
tenkaan ole puolueen pyrkimysten lopullinen
päämäärä. ————— Socialistisen suunnitelmataloudenkin to-
teuttamiseen on sen vuoksi pyrittävä vain silloin, kun sen puo-
lueen muutkin pyrkimykset huomioonottaen voidaan arvioida to-
della lisäävän työväenluokan hyvinvointia aiheuttamatta samalla
tai siihen liittyvällä siirtymäkaudella suuria vahinkoja ja kär-
simyksiä."

Miksi tällainen selvä perääntyminen sosialistisen puolueen keskeisessä periaateohjelmakohdassa ja miksi ohjelmassamme halutaan lausua julki epäily sosialistisen talousmuodon tar-koituksenmukaisuudesta? Tällaisella sanonnalla saatetaan epäilyksenalaiseksi laajojen jäsenjoukkojemme vakaumukseksi kiteytynyt käsitys työväenliikkeen tavoitteesta, päämäärästä, sosialistisesta yhteiskunnasta, siitä sosialistisesta Suomesta, josta myös Messuhallin vaikuttavassa juhlatilaisuudessa viime sunnuntaina puhuttiin.

Tällaisella monin varauksin lausutulla periaatteella pyrkimyksestä sosialistiseen talousmuotoon annetaan varsin käyttökelpoiset aseet vastustajiemme käsiin. Niitä on alettu jo käyttää kommunistisella taholla. On helppo propagandataistelussa selittää, jos esitetty muoto tulee periaateohjelmassamme myös hyväksytyksi, että sosialidemokraattinen puolue jo periaatteessakin sanoutuu irti sosialistisesta ohjelmasta. Mitä me tällä voitamme. Ehkä jonkun verran kannatusta keskiluokan piiristä, mutta samalla murramme sen suuren joukon aatteellisen selkärangan, joka on koko liikkeemme varsinainen pohja ja perustus, nimitäin varsinaisen työväestön.

Samanaikaisesti näy tään porvarillisella taholla jo ilkkuvan puoieemme ideologista muuttumista. Kun 50-vuotisjuhlallisuuksien yhteydessä on tähdennetty taholtamme, että "socialidemokraattinen puolue on alkanut yhä suuremmassa määrin tuntea vastuuta kokonaisuudesta, koko maasta ja koko kansasta, toteaa mm. eilinen Uusi Suomi pääkirjoituksessaan, että: "Jos sosialidemokratia todella on siirtynyt valtakunnallisen ajattelun tielle entisiltä luokkalinjoilta, on se ristiriidassa sosialidemokraattisen puolueen perusohjelman kanssa, jona on ollut köyhälistön luokkaetujen valvominen, sen järjestäminen ja kohottaminen, sen tekeminen taistelukykyiseksi. Kaikki muu on pitänyt olla socialidemokratialle sivuasiasia."

Tänä ajankohtana, jolloin eräässä suuressa maassa, Englannissa, työväenliikkeemme esikuvamaassa, sosialidemokraattien johdolla suoritetaan laajasuuntaista sosialistisen suunnitelmatalouden kokeilua, ja josta on saatu jo varsin myönteisiä kokemuksia niistä suunnattomista vaikeuksista huolimatta, joihin Englanti sodan johdosta on joutunut, ei pitäisi meidän täällä Suomessa lähteä muokkaamaan periaateohjelmaamme sellaiseen muotoon, josta kuvastuu epäily sosialistisen suunnitelmatalouden tarkoituksenmukaisuudesta kaikissa olosuhteissa.

Me saatamme joutua etenemään hitaasti sosialistisen talouden toteuttamisen tiellä, saatamme kokea vielä monia takaiskuja ja vaikeuksia, mutta sittenkin se mielestäni on pidettävä päämääränä, jota kohden pyrimme, sinä henkisenä voimanlähteenä liikkeellemme, jota välttämättä kaipaamme. Sen vuoksi tämä päämäärä, sen tarjoamat edut työväenluokalle ja muille palkansaajaryhmille, on selkeästi ja kakistelematta sanottava puolueohjelmassamme julki, niin ettei se anna väärille tulkinnoille mahdollisuuksia.

Periaateohjelma ei ainakaan tässä suhteessa sen vuoksi ole vielä kypsä ratkaistavaksi.

Salmela-Järvinen: Joka viime aikoina on joutunut luentokursseilla tai muissa tilaisuuksissa selvittämään periaateohjelmaamme, on joutunut toteamaan, että siinä on kohtia, joidenka kanssa selostajat ovat saaneet hikoilla voidakseen jotenkuten kuulijakunnalle selvittää, miksi näin on, kun menettelytavat monessa suhteessa jo ovat olleet toisenlaiset. Ja he ovat vain hartaasti tämän selostuksensa jälkeen toivoneet, että kuulijakunnan joukossa ei olisi ketään, joka lähtisi "tyhmiä kysymyksiä" tekemään. Tämän vuoksi on selvää, että meillä on edessämme uuden ohjelman laatiminen. On myöskin aivan totta niinkuin täällä on jo aikaisemmin huomautettu, että uuden ohjelman laatiminen on vaikeata, sillä siinä on otettava huomioon monia näkökohtia, jotka nykyaika on tuonut esiin.

Mutta sitä mieltä minä yhä edelleenkin olen, että ainakin väriä on rehellisesti tunnustettava. Me emme voi samanaikaisesti todistella kommunisteille, että olemme sosialisteja, ja keskiloukalle, että emme sitä ole. Ja minun nähdäkseni meidän ei näille kummallekaan ryhmälle oikeastaan tarvitse todistella mitään, sillä mehän emme sittenkään kirjoita ohjelmaa heille, vaan itsellemme, sosialidemokraattiselle puolueelle. Minusta olisi vaarallista huomioda kumpaistakaan näistä kovin pitkälle ohjelmaa laatiessamme, sillä saattaa käydä niin, että siihen näiden huomioiden perusteella tulee vieraita aineksia.

Mitä sitten tulee laadittuun ohjelmaluonnokseen, niin minusta tuntuu, että Se on liian yksityiskohtainen. Ehkä se johtuu siitä, että minä olen tottunut tämän vanhan punaisen — joskin se minulla tällä kertaa on vähän vaaleanpunainen — jäsenkirjani tiivistettyyn sanontaan. Nähdessäni nyt täällä ehdotuksessa niin paljon sanoja, olen koettanut etsiskellä sieltä asian ydintä, enkä voi myöskään välttää sitä vaikutelmaa, että sanonta joissakin

paikoissa minusta tuntuu hiukan laimeahkolta, etten sanoisi väljähtyneeltä, ja luulisin, että jos se vähän väkevämmin muotoiltaiisiin, se siitä vain voittaisi. Minusta esitetty ohjelmaluonnos liikkuu liian paljon yksityiskohdissa. Minun nähdäkseni periaate-ohjelma sellaisenaan jo liikkuu suuremmissa linjoissa, ja kaikki se, mitä siitä sitten lisää sanotaan, se sanotaan menettelytapapäätöksissä ja lähiajan ohjelmassa. Nyt ei tätä periaateohjelmaa minusta saata erottaa lähiajan ohjelmasta, siksi paljon samanlainen se on.

Minusta tässä meidän vanhassa ohjelmassa on erinomaisen hyvin viimeisen kappaleen alussa sanottu. Samalla kun siinä on todettu, että sosialidemokraattinen puolue on kansainvälinen puolue, siinä myös on sanottu, että se tuomitsee kaikki kansalaisten etuoikeudet, esim. syntyperän, sukupuolen ja varallisuuden etuoikeudet. Minä olen nyt koettanut etsiä täältä jotakin vastaavaa sanontaa ja olen ollut löytävinäni muutamassa erillisessä kappaleessa vähän samantapaista kaavailua, mutta mitään niin lyhyesti ja ytimekkäästi sanottua en ole löytänyt. Minusta näiden oikeuksien alleviivaaminen sosialidemokraattisen puolueen ohjelmassa on tälläkin kertaa sangen ajankohtainen. Meidän on nimittäin muistettava, että nämä samat asiat sisältyvät myös Yhdistyneiden Kansakuntien perustamiskirjaan ja ovat siellä eräitä kaikkein tärkeimpiä kohtia. Yhdistyneet Kansakunnat perustamiskirjansa johdannossa mainitsevat mm., että ne yhä edelleenkin tahtovat vahvistaa uskoa perustaviin inhimillisiin oikeuksiin, yksityisen ihmisen arvoon, yhdenvertaisuuteen miehen ja naisen välillä, ja suurten ja pienten kansojen välillä. Ja minusta tällä hetkellä sosialidemokratian on erikoisesti alleviivattava näitä molempia seikkoja. Ei ole vielä nykyisessäkään maailmassa valtopolitiikka suinkaan poistunut, vaan se on yhä edelleenkin olemassa. Vaikka me olemmekin pieni kansa, meidän on siitä huolimatta alleviivattava sitä, että pieni ja suuri kansa ovat yhdenvertaisia inhimillisessä mielessä.

Täällä jo kiinnitettiin huomiota sosialisointikysymykseen. Minusta siinäkin on suoraan ja rehellisesti sanottava, mihin me pyrimme. Mutta minun käsittääkseni liian yksityiskohtaisesti ainakin tässä ehdotuksessa selostellaan, millä tavalla me tulemme tämän ohjelmakohdan toteuttamaan. Minusta se on asia, joka kuuluu lähiajan ohjelmaan ja menettelytapakysymykseen, ja periaateohjelmassa me voimme pysytellä tässäkin asiassa suuremmissa linjoissa.

Leskinen: Hyvät toverit! — On ollut hyvin ilahduttavaa kuulla tämän keskustelun avauspuheenvuoroja. Ne ovat kulkeneet juuri toivottuun suuntaan. Kun puoluetoimikunta ensimmäisiä kertoja keskusteli siitä, mitkä kysymykset valittaisiin tämän 50-vuotisjuhlakokouksen pääasioiksi, niin erääksi sellaiseksi hyväksyttiin tämä keskustelu puolueemme periaatteellisesta asemasta ja periaateohjelmasta. Jokainen oli silloin puoluetoimikunnassa täysin selvillä siitä, että olisi vailta tarkoitustaan ja hyödytöntä ryhtyä käymään jonkinlaista päätöskeskustelua tästä kysymyksestä. Ajankohta ei ole siihen sopiva. Emme ole sitäpaitsi voineet valmistautua riittävän perusteellisesti tällaiseen keskusteluun, ei ole ollut riittävästi aineistoa sitä varten jne. Niinpä me päädyimme siihen, että asetamme tuon Railon komitean, valitsemme siihen tuntemuksemme perusteella sopivimmat teoreetikot, täydennämme heitä käytännön miehillä, ja koetamme löytää sellaisen pohjan keskustelulle, jotta saataisiin esille jo mahdollisimman aikaisessa vaiheessa todellinen mielipide puolueväen keskuudessa. Korostan sitä, ettei tässä kokouksessa ole suinkaan tarkoitus lyödä kiinni missään tapauksessa kiinteätä muotoa tulevalle periaateohjelmalle. Tämä alustus on kaikkine sananmuotoineen ja lausekäännteineen tarkoitettu vain keskustelun alustukseksi. Tämän keskustelun pohjalla joutuu työskentelemään se komitea, joka toivottavasti saadaan tässä kokouksessa asetetuksi, ja jonka tehtäväksi sitten mieluummin jo seuraavaan puoluekokoukseen mennessä, jää ohjelman laatiminen. Toivottavasti tämä käyty keskustelu on helpotukseksi sen päätöksen teolle.

Täällä on käyty hyvin raflaavasti käsiksi tähän pohjustavaan ohjelmaan. Minä kernaasti myönnän, että siihen on varaakin. Aikaa ei ole ollut riittävästi ja ainakin sikäli, mikäli muiden kuin puheenjohtaja Railon ja sihteerin mukaanaoloon tulee, myöskään työtapaa ei ole ollut riittävän tehokasta, jotta esitys olisi täysipainoinen. Mutta siitä huolimatta minä en halua irtisanoutua tästä paperista. Minusta se vastaa juuri niitä toiveita, joita tämänmoiselle alustukselle voidaan asettaa. Sehän juuri tarjoaa mahdollisuuksia väittelylle. Ei minusta olisi paljon arvoa sillä, että toistamme sen, mitä Forssan kokous oli tehnyt, tai käyttäisimme muuta fraseologiaa, jota löytyy, jumala paratkoon, kuinka paljon tahansa. Ei minusta loogillisuutta ja aatteellista selkeyttä osoita se, että joku tulee tänne ja sanoo, että tämä on pelkkää vettä, ilman perusteluja. Täytyy panna sormi kipeän kohdan päälle ja sanoa: tämä lause kuuluu näin ja se on virheellinen ja

väärä. Minusta esim. sosialisoinnista ei riitä se, mitä täällä Haapasalo asiasta esitti, nimittäin ylimalkaisen väittämän siitä, että sosialisoinnista olisi selkeämmin kosketettava ja puhui vähän liikepankkien sosialisoinnin tärkeydestä jne. Minä luulen, että Railo, joka on kirjoittanut paljon tästä asiasta, edustaa jo melkoista asiantuntemusta, ja täytyy panna arvoa sille melko rauhalliselle ja vakuuttavalle esitykselle, jonka hän sosialisoinnista niinkuin muustakin sosialistiseen suunnitelmatalouteen liittyvästä tahtoo sanoa esityksessään, kun se kuitenkin rakentuu, hyvät toverit, selvästi marxilaiselle perustalle. Siitähän tämä lähtee sivulla 5—6: "Tavoitteiden toteuttaminen. 1. Taloudelliset toimenpiteet. Materialistisen historiankäsitteen mukaan jne." Kun tätä keskustelua jatketaan, siinä voitaisiin tarttua johonkin kohtaan, sanoa, että tämä asia on nyt minun mielestäni hullusti sikäli, että se ei pidä paikkaansa, minun perusteluni on tämä ja minun muutoieshdotukseni on tämä, niinkuin täällä eräässä puheenvuorossa on jo tehtykin. Se helpottaa keskustelemista. Mutta se, että tahdotaan joitakin yleisiä fraaseja, sanomatta, millä tavalla asian pitäisi olla, se ei paljonkaan keskustelua hyödytä.

Minä huomauttaisin myös siitä, että komitean sihteeri parin kuukauden aikana haki pohjaa tälle esitykselle tutkimalla Norjan äskeisessä puoluekokouksessa uusittua periaateohjelmaa. Niinikään hän on tutkinut Ruotsin ja Tanskan ohjelmia. Me olemme lähteneet siitä, että nämä maat ovat meitä lähinnä myöskin periaatteelliseen orientointiin nähden. Ei meidän tarvitse orjallisesti niiden periaateohjelmia noudattaa eikä niin ole tehtykään. Ei niillä ole mitään tästä marxilaisuudesta jäljellä. Meillä on kuitenkin se side, mikä tässä on esitetty.

On turha vetää Englantia esille niin sosialisointiin kuin muuhunkaan nähden. Englanti on meistä jälessä, joskin se joissakin yksityistapauksissa on tämän hallituksen aikana ehtinyt mennä edelle. Mutta yleensä siellä on oltu jälessä meidän kehitykseltämme. Ja Englannin periaateohjelma ei ole milloinkaan nojanut marxilaiselle pohjalle eikä ilmeisesti tule sellaiselle pohjalle siirtymään, niin etteivät nämä vertauskohdat oikein pidä paikkaansa.

Meidän valittavanamme on, jos haluamme jonkinlaisia esikuvia ottaa, pysytellä tällä gastromarxilaisella pohjalla tai siirtyä selkeämmin kuin nyt sille linjalle, jolla käytännössä olemme, nimittäin pohjoismaiselle linjalle, lähinnä ruotsalaiselle tai norjalaiselle

linjalle. Kolmas vaihtoehto on tuo täysin vesitetty englantilainen linja, ja koettaa siitä löytää jotakin omaa linjaa.

Puhutaan siitä, ettei tämä ole mikään periaateohjelma, vaan paremmin menettelytapaohjelma. Minusta ei ole aivan paikallaan vetää rajaa siten. Minusta on ratkaisevinta ja lähtökohdaksi otettava se, että ohjelman pitää olla tarkoituksenmukainen. Sen pitää vastata olevia oloja, sen pitää antaa jonkinlaista ohjetta kaikille niille, jotka haluavat tutustua meidän puolueemme periaatteelliseen asenteeseen, ohjetta, joka pitää paikkansa, ja jota voimme puolustaa käytännöllisen toiminnan perusteella.

Minä voin erinomaisen hyvin jättää oman osuuteni tähän ja palata asiaan keskustelun kuluessa uudelleen. Toivottavasti keskustelu jatkuu vilkkaana — konkretisoidaan sitä vain vähän.

Olavi Marttila: Näyttää ilmeiseltä, että tämä kysymys ei tule saamaan ratkaisuaan tässä puoluekokouksessa, mikä myös minun mielestäni on toivottavaa.

Allekirjoittanut — ja uskon myös — useat täällä olevat rauhaa rakastavina ihmisinä eivät voi hyväksyä 9 sivulla olevan lauseen kohtaa, joka kuuluu: "Tämän takia ja siksi, että sosialidemokraateille on yhä enemmän siirtynyt vastuu maan kohtalosta, puolue kannattaa maan puolustusvoimien säilyttämistä toimintakykyisinä". Sosialidemokraattinen työläisnuorisoliittohan on sodan jälkeen ajanut sitä politiikkaa, että puolustuslaitos vähitellen romutettaisiin ja muistaakseni tästä on myös V. K. Turunen tehnyt eduskunta-aloitteen. No, asia ei käy aivan tällä tavalla laatuun, sillä tässä asiassa emme nähdäkseni ole siksi paljon itsenäisiä, että voisimme toimittaa tämän romuutuksen, joka minun mielestäni olisi aivan oikein. Minä pitäisin kuitenkin tärkeänä sitä, että sosialidemokraattisen puolueen periaateohjelmassa ei esiintyisi tällaisia kohtaa, koska mielestäni tuossa edellä kirjoitetussa lauseessa sanotaan jo tarpeeksi, jos sanotaan: "puolue tulee horjumattomasti seisomaan maan itsenäisyyden suojana".

Yhtyisinkin kannattamaan toveri Pelkosen tekemää ehdotusta, että tämä periaatekysymys jätettäisiin erikoisen toimikunnan valmisteltavaksi. Mutta siltä varalta, jos tämä periaateohjelma tässä kokouksessa tulee hyväksytyksi, esitän, että mainitsemani puolustusvoimia koskeva kohta poistettaisiin.

Rantala: Minä haluaisin lausua metalli teollisuustyöläisten käsityksen tästä asiasta.

Nämä perustelut ovat minun mielestäni liian paljon päivän politiikan värittämät. Siellä ilmenee lause suhtautumisesta kommunisteihin, mutta siinä yhteydessä ei ole esitetty minkäänlaista kärkeä porvareihin päin. Uskovaisten ja porvareiden kaastelua meidän puolueeseemme käsityksemme mukaan ei saisi ilmetä. Perustelut olisi saatava laajemmiksi ja asiallisiksi ja niinkuin Pelkonen esitti, saatava sellaiset kohdat, mitenkä suhtaudutaan kommunisteihin ja mitenkä porvareihin.

Suhtautuminen armeijaan on antanut aiheen minunkin siihen puuttua. Minusta tuntuu, että sen kohdan ovat laatineet sellaiset miehet, jotka ovat astuneet jo reservistä ulos ja toisaalta on huomioitu se, että hallituksessa säilyisi puolustusministerin paikka. Minä yhtyisin kannattamaan toveri Vesterisen ehdotusta tässä asiassa.

Tämä ohjelma on sanoisinko kuin potkupallo, se on pyöreä, se suuntautuu vastakkaiseen suuntaan, kuin mistä sitä potkaisuutaan. Mutta jos on taitamaton potkaisija, niin pallo saattaa lipsahtaa aivan väärille maisemille. Sehän ei kuitenkaan ole tarkoitus. Meillä täytyy olla selvä suunta, mihin pyrimme. Tästä ohjelmasta täytyisi saada yksityiskohtaisempi.

Haluaisin kiinnittää tässä ohjelmassa huomiota siihen, jota täällä ei ole aikaisemmin sanottu, että teollisuuden kehittyminen ja väestön kasvaminen on aiheuttanut sen, että työpäivä olisi saatava lyhyemmäksi. Työnteko ei itsessään ole tarkoitus, vaan meillä täytyy olla muita oikeuksia ja voimia kulttuurimme ja itsemme kehittämiseksi myös sivistyksellisellä alalla. Tässä mielessä tämä kohta olisi tärkeä mainita.

Kohdassa: "Tavoitteiden toteuttaminen. 1. Taloudelliset toimenpiteet" minun mielestäni täytyisi harkita myöskin sitä, eikö metsäomaisuus kuuluisi yhteiskunnalle. Ne ovat luonnonrikkauksia, joita ei ole ainakaan Suomen maassa kovin kauan järkipäisesti kasvatettu. Siksi täytyisi vuoriteollisuuden ja voimatalouden ohella lausua jotenkin siihen tapaan, että "luonnonrikkauudet kuuluvat kansalle" ja nimenomaan mainita lisäksi siinä tämä metsäomaisuus.

Päiviö: Hyvät toverit! — Minun täytyy valittaen todeta, etten ole oikein selvillä siitä, mistä on kysymys (hilpeyttä). Se siitä syystä, että sain asiakirjat käteeni kaksi päivää ennen kuin piti tänne tulla. En tiedä, mistä johtuu, ettei puolue-toimikunta ole lähettänyt minulle niitä riittävän ajoissa, kun kaikki muut ovat saaneet.

Tässä ohjelmassa on eräs kohta sivulla 15 "E, Kansainvälinen ajattelu". Se kiinnittää tällä kertaa minun huomiotani kaikkein vakavimmin siitä syystä, koska olemme sellaisessa asemassa, että meidän täytyisi vähän ymmärtää kansainvälistä ajattelua sekä tänne että tuonne — en viittaa mihinkään ilmansuuntaan. Meillä on vakava tilanne. Me olemme nyt orientoituneet johonkin suuntaan ja vieraantuneet jostakin suunnasta, niin että onkohan tämä kansa nyt selvillä siitä tavasta, siitä mahdollisuudesta ja niistä mahdottomuuksista, millä tavalla mihinkin päin katsotaan, Tämä on vähän arka kysymys, ja tuskin jatkan tämän enempää, koska minulla oikeastaan ei valmistettua ohjelmaa ole, millä voisin tästä asiasta puhua.

Laavola: Hyvät puoluetoverit! — Minä lyhyesti vain tyytyisin toteamaan, että tämä kysymys on ajankohtainen koska olosuhteet ovat huomattavasti muuttuneet, joten uuden ohjelman luomiseen ovat riittävät edellytykset olemassa.

Täällä ennen väliaikaa toveri Pelkonen mielestäni käsitteli aika laajasti niitä eri kysymyksiä ja kohtia nyt käsillä olevasta luonnoksesta, joten minä mielelläni yhtyisin niihin ajatuksiin ottaen myös huomioon sen varsin ansiokkaan puheenvuoron, jonka täällä toveri Tuominen esitti. Nämä minun käsitykseni mukaan vastaavat niitä mielipiteitä, jotka olivat meidän kunnallisjärjestössä esillä ja joita eväitä minä sieltä puolestani sain.

Vänttinen: Täällä Viitasaaren kunnallisjärjestön edustaja Antti Vesterinen teki sattuvasti muutosehdotuksen periaateohjelman puolustuslaitosta koskevaan kohtaan, joten saamiini evästysten mukaisesti kannatan tätä tehtyä muutosehdotusta. Edelleen: vaikkei esitetyssä ohjelmassa eikä täällä annetuissa virallisluontoisissa lausunnoissa ole selvitetty puolueen suhtautumista n .s. puolustusrevisiokomitean julkisuuteen saatettuun mietintöön, joka m.m. koskee naisten asevelvollisuutta, niin mikäli siihen sosialidemokraateilla vaikutusvaltaa on, tällaisen mokoman ehdotuksen päälle sietäisi vetää paksu viiva.

Hannonen: Hyvät puoluekokoustovertit! Varsinkin maaseudulla on porvarillinen rintama saanut uskotelluksi hyvin suurelle kansanjoukolle, että sosialidemokraateilla on ohjelmassaan ja tarkoituksena sosialisoida myös maatalous. Mielestäni Railon esityksessä on aivan paikallaan sivulla 11 m.m. tämä kohta: "Suomen maataloustuotannon omavaraisuusasteen ja pienvilje-

lysvoittoisuuden ja osuustoiminnallisen kehityssuuntauksen sekä lukuisat muut siihen liittyvät tekijät huomioon ottaen on todettava, että maataloustuotannon yleiseen sosialisointiin ei meillä ole riittäviä perusteita". Toivoisin, että mikäli valmisteleva komitea tätä ohjelmaa vielä puntaroi, se ei tätä kohtaa tästä huonommaksi enää puntaroisi.

Yhdyn kannattamaan sitä, että tämä asia annettaisiin puolue toimikunnalle komitean valitsemista varten, joka perusteellisesti tutkittuaan asian, antaisi tästä periaateohjelmasta esityksen seuraavalle puoluekokoukselle.

Henriksson: Kun esillä olevan alustuksen perusteluissa lausutaan, että Forssan ohjelma oli syntynyt olosuhteissa, joissa työväenliikkeen poliittiset toimintamahdollisuudet olivat sangen vähäiset, ja että sen jälkeen kehitys on kulkenut eteenpäin ja työväenliike joutunut käytännöllisten ratkaisujen eteen, sekä, että työväenliikkeen mahdollisuudet saada aikaan muutoksia yhteiskunnan oloissa, ovat aivan toisenlaiset nyt kuin Forssan puoluekokouksen aikana, niin tämä toteamus on aivan oikea. Tämän saman toteamuksen eteen ovat joutuneet muidenkin maiden sosialidemokraattiset puolueet. Sen eteen joutui esim. Ruotsin sosialidemokraattinen puolue ja se veti siitä asianmukaiset johtopäätökset. Siellä luotiin uusi ohjelma ja katsottiin, että puolueen käytännöllisen politiikan ja sen periaateohjelman välillä piti vallita sopusointu.

Tämä nyt esillä oleva alustus, joka sisältää ehdotuksen uudeksi periaateohjelmaksi meidän puolueellemme, on pääkohdissaan sopusoinnussa ruotsalaisen ja skandinavisen linjan kanssa yleensä. Se tietäisi suurin piirtein sitä, että meidänkin puolueellemme hyväksyttäisiin ohjelma, joka olisi sopusoinnussa käytännöllisen politiikan kanssa. Toinen asia on sitten, onko tilanne meillä jo kypsynyt tällaista uudistusta varten. Se kysymys kannattaa tosiaankin tehdä. En nyt kuitenkaan tässä yhteydessä aio siihen puolueen asiasta syventyä. Tarkoitushan ei oikeastaan olekaan vielä tässä kokouksessa lyödä uutta ohjelmaa lukkoon, ja nyt esillä olevaa ehdotusta en minä ainaakaan ole ymmärtänyt miksikään lopulliseksi ehdotukseksi — se onkin sellaiseksi aivan liian hatara.

Minusta tuntuu, että tästä alustuksesta puuttuu eräs hyvin tärkeä kohta. Kansainvälisen sosialidemokratian kanta kansallisuus- ja kielikysymyksiin nähden on teille kaikille tunnettu, sen suhtautuminen vähemmistökansallisuuksiin on teille tun-

nettu. Meidän maassamme on olemassa kaksi kieliryhmää. Ruotsalaisen kieliryhmän oikeudet ovat jo perustuslaissa tunnustetut ja taatut. Mutta minusta ja kaikista Suomen ruotsalaisista sosialidemokraateista tuntuu, että kun puolueellemme luodaan uusi periaatteellinen ohjelma, niin siinä pitää jotakin sanoa myös sosialidemokratian suhtautumisesta kansallisiin vähemmistöihin. Meistä tuntuu mahdottomalta ajatellakaan, että sosialidemokraattinen puolue tyystin vaikenä siinä asiassa. Semmoinen vaikeneminen tulkittaisiin määrättyllä tavalla eikä se myöskään olisi sopusoinnussa sen kannan kanssa, minkä kansainvälinen sosialidemokratia on omaksunut.

Tässä nyt esillä olevassa alustuksessa kysymys kuitenkin kokonaan sivuutetaan. Näin siitä huolimatta, että meillä on olemassa Oulun puoluekokouksen päätös asiassa. Oulun puoluekokous hyväksyi julkilausuman, jonka ajatuksen ydin on juuri oikea ohjelma. Siinä sanotaan m.m.: "Ruotsinkieli on Suomen ruotsalaisen väestön kaikinpuolisessa kehittämisessä välttämätön ja sitäpaitsi länsimaisen sivistyksen ja siihen kuuluvien sosialidemokraattisten aatteiden Suomeen siirtämisessä suuri-merkityksellistä". Tämä kohta on kyllä vanhentunut, mutta periaate pätee tänäkin päivänä vielä. Siinä sanotaan vielä lisäksi, että "puoluekokous tämän takia ilmaisee suosivansa ruotsinkielisen sivistyksen säilyttämistä Suomessa ja sen edelleen kehittämistä ja että kaikkiin kansallisuuksiin nähden Suomen sosialidemokraattinen puolue tunnustaa itse kullekin kansallisuudelle oikeuden vaatia täyttää kielensä käyttämisen ja kehittämisen vapautta".

Pitäisin aivan välttämättömänä ja luonnostaan lankeavana, että uuteen periaateohjelmaan, kun se myöhemmin lopullisesti lyödään lukkoon, tulee kohta, joka on sopusoinnussa sen hengen kanssa, mikä ilmeni Oulun puoluekokouksen tekemässä päätöksessä,

Malkamäki: Vuosikymmenien kuluessa puoluekokoustemme eräs kansanomaisimpia keskustelunaiheita on ollut suhtautuminen puolustus- ja sotalaitoskysymykseen. Niinpä tässäkin keskustelussa ikäänkuin jonkinlaisena kajastuksena entisiltä vuosilta sukelsi tämä asia esille. Eräs toveri erään toisen toverin kannattamana asettui suurin piirtein sille kannalle, että koska olemme kaikki rauhaa rakastavia niin armeija olisi romutettava. Kun minä näin, että tuo pöydän takana istuva istuva sotalainsterimme tuli vähän surullisen näköiseksi, niin katsoin velvol-

lisuudekseni tulla hiukan puolustamaan hänen nyt johtamaa /
laitosta.

Me tiedämme asian olevan sillä tavalla, että mikään itse nainen valtio ei voi olla vailla tuota välttämätöntä pahaa, puolustuslaitosta, ei edes Sveitsin liittotasavalta, joka tietävästi sitten Wilhelm Teliin aikojen ei ole joutunut puolustamaan vapauttaan. Sekin kustantaa armeijan, vieläpä erittäin perusteellisesti kasvatetun ja aseistetun kansanarmeijan. Tämä asia on tietysti sellainen, että käytännöllistä merkitystä kenties armeijalla ei kovan paikan tullen ole, sillä pieni maa jou-
tuessaan varsinkin suurvallan tai suurvaltojen kanssa aseelliseen selkkaukseen, on käytännöllisesti katsoen piankin turvaton. Mutta tästäkin huolimatta meidänkin pienen maamme on pidettävä armeijaa, se kuuluu nähdäkseni jo itsenäisen maan kunniatehtäviin ja on sen kunniakysymys. Tämän ei tarvitse, niinkuin jotkut luulevat, merkitä sotaista harrastusta, jotakin rauhanaatteelle vierasta ajatusta. Sitä se ei ole, se on aivan erheellinen käsitys. Näinollen on mielestäni turha puuttua puolustuslaitosta koskevaan kohtaan.

Tämä asia on myöskin puitu aikoinaan jokseenkin loppuun. Ellen muista väärin, vuonna 1930 puoluekokouksessa, mikä oli sotainen sisäisesti jo sinänsä, oli esillä puolustusohjelmakysymys, mutta en varmasti muista, tuliko ohjelma siinä hyväksytyksi, vai vasta Tampereella 1933 pidetyssä kokouksessa. Kuitenkin muistan hyvin, että Jaakko Wilhelm Keto oli tämän ohjelmakomitean puheenjohtajana ja tehtiin työtä parhaan mukaan, mutta porvarit sanoivat tätä ohjelmaa "maanluovutusohjelmaksi".

Tyyne Leivo-Larsson: Minä olen kiinnittänyt tähän periaate-ohjelmaan huomiota myös siinä mielessä tavallaan kuin Salmela-Järvinenkin, vaikkakin hiukan toisessa muodossa, nimittäin naisten asemaan yhteiskunnassa.

Nythän on niin, että meillä on olemassa vielä hyvin suurta eroa, mikäli tulee kysymykseen naisten ja miesten palkat, ja kun täällä ohjelman perusteluissa todetaa, että "eräät yhteiskuntapiirit ovat kyenneet hankkimaan itselleen etuoikeutetun aseman muihin nähden", niin siinä yhteydessä täytyisi todeta myöskin se, että miehet ovat täällä kyenneet hankkimaan itselleen etuoikeutetun aseman muihin nähden. Tähän asiaan olisi edelleenkin kiinnitettävä huomiota, kunnes päästään todella siihen, että samasta työnsuorituksesta maksetaan sama palkka.

Ja tähän olisi nähdäkseni entistä suurempi syy etenkin sen jälkeen, kun valtio niin moninaisella tavalla tukee perhettä, ja tuo vanha väite siitä, että miehen suurempi palkka perustuu siihen, että mies on perheen huoltaja, ei enää ole oikeutettu.

Sitten toinen asia, johon niinikään kiinnittäisin huomiota, on tuo sivulause, joka koskee puolustusvoimien säilyttämistä toimintakykyisinä. Minä olen tuollainen vanha pasifisti, ja vaikka ei ehkä ole muodissa olla pasifisti, niin minä sittenkin olen sitä. Minusta tuo jälkiosa tuntuu vähän epäjohdonmukaiselta. Nähtävästi rauhansopimuksen mukaan jo emme pääse siitä, että meillä on armeija, vaikka eduskunnassa olemme esittäneet eräänlaista romutusohjelmaa, mutta- koska rauhansopimus estää toteuttamasta tuota romutusta, niin armeijan täytyy olla olemassa. Mutta onko syytä puolueohjelmassa noin voimakkaasti todeta tämmöisen asian tärkeys, se on asia, jota minä vielä pyytäisin harkitsemaan.

Olen tyydytyksellä pannut merkille, että tässä ohjelmaehdotuksessa kiinnitetään huomiota siihen vastuuseen mikä meillä on erilaisista asioista. Siellä sanotaan nimenomaan: "Kansanvalta edellyttää myös kansalaisten tuntevan vastuuta yhteisistä asioista ja pakottaa heidät ottamaan huomioon eri kansalaisryhmien tarpeet" Samalla se kiinnittää huomiota siihen, että kansanvaltaisuus ei ole vain väline ja keino, vaan se on arvokas elämäntavotus. Tämä on se, jota minun mielestäni ehkä viime aikoina ei tarpeeksi usein ja tarpeeksi voimakkaasti ole aina tuotu esille. Niinkuin sanoin, minusta on erittäin hyvä, että se nyt tässä tuodaan esille. Tietysti pyrimme hankkimaan ihmisille määrättyjä oikeuksia, että he voisivat elää ihmisarvoista elämää, mutta me teemme sen tietoisina siitä, että jokainen hankittu oikeus tuo vastaavasti velvollisuuksia. Eräs englantilainen puoluetoveri on sanonut, että työväenhallitus Englannissa on poistanut ihmisiltä tietoisesta vastuun. Hallitus avustaa ihmistä jo lapsen syntymässä, se avustaa häntä tapaturman ja vieläpä kuoleman tullessa, valtio ostaa arkun ja hautaa ihmisen. Siis valtio pitää Englannissa ihmisestä huolta kehdestä hautaan. Tuo englantilainen puoluetoveri ei sanonut tätä toteamustaan oikeastaan arvosteluna, vaan hän lähinnä kai tahtoi todeta tämän, ajatellen, että kun yhteiskunta näin auttaa ihmistä, ihminen voi elää turvattuna ja myös antaa omalla tahollaan parastaan

täyttäessään paikkansa yhteiskunnassa niin hyvin työntekijänä kuin kansalaisena yleensä. Näin ollen onkin tärkeätä, että ihmisille varataan tilaisuus ihmisarvoiseen elämään, Siinä mielessä toteen mielihyvällä sen, että periaateohjelmassa kiinnitetään huomiota sosiaalipoliittiseen kehitykseen. Siinä sanotaan sosiaalipoliittisesta kehityksestä: "Kaikissa vaiheissa on huolehdittava siitä, että työväenluokan ja sosialidemokraattisen puolueen voimaa jatkuvasti käytetään yhteiskunnan vaikutusvallan lisäämiseen jo kapitalistisen talousjärjestelmän vallitessa, pyrkien aikaansaamaan entistä enemmän keskitettyä suunnitelmallisuutta talouselämän johtoon ja järjestelyyn sekä entistä suurempaa tasapuolisuutta tuotantotoiminnan tulosten jakoon. Tähän liittyy välittömästi myös toiminta sosiaalipoliitiikan eri muotojen kehittämiseksi entistä tarkoituksenmukaisemmiksi ja entistä suuremmassa määrin yhteiskunnallista turvallisuutta luoviksi". Tämä on aivan oikein. Mutta kun tänään hyväksytyssä talouspoliittisessa ohjelmassa sanotaan, että valtion menoja on pyrittävä määrätietoisesti supistamaan, jotta liian korkeata verotusta voidaan edelleen jatkuvasti alentaa, niin minä vain tahdon kysyä teiltä, toverit, että miten luullaan tätä sosiaalipoliittista turvallisuutta lisäävän, jos valtionverotusta jatkuvasti alennetaan? Kaikki tällaiset sosiaaliset edut kysyvät rahaa ja jälleen rahaa. Mutta minä olen sitä mieltä, että näitä luontoisetuja pitää lisätä, enkä usko, että se tapahtuu siten, että verotusta vähennetään.

Kuusela: Hyvät toverit! Kun täällä on viitattu siihen, että me olemme joskus 40—50 vuotta sitten hyväksyneet ohjelman, jonka pitäisi vieläkin pitää paikkansa, niin me olemme puhuneet myös maataloudesta. Kyllä kai me muistamme, että aikaisemmissa puoluekokouksissa vuosisadan alussa otettiin aivan toinen kanta maatalouteenkin nähden. Me katsoimme, että on pahaksi, jos meidän maahamme muodostetaan itsenäisiä pienviljelystiloja. Mutta minä luulen, että tällä kertaa me olemme yksimielisiä siitä, että me emme voi esim. sosialisointia toteuttaa maataloudessa. Minä maatalousihmisenä katson, että sivulla 11 kolmas kappale, jossa sanotaan, että me emme voi sosialisoimista maatalouden alalla toteuttaa, on hyvin tärkeä.

Kuitenkin katsoisin, että kun täällä edelliset puheenvuorojen käyttäjät ovat olleet niin selvillä siitä, mitä meidän ei pitäisi nyt sanoa, niin kai he ovat yhtä selvillä siitä, mitä meidän pitäisi sanoa. Ja tekemällä tarpeelliset muutokset tähän periaate-

ohjelmaan, minä en ollenkaan pidä mahdollottomana, etteikö se valiokunta, minkä käsiteltäväksi tämä ehdotus tulee, voi tästä vielä tämän yön ja huomispäivän kuluessa saada käyttökelpoista ohjelmaa.

Minä en puutu itse periaatteeseen tämän enempää. Mutta täällä on kuitenkin eräitä sellaisia lauseita, jotka minun mielestäni voitaisiin vähän muuttaa.

Sivulla 10, jossa puhutaan "aineellisista tavoitteista", sanotaan, että: "Tämän ohessa on huolehdittava siitä, että kansantulon ja lisääntyvien kulutustarvikkeiden jakautumisessa esiintyvät kohtuuttomat epätasaisuudet poistetaan." Jos me tällaisen sanamuodon hyväksymme, niin se kai tarkoittaa sitä, että "kohtuulliset" epätasaisuudet tullaan kyllä vielä sietämään. Kyllä minun mielestäni kohtuullisetkin epätasaisuudet ovat pahaksi. Me voimme tuon sanan "kohtuuttomat" jättää pois ja sanoa vain, että "esiintyvät epätasaisuudet on pyrittävä poistamaan".

Sitten kohdassa "Henkiset tavoitteet" sanotaan: "Kirkon ja valtion suhteet on järjestettävä kansanvaltaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja uskonnonvapauden periaatteita vastaaviksi. Uskonnon opetus kouluissa on järjestettävä samojen periaatteiden mukaisesti ja siinä erityisesti korostettava kristinuskon eettisiä perusteita." Kyllä kai me voisimme tämänkin jättää pois, kun meillä kerran uskonnonvapaus on voimassa ja kullakin on oikeus korostaa niitä eettisiä perusteita, joita hän itse haluaa.

Sitten tässä alustuksessa puhutaan, että "Tuotantovälineiden yhteiskunnallistuttamisen eli sosialisoinnin tulee tapahtua kansanvaltaisain keinoin eduskunnan ja kunnanvaltuustojen päätätävällä vallalla puitteissa." Kyllä minun mielestäni meidän sentään olisi vielä vähän luotettava tuommoisiin ulkoparlamentaarisiin keinoihin. Minä oletan, että voi tulla aika, jolloin välit kokoomuspuolueen kanssa eivät ole yhtä "sydämelliset" kuin ne ovat nykyään, ja silloin me voimme ehkä joutua turvautumaan esim. johonkin yleislakkoon tai ainakin lakkoon, emmekä kai nyt sentään vapaaehtoisesti ryhdy luopumaan tällaisista tärkeistä taistelukeinoista.

Siinä on vielä yksi pieni sana, jonka minä haluaisin pois. Siinä sanotaan: "Kaikille kansalaisille on pyrittävä varaamaan samantyyppiset alkuedellytykset opintojen jatkamiselle." Meillähan on alkuedellytyksenä nyt kansakoulu, mutta ei kai se aivan riitä. Minä olettaisin, että jos köyhälläkin on etevä mukula, niin eikö hän yhteiskunnan olisi autettava sitä vähän pitemmällekin kuin kansakouluopetuksen antamiseen.

Penna Tervo: Sosialisoiiskomitean puheenjohtajana lienee minun osallistuttava tähän keskusteluun, vaikka minun täytyy tunnustaa, että suurta halua minulla ei siihen ole.

Sosialisointi on ollut aikaisemmin meidän ohjelmassamme puhtaasti teoreettinen käsite. Se on tuntunut meistä olevan siksi kaukana, että hyvinkin jyrkät sanonnat ohjelmassa ovat voineet meidän puolestamme siinä olla. Nyt me olemme tulleet sellaiseen ajankohtaan, jolloin sosialisointi on muuttunut kaukaisesta teoreettisesta ohjelmakohdasta mahdollisuuksien rajoissa olevaksi poliittis-taloudelliseksi toimenpiteeksi ja tällöin kysymys on luonnollisesti muuttunut hyvin paljon monimutkaisemmaksi. Sitä on mutkistanut myös kehityksen kulku maailmassa ja omassa maassammekin. Kommunistit ovat maksuneet siinä jyrkän asenteen, joka suunnilleen vastaa meidän ohjelmassamme aikaisemmin olleita sanontatapoja ja asennetta. He pyrkivät siis, niinkuin meidänkin ohjelmassamme sanotaan, "viimeisessä kädessä diktatuurin kautta sosialistiseen yhteiskuntaan", mutta he eivät pyri siihen "viimeisessä kädessä", vaan se on heillä ajankohtainen ja ensisijainen pyrkimys. Toisaalta meidän asemaamme on huomattavalla tavalla vaikeuttanut tässä kysymyksessä porvarien suhtautuminen siihen. Sosialisointi on noussut päivän poliittiseksi kysymykseksi, jota porvarillinen lehdistö ja porvarilliset poliitikoitsijat erittäin ahkerasti käyttävät, ja kun porvarillinen sanomalahdistö on erittäin voimakas propagandaväline, paljon voimakkaampi kuin meidän omat lehtemme ja käytettävä vissaolevat keinomme, niin siltä taholta me olemme tunteneet myöskin joutuvamme erittäin vaikeaan ja kiusalliseen asemaan. Ja tältä pohjalta on katsottava nousseen sen tarpeen, joka on synnyttänyt meidän sosialisointiohjelmamme täsmällisemmän määrittelyn ja mahdollisen uudistamisen. Sillä toisaalta meidän piirissämme on voimakas mielipide, joka haluaa sanoutua irti kommunisteista, koska me monissa muissa suhteissa taistelemme kommunisteja vastaan. Ja toisaalta on myös voimakas se käsitys, että me emme missään tapauksessa halua luopua sosialistisista talousihanteistamme.

Kun nyt puoluetoimikunta ryhtyi tähän ohjelman uudistamistoimintaan ja asetti sitä varten komitean, niin allekirjoittanutkin nimettiin sen komitean jäseneksi, mutta minulla ei valitettavasti ollut tilaisuutta osallistua tämän ohjelmatoimikunnan työhön, ja niin ollen minä olen jäänyt tähän nyt puoluekokoukselle tehtyyn esitykseen nähden sivullisen asemaan.

Kun minä tutustuin tähän ehdotukseen, niin ensi vaikutelma oli hyvin kielteinen sen vuoksi, että tämä tuntui minusta olevan hyvin kaukana, liian kaukana siitä ohjelmasta, joka meillä tällä hetkellä on voimassa. Minä kuuluin niihin, jotka puoluetoimikunnassa saivat aikaan sen ratkaisun, että tätä ehdotusta ei esitetty puoluekokoukselle puoluetoimikunnan esityksenä.

Kaikki, tärkeimmät asiat tässä kyllä on sanottu, kun tämän huolellisesti ja ajatuksella lukee läpi, mutta minä ainakin henkilökohtaisesti sain sen vaikutelman, että meidän tärkeimmät ohjelmakohtamme tässä sosialisimisasiassa oli koetettu kätkeä pumputtiin mahdollisimman huolellisesti sillä lailla, että ne eivät tulisi mitenkään särmikkäinä esille. Ja sen vuoksi minä pidin tällaisen esityksen hyväksymistä epätarkoituksenmukaisena, epätakillisena, koska puolue toisaalta on sodan jälkeisinä vuosina antanut itsestään sen kuvan, että me harrastamme sosialisointia hyvinkin voimakkaasti. Tarkoitan tällä lähinnä tammikuussa 1945 valtioneuvostolle lähetettyä kirjelmää, jossa sosialidemokraattinen puolue ohjelmaansa viitaten ehdotti, että maassa ryhdyttäisiin toimenpiteisiin sosialisoinnin edellytysten tutkimiseksi. Tämän perusteellahan tämä veto on synnyttänyt maassamme varsin yleisen käsityksen, että sosialidemokraattinen puolue edelleenkin harrastaa sosialisointia. Minun henkilökohtainen käsitykseni onkin se, että se harrastaa sitä edelleen, ja että me emme ole luopuneet kaikista sosialistisista ihanteistamme. Sitä käsitystä ei kuitenkaan saa tästä esityksestä, joka on puoluekokoukselle tehty. Mutta niinkuin sanoin, siinä ohjelmakohdat ovat kätkeyt pumputtiin vähän liian voimakkaasti.

Minä en rupea tässä, koska aikakaan ei anna siihen myötä, ruotimaan yksityiskohtia. Minä vedän esille tästä vain erään lauseen, jossa minun mielestäni on keskitetyssä muodossa tullut esille se, mitä minä tarkoitan.

Täällä ohjelmaesityksessä sivulla 11 kappaleessa, joka alkaa: "Suomen maataloustuotannon——jne." sanotaan: "Vuoriteollisuuden, voimatalouden, raha- ja vakuutuslaitosten, keskitetyn teollisuustuotannon, liikenteen ja kaupan sekä niihin liittyvän muun taloustoiminnan yhteiskunnallistuttamiseen on sen sijaan jatkuvasti kiinnitettävä vakavaa huomiota." Ei ole mitään erikoisen voimakasta sosialistista taistelujulistusta tämä "vakavaa huomiota". Minä olen vakavasti sitä mieltä, että se on kovin epäviisaasti sanottu. Vaikka me toisaalta olemmekin porvarien taholta erittäin voimakkaan puristuksen alaisina, niin mielestäni

meidän on kuitenkin rohjettava tässä ohjelmassa sanoa kapitalistisen järjestelmän pahimmat heikkoudet, niiden heikkouksien vaatimat oikaisutoimenpiteet, jonka vuoksi me sosialisointia vaa-
dimme, ja sen jälkeen ehkä paljon lyhyemmin kuin tässä ja täsmällisemmin sanottava, mihin me pyrimme. Ja silloin — minä pelkään — me joudumme sanomaan hiukan toisin kuin mitä toimikunta tässä nyt ehdottaa.

On totta, että Skandinavian maissa on hyväksytty suunnilleen tämäntapainen ohjelma sosialisoinnista. Mutta Skandinavian maissa sosialidemokraattisten puolueiden asema on hyvin huomattavassa määrässä toinen kuin meillä.

Täällä edellinen puhuja, toveri Kuusela, kosketteli sitten erästä näkökohtaa, jossa minä sen sijaan olen jyrkästi samaa mieltä kuin esityksen tehnyt toimikunta, nimittäin siinä, että meidän ohjelmassamme on selvästi ja täsmällisesti sanottava, että me pyrimme sosialisointivoitteisiin demokraattista tietä. Järjestetty sääntöjen ja lakien mukainen lakko ei ole ulkoparlamentaarista toimintaa, kun se vain tapahtuu lakien ja sääntöjen sekä päätösten mukaisesti. Ja kun siis demokraattinen toiminta ei sulje pois yleislakkoa, niin silloin minusta voidaan aivan hyvin sanoa, että me pyrimme sosialisointiin demokraattista tietä.

Sitten lopuksi muutama sana puoluetoimikunnan tarkoituksista tämän asian yhteydessä.

Sikäli kuin minä käsitän oikein puoluetoimikunnan tarkoituksen, niin meillä puoluetoimikunta ei pyri saamaan tässä kokouksessa päätöstä lopullisesta ohjelmasta. Tarkoitus oli esittää tämä alustus nimenomaan keskustelua varten, tunnustella suonta meidän puolueestamme, miten suhtaudutaan näihin periaateohjelmakysymyksiin, ja tämän keskustelun perusteella valmistaa seuraavalle puoluekokoukselle lopullinen periaatepäätös.

Railo: Minä pyydän aluksi kiittää puoluekokousta siitä "suosiollisesta" vastaanotosta, minkä tämä alustus on saanut.

Noin yleisarvosteluna täällä esitetyt maininnat ovat olleet suhteellisen kielteiset. Minun omassa perusjärjestössäni eräs nuori mies sanoi, että tämä ohjelma muistuttaa tohvelisankarin yritystä selittää muijalleen, miksi hän tuli niin myöhään yöllä kotiin (hilpeyttä). Ja myönnän suoralta kädeltä, että hänen sanontansa oli täysin oikea ja erittäin sopiva. Mutta minä lisään, että tuo nuori mies vain ei ole vielä riittävästi kokenut, kuinka vaikea on antaa tuollainen tohvelisankarin selostus liian myöhään tulostaan.

'siin täällä tehtyihin huomautuksiin, ihglantiin on hiukan erheellinen. On muistettava, ^annissa on vain 5 % väestöstä, joka saa elatuksensa yöudesta, ja siellä on siis teollisuustyöväki kaikessa määriä, ja siellä silloin ovat olosuhteet sosialisoimiseen nähden ^xiiset kuin täällä. Lisäksi siellä on vaalijärjestelmä sellainen, että parlamentissa on tälläkin kertaa määränemmistö työväenpuolueella, ja vaikka sen ohjelmaan ei ole koskaan kuulunut sosialismia siinä merkityksessä kuin meillä, he voivat ryhtyä sosialisoimaan, koska talouselämä siellä muuten ei ole järjestettävissä.

On sanottu, että tässä ohjelmaluonnoksessa on aliarvioitu sosialisoinnin merkitys. En minä usko, että sitä on aliarvioitu. Täällä sanotaan selvästi: "Materialistisen historiankäsityksen valossa talous- ja yhteiskuntaelämää tutkittaessa on ilmennyt, että yksityisomistukseen ja yksityisyrityksyyteen perustuva kapitalistinen talousjärjestelmä tulee tuotantotekniikan edelleen kehittyessä kärjistyvien ristiriitojen vuoksi ja sosialistisen työväenliikkeen vaikutuksesta kehittymään ensisijaisesti yhteiskunnalliseen omistukseen ja tuotantoon perustuvaksi sosialistiseksi suunnitelmataloudeksi." Tässä on aivan selvä sosialistinen periaate myös sosialisointikysymykseen nähden. Mutta ei ole minun vikani, että puolue on käytännössä politiikassaan ja valistustyössään mennyt tielle, joka ei vie tätä jyrkästi eteenpäin, ja se olisi myöskin epäviisasta.

Kun täällä sosialisointikomitean puheenjohtaja Tervo vaatii pontevampaa sanontaa sosialisointikysymyksen toteuttamiseen nähden, niin joutuu ihmettelemään, miten se soveltuu hänen "käytännölliseen" toimintaansa sosialisointikomitean puheenjohtajana, jossa tehtävässä hän joutunee jarruttamaan liian nopeata sosialisointia.

Mitä puolustuslaitosta koskevaan kohtaan tulee, niin on muistettava, että puolue on asettunut aikaisemmissa ohjelmissaan tälle kannalle, ja että rauhansopimuksen ja Neuvostoliiton kanssa tehdyn puolustussopimuksen mukaan meillä täytyy olla toimintakykyinen puolustuslaitos.

Mitä siihen tulee, että puolueen päämääräksi ei ole asetettava sosialisointikysymystä, niin se riippuu taas siitä, että materialistisen historiankäsityksen mukaan ei ole olemassa mitään lopullista päämäärää, vaan kehitys kulkee jatkuvasti eteenpäin. Täällä on sanottu, että seuraava kehitysaste tulee olemaan sosialistinen suunnitelmatalous, mutta kehitys ei pysähdy siihen ja me

emme tiedä, mitä sen jälkeen tulee. Se on tavoite
 Man lopullinen päämäärä, koska silloin me poistuis.[^]
 laiselta pohjalta, jos me asettaisimme tuollaisen päät '

Minä sanoin selostuksessani, että tässä nimenomaa[^] V
 tettava vain kohtuuttomat epätasaisuudet. On olem[£], \$.
 epätasaisuuksia, mutta on utopistista, että kaikki epät^{ft} "*
 voidaan poistaa. Niitä syntyy kaikkien järjestelmien
 aina uusia. Mutta jos saamme kohtuuttomat epätasaisuus
 niin silloin meillä on jo aika hyvä tulos.

Mitä ulkoparlamentaaristen keinojen suotavuuteen tulee.
 Kuusela puhui, niin uskon, että kokous ei halua painostaa ulko-
 parlamentaaristen keinojen käyttämistä enää. Kyllä kai niistä
 olemme luopuneet ainakin käytännössä ja politiikassa voimme
 vakuuttautua, että ne ovat pahasta.

Samanlaiset alkuedellytykset riittävät myöskin koulutuksessa.
 Tuo alkukoulutus on vain kehitettävä riittävän pitkälle. Ei voida
 ajatella, että yhteiskunnassa yritetään antaa kaikille yhtä pitkä
 koulutus. Niitä tarvitaan eri tavalla koulutettuja ja eri pitkälle
 koulutettuja, muuten ei tule tarpeellista työnjakoa yhteiskuntaan.

Pienten ja suurten kansojen tasavertaisuus: Tämäkin kysymys
 oli komiteassa käsiteltävänä, mutta tulimme siihen tulokseen,
 että on totuuden vastaista korostaa niiden yhdenvertaisuutta,
 koska kuitenkin tiedämme, etteivät pienet kansat ole suurten
 kansojen kanssa yhdenvertaisia todellisessa elämässä, ja sen takia
 ei sitä myöskään otettu tässä mukaan.

Mitä uskontokysymykseen tulee, niin minusta on turha puhua,
 kun sanamuodolleen sama päätös, joka tässä on ehdotettu periaateohjelmaan, hyväksyttiin äsken juuri, ja on hyväksytty jo kahdessa puoluekokouksessa. Se on sanamuodolleen otettu samantavaiseksi, ettei syntyisi eri keskustelua tässä.

Sitten minulla on pulmakysymyksenä, — minä alistun siihen, ettei tätä ohjelmaa tässä kokouksessa hyväksytä —, mutta edelleen olisi pulmakysymys, mitä tehdään vanhalle ohjelmalle? Eikö puoluekokous voisi sanoa siihen, että se kumoaisi entisen periaateohjelman, joka on niin suuresti ristiriidassa puolueen muiden päätösten ja puolueen käytännöllisen valistustyön ja politiikan kanssa? Niinkuin minä jo edellisessä puheenvuorossani sanoin, minusta ei ole vaarallista, ellei meillä ole valmista periaateohjelmaa, mutta vaarallista on se, että meillä on periaateohjelma, joka sopii kommunistien periaateohjelmaksi, mutta ei sosialidemokraattisen puolueen ohjelmaksi.

Mitä sitten ohjelmakomitean asettamiseen tulee, niin minä pitäisin luonnollisena, ettei puoluekokous yritä asettaa tuota komiteaa, vaan että se jätetään puoluetoimikunnan asetettavaksi, koska siinä voi tulla monta sellaista kysymystä esille, jotka soveltuvat paremmin puoluetoimikunnassa käsiteltäviksi ja siellä päätettäviksi.

Hotti: Hyvät puoluetoverit, koska puoluesihtööri Leskinen sanoi, että pitäisi antaa ohjeita, niin katsoin velvollisuudekseni tuoda niitä esiin. Tässä periaateohjelmassa "Tavoitteiden toteuttaminen", "Taloudelliset toimenpiteet" hyväksyisin tätä myöten, missä sanotaan: "Sosialistisen suunnitelmatalouden toteuttamiseen on sen vuoksi pyrittävä" ja lisäisin: "silloin, kun kapitalistinen tuotantojärjestelmä ei tahdo tai ei pysty antamaan työtätekeville joukoille hyödyllistä työtä ja työn kautta inhimillistä toimeentuloa". Sehän on päivän selvää, että me emme halua olla aina työttömyyden uhkaamina silloin, kun kapitalistimme eivät saa tarpeeksi voittoa ja sen vuoksi heittävät työläisensä kadulle. Jos kerta sosialistinen suunnitelmatalous ei vastaa tarkoitustaan, niin mitä varten meidän pitäisi olla sitten sosialisteja?

Sitten tässä toisessa kohdassa: "Tuotantovälineiden yhteiskunnallistuttaminen": ". . . sosialisoinen tulee tapahtua kansanvaltaisin keinoin eduskunnan päätösvalan puitteissa" ja loppu — pyhittäisiin pois.

Vielä olisin sitä mieltä, ettei vanhaa puolueohjelmaa vielä kumottaisi, kuten Railo esitti, sillä vanha olisi parempi, kuin olla ilman minkäänlaista ohjelmaa.

Oittinen: Ehkei ole viisasta tunnustaa olleensa mukana tätä paljon moitittua ohjelmaa laadittaessa, mutta kun minä olen kuitenkin sitä jonkin verran seurannut, niin haluaisin sanoa muuttaman sanan.

Meillä täällä komiteassa oli sellainen käsitys, että tämä ohjelmaehdotus on tarkoitettu vain herättämään keskustelua tässä kokouksessa, eikä suinkaan ole ollut kysymys siitä, että se sellaisenaan hyväksyttäisiin, sillä me olemme täysin tietoisia siitä, että tämä ohjelma ei suinkaan ollut viimeistelty ja valmis hyväksyttäväksi. Mutta kun tämän puolueen piirissä on turhaan 15 vuoden kuluessa, mm. monien tämän komitean jäsenten toimesta yritetty virittää teoreettista keskustelua, niin tällaisen tilaisuuden tarjoaminen tänään oli meistä erinomaisen mieluista. Me kävimme tähän työhön käsiksi, vaikka tiesimme, että niin lyhyenä aikana ei ennätetä saada valmiiksi sellaista ohjelmaa, joka siis

voisi tyydyttää. Nyt kun todellakin tällainen vilkas keskustelu asian johdosta on syntynyt ja mielipiteitä on kuultu, niin minun nähdäkseni tämä alustus tällä tavalla katsottuna on täyttänyt tehtävänsä.

Mitä sitten tulee yleensä tähän ohjelmaluonnokseen, niin haluaisin käsityksenäni sanoa, että mielestäni se rakentuu selvästi marxilaisille yhteiskuntakäsityksille ja pyrkii toteuttamaan niitä suuria päämääriä, jotka ovat marxilaisen käsitystavan mukaisia. Voidaan olla eri mieltä siitä, ovatko sanonnat taktillisesti oikeita, mutta päälinja minun käsitykseni mukaan on kuitenkin oikea. Täällä Pekka Railo huomautti siitä, että tässä kokouksessa olisi syytä kumota tämä vanha Forssan kokouksessa hyväksytty ohjelma, koska se ei sellaisenaan aivan vastaa puolueen tämänhetkistä toimintaa ja pyrkimyksiä. Minusta tuntuu kuitenkin siltä, että siihen ei nyt missään tapauksessa pitäisi mennä eikä tällaista käsitystä komitean piirissä ole ainakaan minun kuulteni esitetty. Minä suosittelisin sellaista ratkaisua, että pysyttäisiin vanhalla pohjalla ja päätettäisiin, että asiaa on edelleen kehitettävä ja tutkittava.

Tervo: Aika kävi tuossa lopussa äsken niin niukaksi, että minä en ehtinyt sanoa kaikkea sitä, mitä aioin sanoa ja pyysin sen vuoksi tämän toisen puheenvuoron. Täällä toveri Railo ihmetteli, että minä sosialisoimiskomitean puheenjohtajana esiinnyn kovin jyrkästi täällä. Minusta tuntuu, että sosialisoimiskomitean puheenjohtajan olisi pitänyt esiintyä vielä jyrkemmin. Minä olin kovin jyrkkä Pekka Railon ohjelmaa kohtaan. Mutta hän antoi väärän todistuksen minusta, kun hän lausui, että minun tehtäväni sosialisoimiskomitean puheenjohtajana on jarruttaa sosialisoimiskomitean toimintaa. Minulle ei ole annettu sellaista tehtävää enkä minä ole myöskään tehtävääni käsittänyt sillä tavalla. Ei pidä antaa väärää todistusta lähimmäisestään. Pekka Railolla ei ole käsitystä sosialisoimiskomitean tehtävästä, sillä sosialisoimiskomitean tehtävänä on vaan tutkia meidän talouselämäämme ja kypsyttää sen sosialisoimisastetta ja edellytyksiä sosialisoimiselle. Varsinaisesta sosialisoimisesta päätöksen tekevät varsinaiset valtion poliittiset elimet, kuten kyllä toveri Railo tietää. Minä olen käsittänyt tehtäväni sosialisoimiskomitean puheenjohtajana siten, että ne kysymykset, jotka siellä otetaan esille, pitää tutkia perusteellisesti, jotta voimme esittää riittäviä taloudellisia perusteita niille toimenpiteille, joita komitea sitten hallitukselle esittää. Niin on komiteassa tehtykin. Toveri Leskisen lausunto

niistä suunnattomista asiakirjamääristä, joita sieltä tulee, pitää paikkansa, sillä tällä välin, kun olin tänään pois kotoani, minulle oli postissa kotiin tullut yli 600 sivua taloudellista tekstiä. Olen varma myös siitä, että kun sosialisoimiskomitea tekee ehdotuksiansa, ovat ne aina taloudellisesti perusteltuja, tehköön poliitikko niiden kanssa mitä hyvänsä. — Ja vielä noista esityksistä mainitsen sen, että sosialisoimiskomitealla oli tarkoitus saada tälle puoluekokoukselle kummilahjaksi valmiiksi ensimmäinen esityksensä hallitukselle, joka olisi koskenut voimataloutta, mutta sitä ei saatu valmiiksi eräitten viivytysten takia, ja niin tämä kummilahja jäi tällä kertaa antamatta.

Mitä sitten tulee kysymykseen siitä, olisiko tämä ohjelma hyväksyttävä tässä kokouksessa, vai myöhemmässä, niin tässä oli tarkoituksena, niinkuin minä äsken jo sanoin, tunnustella suonta meidän puolueessamme, ja saada evästyksiä seuraavaa puoluekokousta varten, johon mennessä siis lopullinen ohjelma, uusi periaateohjelma laadittaisiin. Minä pitäisin onnettomana, jos vanha ohjelma tässä kokouksessa kuitenkin kumottaisiin, sillä jos niin tehtäisiin, me lakkaisimme olemasta sosialistinen puolue.

Meillä on aivan riittävästi aikaa valmistella uutta ohjelmaa, sillä ei sosialisoiminen meidän maassamme niin käden käänteessä toteudu enkä minä usko, että ainakaan oman puolueen piirissä on erikoista aihetta moittia sosialisoimiskomiteaa siitä, että se on työskennellyt hitaasti ja perusteellisesti, sillä ei kukaan kuvittele, että meillä näinä vuosina olisi ollut mahdollisuutta saada yhtään sosialisoimisesitystä eduskunnassa läpi. Ja sen vuoksi meillä on syytä ja hyvää aikaa valmistella uutta ohjelmaa ja valmistelkaamme se sellainen, että se kestää arvostelun ja voi olla meidän toimintamme pohjana ainakin yhtä kauan kuin tämä entinen ohjelma.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puheenjohtaja: Kokous päättäne, että tätä kysymystä ei lähetetä valiokuntaan, vaan että se päätetään tässä. Tehtäneen näin?

Kysymys hyväksytään päätettäväksi ilman valiokuntaan lähettämistä.

Puheenjohtaja: Puoluekokous päättää, että asiaa on edelleen kehitettävä ja sitä varten asetettava eri toimikunta.

Hyväksyttäneen.

Kokous hyväksyy asian edelleenkehittämisen ja toimikunnan asettamisen.

Puheenjohtaja: Onko kokouksen kanta se, että tämän toimikunnan asettaminen jätetään tulevalle puoluetoimikunnalle (Kokouksesta: On!)? —Hyväksyttäneen?

Hyväksytään.

Puheenjohtaja: Asia on loppuun käsitelty.

Tilikertomusten hyväksyminen, sekä tili- ja vastuuvapauden myöntäminen.

Puheenjohtaja: Ennenkuin siirryimme maatalouspoliittisen ohjelman käsittelyyn, niin talous- ja raha-asiainvaliokunta esittää muutamia mietintöjään. Valiokunnan puheenjohtaja Tanner esittää ne.

Tanner: Talous- ja raha-asiainvaliokunta on saanut muutamista asioista valmiiksi mietintönsä ja pitää sopivana esittää ne näin asioiden käsittelyn lomassa. Kun nuo mietinnöt ovat kovin lyhyitä, on pidetty tarpeettomana niitä monistaa. Toivottavasti ne voidaan täällä kuuleman perusteella käsitellä.

Ensimmäinen valiokunnan mietintö koskee vastuuvapauden myöntämistä puoluetoimikunnalle. Jätän puheenjohtajan harkittavaksi, katsooko hän voivansa hoitaa nuijaa tämän asian käsittelyn yhteydessä.

K. V. Syrjänen ryhtyy johtamaan puhetta.

Tanner: Asiaa koskeva valiokunnan mietintö on seuraavan sisältöinen:

"Talous- ja raha-asiainvaliokunnan mietintö n:o 1.

Talous- ja raha-asiainvaliokunta on käsitellyt puolueen tilikertomukset vuosilta 1946—1948 ja todennut ne laadituiksi vakavaraisuusnäkökohtia silmälläpitäen. Valiokunta yhtyy tilintarkastajain antamiin kertomuksiin ja esityksiin ja puolestaan esittää, että puoluekokous vahvistaa esitetyt tilinpäätökset sellaisinaan ja myöntää asianomaisille tilivelvollisille tili- ja vastuuvapauden.

Helsingissä 2 päivänä marraskuuta 1949." — Allekirjoitukset.

Puheenjohtaja: Olemme kuulleet talous- ja raha-asiainvaliokunnan mietinnön n:o 1. Silloin kun asiat olivat täällä esillä, ei tilikertomuksia vastaan ollut mitään huomauttamista, vaan asia näytti silloinkin selvältä. Hyväksyttäneen valiokunnan mietintö, koska valiokunta on asian käsitellyt?

Hyväksytään.

- a) Puoluekokousedustajien matka- ja päivärahat,
- b) Puolueneuvoston jäsenten ja tilintarkastajien palkkiot.

Tanner: Talous- ja raha-asiainvaliokunnan mietintö n:o 2 koskee päivärahoja ja palkkioita.

Puoluekokousedustajien matka- ja päivärahat: Puolueen sääntöjen 18 i:n mukaan puoluekokousedustajani matka- ja päivärahat suorittaa puolue. Päivärahan suuruudeksi valiokunta esittää hyväksyttäväksi T50 markkaa päivältä. Ja päiväraha maksettavaksi varsinaisille edustajille, puolueneuvoston jäsenille ja kokoukseen kutsutuille puolueveteraaneille. Edellä mainitun pykälän mukaan edustajien matkakulut suoritetaan HI luokassa rautatiellä ja II luokassa laivalla sekä mikäli joudutaan käyttämään muita kulkuneuvoja, noudatetaan valtion voimassaolevaa III luokan tariffia. Matkakuluihin hyväksytään lisälipuista aiheutuvat kustannukset pikajunissa ja makuuvaunupaikoista aiheutuneet kustannukset seuraavilla rajoituksilla: Rajavyöhykkeenä on idässä Etu-Simola, lännessä ja pohjoisessa Haapamäki ja Mikkeli.

Puolueneuvoston jäsenten ja tilintarkastajien palkkiot: Voimassaolevien sääntöjen 23 l:n mukaisesti puoluekokous vahvistaa puolueneuvoston jäsenten ja tilintarkastajien palkkiot. Valiokunta esittää puolueneuvoston jäsenille maksettavaksi matka- ja päivärahana saman palkkion kuin puoluekokouksen edustajille on edellä esitetty, eli siis T50 markkaa päivältä, ja matkakustannukset myös samoilla edellytyksillä kuin edellä on esitetty puoluekokouksen edustajille. — Tilintarkastajille ehdotetaan maksettavaksi palkkio laskun mukaan.

Helsingissä tänä päivänä, ja allekirjoitukset.

Puheenjohtaja: Olemme kuulleet talous- ja raha-asiainvaliokunnan mietinnön n:o 2, joka koskee puoluekokousedustajien matka- ja päivärahoja sekä puolueneuvoston jäsenten ja tilintarkastajien palkkioita.

Halutaanko asian johdosta puheenvuoroja? — Keskustelu on päättynyt. Valiokunnan ehdotus hyväksyttäneen?

Hyväksytään.

Vapaa jäsenten vapauttaminen puolueverojen maksamisesta.

Tanner: Seuraava mietintö koskee puolueen vapaa jäsenten vapauttamista puolueverojen maksamisesta. Jos halutaan katsoa, mitä se esitys sisältää, niin on se alustuksissa esitys n:o 28 sivulla 147. Siitä lausuu talous- ja raha-asiainmietintö n:o 3:

leirin? ^{kMMlyt eStysUst}^ «***> esityksen n:o 28, JUJ» Kosicee puolueen vapaa jäsenten vapauttamista kaikkien puolueverosen maksamisesta. Valiokunta yhtyy puoluetöimikunnan /lausuntoon ja esittää sen sellaisenaan hyväksyttäväksi."

Päivätty tänä päivänä ja allekirjoitukset.

Puheenjohtaja: Valiokunnan mietintö n:o 3 hyväksyttäneen? Hyväksytään,

Kiinteistö- ja takausasioita.

Tanner: Mietinnöt 4 ja 5 koskevat paria kiinteistö- ja takausasiaa, joista puoluetöimikunta on tehnyt esityksen.

"Kiinteistö- ja takausasiat: Talous- ja raha-asiainvaliokunta on käsitellyt esityslistalla olevan puoluetöimikunnan esityksen n:o 24, jonka mukaan puoluetöimikunta pyytää valtuuksia puolueen omistukseen siirtyneiden kiinteistöjen kiinnittämiseksi mahdollisesti otettavien lainojen järjestämistä varten. Kun puolueen haltuun ja omistukseen lakkautettujen yhdistysten palautusta koskevan lain perusteella on siirtynyt useita kymmeniä toimitaloja tontteineen ja koska luovutusmaksujen hoitaminen edellyttää kiinnityksen ottamista vastaisuudessa erinäisiin kiinteistöihin, valiokunta esittää, että puoluekokous valtuuttaisi puolueuuevoston myöntämään puoluetöimikunnalle sen pyytämät oikeudet kysymyksessä olevien kiinteistöjen kiinnittämistä varten otettavien lainojen järjestämisen yhteydessä. Kysymyksessä olevat kiinteistöt on lueteltu puoluetöimikunnan kertomuksessa vuodelta 1947." —

Näitä kiinteistöjä ei voida tässä yhteydessä ryhtyä luettelemaan — niitä on useampia kymmeniä — mutta kun ne ovat painettuina aikaisemmin julkaistut, niin tällöisen valtuuden myöntäminen pitäisi olla oikeudellisesti pätevä.

Puheenjohtaja: Kuulemamme mietinnön nro 4 johdosta voidaan esittää mielipiteitä, jos tahdotaan. Halutaanko käyttää puheenvuoroja? — Keskustelu on päättynyt.

Mietintö hyväksyttäneen?

Hyväksytään.

Kotkan työväentalon rakentamiseen tarvittava kiinnitys.

Tanner: Mietintö n:o 5 on niinkään kiinteistöasia ja koskee Kotkan työväentalon rakentamiskysymystä.

- a) Puoluekokousedustajien matka- ja päivärahat,
- b) Puolueneuvoston jäsenten ja tilintarkastajien palkkiot.

Tanner: Talous- ja raha-asiainvaliokunnan mietintö n:o 2 koskee päivärahoja ja palkkioita.

Puoluekokousedustajien matka- ja päivärahat: Puolueen sääntöjen 18 §:n mukaan puoluekokousedustajani matka- ja päivärahat suorittaa puolue. Päivärahan suuruudeksi valiokunta esittää hyväksyttäväksi 750 markkaa päivältä. Ja päiväraha maksettavaksi varsinaisille edustajille, puolueneuvoston jäsenille ja kokoukseen kutsutuille puolueveteraaneille. Edellä mainitun pykälän mukaan edustajien matkakulut suoritetaan III luokassa rautatiellä ja II luokassa laivalla sekä mikäli joudutaan käyttämään muita kulkuneuvoja, noudatetaan valtion voimassaolevaa III luokan tariffia. Matkakuluihin hyväksytään lisälipuista aiheutuvat kustannukset pikajunissa ja makuuvaunupaikoista aiheutuneet kustannukset seuraavilla rajoituksilla: Rajavyöhykkeenä on idässä Etu-Simola, lännessä ja pohjoisessa Haapamäki ja Mikkeli.

Puolueneuvoston jäsenten ja tilintarkastajien palkkiot: Voimassaolevien sääntöjen 23 §:n mukaisesti puoluekokous vahvistaa puolueneuvoston jäsenten ja tilintarkastajien palkkiot. Valiokunta esittää puolueneuvoston jäsenille maksettavaksi matka- ja päivärahana saman palkkion kuin puoluekokouksen edustajille on edellä esitetty, eli siis 750 markkaa päivältä, ja matkakustannukset myös samoilla edellytyksillä kuin edellä on esitetty puoluekokouksen edustajille. — Tilintarkastajille ehdotetaan maksettavaksi palkkio laskun mukaan.

Helsingissä tänä päivänä, ja allekirjoitukset.

Puheenjohtaja: Olemme kuulleet talous- ja raha-asiainvaliokunnan mietinnön n:o 2, joka koskee puoluekokousedustajien iflatka- ja päivärahoja sekä puolueneuvoston jäsenten ja tilintarkastajien palkkioita.

Halutaanko asian johdosta puheenvuoroja? — Keskustelu on päättynyt. Valiokunnan ehdotus hyväksyttäneen?

Hyväksytään.

Vapaaajäsenten vapauttaminen puolueverojen maksamisesta.

Tanner: Seuraava mietintö koskee puolueen vapaaajäsenten vapauttamista puolueverojen maksamisesta. Jos halutaan katsoa, mitä se esitys sisältää, niin on se alustuksissa esitys n:o 28 sivulla 147. Siitä lausuu talous- ja raha-asiainmietintö n:o 3:

"Valiokunta on käsitellyt esityslistalla olevan esityksen n:o 28, joka koskee puolueen vapaajäsenten vapauttamista kaikkien puolueverojen maksamisesta. Valiokunta yhtyy puolueitoimikunnan lausuntoon ja esittää sen sellaisenaan hyväksyttäväksi."

Päiväty tänä päivänä ja allekirjoitukset.

Puheenjohtaja: Valiokunnan mietintö n:o 3 hyväksyttäneen? Hyväksytään.

Kiinteistö- ja takausasioita.

Tanner: Mietinnöt 4 ja 5 koskevat paria kiinteistö- ja takaus-asiaa, joista puolueitoimikunta on tehnyt esityksen.

"Kiinteistö- ja takausasiat: Talous- ja raha-asiaivaliokunta on käsitellyt esityslistalla olevan puolueitoimikunnan esityksen n:o 24, jonka mukaan puolueitoimikunta pyytää valtuuksia puolueen omistukseen siirtyneiden kiinteistöjen kiinnittämiseksi mahdollisesti otettavien lainojen järjestämistä varten. Kun puolueen haltuun ja omistukseen lakkautettujen yhdistysten palautusta koskevan lain perusteella on siirtynyt useita kymmeniä toimitaloja tontteineen ja koska luovutusmaksujen hoitaminen edellyttää kiinnityksen ottamista vastaisuudessa erinäisiin kiinteistöihin, valiokunta esittää, että puoluekokous valtuuttaisi puolueineuvoston myöntämään puolueitoimikunnalle sen pyytämät oikeudet kysymyksessä olevien kiinteistöjen kiinnittämistä varten otettavien lainojen järjestämisen yhteydessä. Kysymyksessä olevat kiinteistöt on lueteltu puolueitoimikunnan kertomuksessa vuodelta 1947." —

Näitä kiinteistöjä ei voida tässä yhteydessä ryhtyä luettelemaan — niitä on useampia kymmeniä — mutta kun ne ovat painettuina aikaisemmin julkaistut, niin tällöisen valtuuden myöntäminen pitäisi olla oikeudellisesti pätevä.

Puheenjohtaja: Kuulemamme mietinnön n:o 4 johdosta voidaan esittää mielipiteitä, jos tahdotaan. Halutaanko käyttää puheenvuoroja? — Keskustelu on päättynyt.

Mietintö hyväksyttäneen?

Hyväksytään.

Kotkan työväentalon rakentamiseen tarvittava kiinnitys.

Tanner: Mietintö n:o 5 on niinkään kiinteistöasia ja koskee Kotkan työväentalon rakentamiskysymystä.

"Puoluetoimikunta esittää, että Kotkan kaupungin III kaupunginosan korttelissa n:o 57 sijaitsevaan taloon tontteineen n:o 2 aikaisemmin otetun 10 miljoonan markan kiinnityksen lisäksi saataisiin talon lisärakennuksen tarpeita varten ottaa korkeintaan 30 miljoonan markan suuruinen lisäkiinnitys. Valiokunta on käsitellyt sanotun esityksen ja puoltaa sen myöntämistä." — Päivätyt tänä päivänä.

Puheenjohtaja: Valiokunnan mietintö n:o 5, joka koskee Kotkan työväentalon ja tontin kiinnittämistä, voitaneen hyväksyä? Hyväksytään.

Sosialidemokraattisen maatalouspolitiikan suuntaviivat.

Puheenjohtaja: Työjärjestyksen mukaan seuraa nyt 21. asia: Sosialidemokraattisen maatalouspolitiikan suuntaviivat, Sosialidemokraattisen Pienviljelijäin Neuvottelukunnan esitys alustusvihkon sivulla 69—90.

Ensimmäinen puheenvuoro toveri Lepistöllä.

Keskustelu:

Matti Lepistö: Kunnioitettavat puoluekokousedustajat! Tämän puoluekokouksen eräänä hyvin tärkeänä tehtävänä on määritellä tämän hetken ja lähitulevaisuuden Sos.-dem. puolueen maatalouspolitiikan suunnan, maatalouden ja erikoisesti maaseudun rakennustyössä. Puolueemme 50-vuotistaipaleen saannoksista loistaa kirkkaina valoina ratkaiseva osuutemme torpparien oikeuksien puolustamisessa ja vihdoinkin torpparivapautuksen aikaansaamisessa sekä asutustyössä, jonka avulla maaseudun aikaisemmin niin suurta ja vaikeata irtolaisväestön kysymystä on voitu, ellei ratkaista, niin ainakin hyvin paljon parantaa, sekä edelleen maaseudun sosiaalisten ja sivistyksellisten olojen kehittäminen. Saavutukset ovat tuloksena palkkatyöväen ja maaseutuköyhälistön yhteistyöstä.

Maatalouspolitiikassa puolueemme aikaisemmin joutui olemaan arvostelijan asemassa, sillä on pidetty miltei kirjoittamattomana perustuslakina, että maatalouspolitiikan hoitaminen ja johto on maassamme maalaisliiton vihreän puoluemerkin leimalla varustettava. Kun nyt jälleen on tapahtunut sellainen "lain rikos", että jo 15 kuukautta on myöskin maatalousasiain johto ollut sosialidemokraattien käsissä, niin sietää katsoa, kuinka maatalous on tästä tilanteesta selvinnyt.

Olen valmis myöntämään ja tunnen myöskin omakohtaisesti, että maatalousväestöllä on taloudellisia vaikeuksia: niitä on kaikilla yhteiskuntaryhmillä. Koko maamme talouselämää painaa sodan seurauksena raskaat verot, käyttöpääomista on puutetta sekä rahan niukkuus on tunnettu. — Maataloudessa siirtyminen sotavuosien suhdanteista, joissa oli leimaa-antava elintarvikkeiden hyvä markkinointi ja osittain hyvin korkeat hinnatkin, ei suinkaan ole tapahtunut kitkattomasti nykyiseen vapaaseen markkinatalouteen. Parhaimpana esimerkkinä tästä kitkasta on vii-metalvinen sianlihan ylitarjonta ja kohtuuton hintojen lasku, joka tietenkään ei ollut kädenkäänteessä korjattu.

Maataloudelle on ollut ratkaisevaa hyvä sato vuonna 1948. Peltojen rehuysiköksi laskettu sato oli 40 % suurempi kuin edellisenä vuonna. Sen vaikutuksesta koko maataloustuotanto kohosi ja elintarvikeomavaraisuus nousi 82 %, joka lähentelee sodan edellisten vuosien keskimääriä. Viime kesän viljakasvien ja perunan satomäärää vähensivät heinä- ja elokuussa sattuneet hallat, joiden tuhoja hallituksen asettama katotoimikunta on selvittänyt 241:ssä, pääasiassa Pohjois-Suomen kunnassa, joissa yli 80.000 tilaa on kärsinyt keskimäärin 28.000 mk vahingon tilaa kohden. Vahinkojen yhteismäärä tällä alueella kohoaa näet n. 2,5 miljardiin markkaan. Myöhemmin on jouduttu toteamaan, että myös tämän varsinaisen halla-alueen eteläpuolella on aiheutunut paikoitellen hallavahinkoja erikoisesti kevätvehnälle. Parhaillaan selvitetään tämän tuhon vaikutusta satoihin. Katotoimikunta tekee lähipäivinä hallavahinkojen lievittämisestä esityksensä, joka tulee hallituksen käsiteltäväksi. — Peltojemme kokonaissato viime kesältä jää pääasiassa hallavahinkojen vuoksi jonkin verran pienemmäksi vuoden 1948 satoa. Maataloustuotanto kokonaisuudessaan kuitenkin ylittääne kuluvana vuonna edellisen vuoden tason, sillä mm. meijereihin tuotu maitomäärä ylitti kesäkuukausina vuoden 1938 määrän. Lihan kokonaistuotannossa päästään lähelle sodan edellistä tasoa, erikoisesti sianlihan ansiosta, jonka tuotanto ylittää vuoden 1939 ennätysvuoden tuotannon, ja leipäviljan tuontitarve jää vähäisemmäksi kuin vuonna 1938. Maataloustuotteiden luovutushintaindeksi oli tämän vuoden syyskuussa 1047, kun vuosien 1937—1939 keskimääräistä hintatasoa merkittiin 100:11a.

Satojen nousu, johon on huomattavalta osalta vaikuttanut väkilannoitteiden runsas käyttö, sekä tuotannon kohoaminen myös karjatalouspuolella, on vaikuttanut ratkaisevasti maatalou-

den asemaan, niin että se on voinut suuremmitta vaurioita kestää nykyisen siirtymisvaiheen. Mutta tästä maataloustuotannon noususta on myös koko maan kansantalous suuresti hyötynyt. Meillä ei olisi nykyisissä oloissa ollut sellaisia valuuttamääriä käyttäen elintarvikkeitten tuontiin, jotka olisi tarvittu ilman kotaisen tuotannon lisäystä. Oman maan elintarviketuotannon nousu on tehnyt mahdolliseksi säännöstelyn lopettamisen ja vaikuttanut ratkaisevasti siihen, että muitakin tarvikkeita kuin elintarvikkeita on voitu saada maahan. Tämä runsaampi tarvikkeiden saanti ja käyttö on ollut näkyvänä osoituksena elintason noususta maassa. Maataloudelle onkin annettava aivan erikoinen tunnustus sen saavutuksista taistelussa sodanjälkeistä puutetta vastaan.

Asutustoiminta ei ole tehnyt maataloutta tuotantokyvyttömäksi, kuten vielä vuosi sitten uskoteltiin.

Maatalouden tuotantosuoja on asia, joka näyttää pysyvän pöytäjärjestyksessä. Se ei suinkaan ole mikään ihmeellinen asia ja melkein kaikissa maissa maatalous saa tällä hetkellä erikoista tukea. Maataloustuotteet eivät tule maailmanmarkkinoille edes tuotantokustannuksia vastaavilla hinnoilla edullisissakaan olosuhteissa olevista maista, vaan niissäkin käytetään erilaista tukea tuotannon hyväksi tai maataloustuotteet markkinoidaan alle kotimaisten hintojen. Meidän maassamme joudutaan harjoittamaan maataloutta huomattavasti huonommin edellytyksin kuin monessa muussa varsinaisessa maatalousmaassa. Tämän vuoksi on aivan luonnollista, että tälle elinkeinolle myös meillä joudutaan antamaan tukea valtiovallan taholta. Tällöin on syytä muistaa, että maatalouden ohella myös moni muu elinkeinoelämän haara saa meillä tukea valtiovalalta. Sitä annetaan kotimarkkinateollisuudelle tullisuojan muodossa ja äskeiset valuuttamuutokset, joiden vaikutukset eivät kaikissa suhteissa ole koko kansantaloudellemme edulliset, jouduttiin tekemään vientiteollisuutemme asemaa silmälläpitäen. Tämä on muistettava keskusteltaessa maatalouden saamasta tuesta meidän maassamme.

Nykyisen hallituksen toimesta on maatalouden tuotantosuoja järjestetty kahta eri tietä. Hintojen järjestelyllä vakiinnutettiin jo keväällä kuluvan satokauden leipäviljan hinnat. Tämä järjestely oli välttämätön, jotta sodan aikana rakennetusta leipäviljan tuki- ja tuotantopalkkioverkosta päästäisiin vapaaksi. Tuo palkkiosysteemi ei tyydyttänyt ketään ja se vaati suunnattomia summia valtion varoja pelkästään ylläpitoonsa. Palkkioiden pois-

taminen aiheutti kuitenkin leivän hintojen nousun kaksinkertaiseksi. Tätä nousua kompensoimassa ovat muiden elin- ja kulutustarvikkeiden alentuneet hinnat sekä alentuneet verot. Samalla tavalla valtalakiin nojaavalla päätöksellä turvattiin maidon ja maitotaloustuotteiden hinnat viime kesänä. Tätä päätöstä on poliittisissa piireissä haluttu arvostella sen johdosta, että maidon hinta tällöin aleni yhdellä markalla. Yleensä oltiin valmiit hyväksymään tämä hintojen aleneminen, koska siten voitiin vaikuttaa kotimaisen maidon hinta ja ajoissa estää maidon hinnan romahtaminen, joka olisi aiheuttanut maamme maataloudelle varsin ikävän tilanteen. Tämä hintaromahdus, joka olisi tuonut mukanaan muitakin vaikeuksia, voitiin kuitenkin — kuten sanottu — onnellisesti välttää mainitulla päätöksellä. Kun voin kulutus kohosi huomattavasti pienen hintojen alennuksen johdosta, on myös niistä vaikeuksista voitu välttyä, jotka viime kesänä näyttivät olevan edessä voivara-astojen täytyessä ja voin viennin näyttäessä jo välttämättömältä.

Myös maidon tuotanto on lisääntynyt erittäin runsaasti vuodesta 1947, jolloin maidon hinta viimeksi määrättiin. Tämä lisääntynyt tuotanto myös omalta osaltaan kompensoi mainittua pientä hintojen alennusta. Näistä tekijöistä johtuu, että mainitun päätöksen yhteydessä puuttuu asialliselta arvostelulta pohja kokonaan. Hallitus on toiminut tässä asiassa maan pienviljelijäväestön harjoittaman tuotannon ja sen hintatason turvaamiseksi. Heidän harjoittamansa tuotantohan on maitotaloustuotannossa ratkaiseva.

Viimetalvinen sianlihan hinnan romahtaminen on pyritty korjaamaan ylijäämälihan viennillä. Tällä hetkellä voidaan jo todeta, että sianlihan hinta on muodostunut hyvin tyydyttäväksi.

Toinen osa maataloudelle annetusta tuesta on annettu tuotantotarvikkeiden hintojen alentamisena. Näiden tarvikkeiden hintataso on pyritty pitämään alhaisena. Menneenä lannoitusvuonna käytettiin noin 600 miljoonaa markkaa yleisiin väkilannoitteiden hintojen alentamiseen ja tasauksiin. Nyt alkaneena lannoitusvuonna tullaan käyttämään samaan tarkoitukseen, ellei eduskunta kiellä määrärahaa, 840 miljoonaa, jolla summalla estetään väkilannoitteiden hintojen jyrkkä nousu, joka olisi ollut hintatuen poisjättämisen seurauksena erikoisesti valuuttakursseissa tapahtuneiden muutosten jälkeen.

Hintatasauksen avulla on myös väkirehujen hinnat järjestetty kohtuullisella tasolle.

Pienviljelijöiden maataloutta on tuettu eduskunnan vuoden 1948 budjettiin ottamalla ns. pienviljelijäin väkilannoitemiljardilla. Se on ollut pienviljelijöille välttämätön lisätuki, koska he eivät pääse taloudessaan riittävässä määrässä käyttämään hyväkseen hintatukea. Tämän miljardin tarkoituksena oli lisäksi saada pienviljelijät tottumaan runsaampaan väkilannoitteiden käyttöön ja siten pyrkimään voimaperäisempään tuotantoon. Tänä vuonna on jaettu nykyisen hallituksen talousarvioonsa ottama ns. pienviljelijäin tuotantomiljardi ja samaan tarkoitukseen on ensi vuotta varten hallituksen taholta ehdotettu ns. maatalousmiljardi, joka tulleen jakamaan suurin piirtein samoilla perusteilla kuin kuluvan vuoden aikana suoritettu jako on tapahtunut. Siitä tultaisiin kuitenkin käyttämään pienempiä summia eräiden maataloustuotannon kohottamisen kannalta tärkeiden tutkimustehtävien rahoittamiseen sekä maataloudelle hankittavan otaligaatioluoton koron alentamiseen.

Näitä maatalouden tukipolitiikan kahta tietä kulkien on maatalouden asema pyritty pitämään vakavana. Samalla on tehty mahdolliseksi maatalouden tuotannon kohottaminen ja siten on maatalous saatu entistä paremmin palvelemaan koko kansantaloutta.

Millä tavalla olisi maatalouden tarvitsema tuotantosuoja pysyväisesti järjestettävä, on kysymys, jota sietää erittäin tarkasti harkita. Puoluekokoukselle jätetyssä Sos.-dem. Pienviljelijäin Neuvottelukunnan lähiajan maatalousohjelmassa esitetään siirryttäväksi hintatuesta tuotantotukeen. Tällöin päästäisiin, mikäli ohjelma toteutettaisiin sataprosenttisesti maassamme elintarvikkeiden hinnoissa maailmanmarkkinoiden hintojen tasalle. Maatalous saisi tällöin välittömästi valtion varoista sen tarvitseman tuotantotuen. Tällöin olisi myös hyvin helppoa ohjata maan eri osiin soveltuvaa tuotantoa. Puoluetoimikunta on hyväksynyt tämän esityksen, joskin se huomauttaa, että voidaan olla eri mieltä siitä, kuinka pitkälle meidän oloissamme voidaan mennä tuotannon palkitsemisen linjalla ja mainitaan harkittavaksi, eikö sen rinnalla ole noudatettava osittaista hintojen tukemispolitiikkaa. Oikeana on pidettävä sellaisen maatalouspolitiikan harjoittamista, joka lisäämättä kuluttajaväestön räsitusta on omiaan tukemaan maamme laajan pienviljelijäväestön toimeentuloa.

Eduskunnassa on esitetty lakialoite lähinnä maalaisliiton ja muiden porvarillisten puolueiden maatalousmiesten taholta, joka

koskee maataloustuotteiden hintojen määrittelemistä pysyvällä lailla. Tätä kysymystä tuskin kuitenkaan voidaan ratkaista neljän-viiden pykälän lakialoitteessa. Tämä kysymys joka on tietysti erinomaisen tärkeä, vaatii varmasti huolellisempaa valmistelua. Maatalousministeriössä on kiinnitetty huomiota tähän kysymykseen. Sen käytännöllisin ratkaisu lienee tällä hetkellä se, että vielä ensi vuodeksi säädettävällä valtalailalla annetaan hallitukselle valtuus määritellä myös maataloustuotteiden hinnat.

Maatalouskysymyksiä käsiteltäessä myönnetään kaikilla ta-
hoilla, että meidän maataloutemme edellytykset ovat huomatta-
vasti jäljessä jo läntisten naapurimaittemme maatalouden edel-
lytyksiä, puhumattakaan varsinaisista maatalousmaista niin län-
nessä kuin idässä. Tällöin hyvin usein sanotaan syyn olevan
nykyisessä maataloutemme rakenteessa. Tilat on pirstottu aivan
liian pieniksi eikä niillä niin muodoin ole mahdollisuuksia har-
joittaa kannattavaa tuotantotoimintaa. Tällä arvostelulla on
kieltämättä jossain määrin oikeutusta ainakin sikäli, että ny-
kyisten pientilojen jakaminen perinnönjakojen kautta elinkelvot-
tomiksi on estettävä, mutta loppujen lopuksi meidän maatalou-
temme rakenteessa tuskin on niin suurta virhettä, etteikö sillä
olisi — maamme olosuhteet huomioon ottaen — mahdollisuuksia
kehittää maataloustuotantoamme. Aina 50 peltohehtaarin mää-
rään asti ei maanhankintalain toimeenpano ole tilamäärää sanot-
tavasti supistanut ja 25—50 hehtaarin kokoisten kohdalta vain
900 tilaa vähemmän. Ei se, että 3.000 tilaa on antanut maata,
silloin kuin 30.000 on saanut lisämaata, maataloutemme elinkel-
poisuutta vähennä. Tilojen elinkelpoisuutta parannetaan lisä-
maan hankkimisella ja mm. uutisraivauksella. Mainittakoon,
että hallitus esittää uudistettavaksi lain uudis- ja laidunraivaus-
palkkioista. Tässä arvostelussa on aina muistettava, että maan
eri osissa on huomattavasti maataloutta, joka on omistajilleen
tukiviljelmän luontoinen heidän saadessaan pääasiallisen toi-
meentulonsa muista ammateista. Näin on laita huomattavalta
osalta Pohjois-Suomessa, Kainuussa, Keski-Suomessa ja Pohjois-
Karjalassa, joissa ratkaisevaa osuutta omistajan rahatuloissa
näyttelee joko metsätalous tai metsätoissa hankittavat tulot.
Etelä-Suomessa on myös runsaasti pientiloja, joiden omistajat
saavat pääasiallisen toimeentulonsa palkkityöstä ja maatalous on
heille lisätukena.

Joka tapauksessa maamme maataloudessa joudutaan nykyään
käyttämään tuoteyksikköä kohti laskien aivan liian paljon ihmis-

voimaa, mikä on omiaan kohottamaan tuotantokustannuksia. Maatalous voisikin vapauttaa väestöä muille tuotantoelämän aloille, mikäli nämä kykenisivät ottamaan sen vastaan. Toivotavaa olisi, että maamme talouselämä kehittyisi siinä määrin, että vuosittainen väestönlisäys, n. 30.000 työkykyistä ihmistä, voisi hankkia toimeentulonsa teollisuuden, kaupan ja liikenteen palveluksesta. Maataloutta voitaisiin silloin kehittää niin, että se voisi tarjota toimeentulomahdollisuudet sen piirissä nykyään olevalle väestölle.

Suomen maatalouden tämän hetken tärkeimpänä tehtävänä minä näkisin tuotantokustannusten alentamiseen tähtäävät toimenpiteet. Jotta tässä päästäisiin eteenpäin, on kehitys ohjattava kulkemaan pääasiassa kahta linjaa. Tuotanto on edelleen kehitettävä niin peltoviljelyksen kuin karjataloudenkin kohdalla yhä suurempia tuotantotuloksia silmälläpitäen ja toiselta puolen on maataloutta rationalisoitava päämääränä nykyistä alhaisemmat tuotantokustannukset. Puuttumatta lähemmin niihin moniin keinoihin, jotka näissä suhteissa yhdessä johtavat tuloksiin, mainitsen väkilannoitteiden runsaan käytön, peltojen salaojituksen ja heikkotuottoisten nurmien uusimisen.

Kaiken eteenpäinmenon edellytyksenä on kuitenkin maatalousväestön ammattitaidon kehittäminen. Uusien ammattikoulujen perustaminen ja nykyisten laajentaminen on tärkeitä. Erittäin tärkeää on se, että maatalouden neuvontatyö saatetaan monin verroin entistä tehokkaammaksi, siinä olisi päästävä tilakohtaiseen neuvontaan. Tässä tarkoituksessa on maatalousministeriössä valmistettu esitys maatalousneuvonnan kehittämisestä. Nykyisin huolehtii tästä työstä viisi eri neuvontajärjestöä, mistä neuvonnan tehokkuus tietenkin kärsii.

Ratkaisevana tekijänä maataloutemme päämäärien toteuttamisessa ovat maatalousväestön oma harrastus ja sen omat ponnistelut. Sen on harkittava investoinnin kannattavuutta. Valtion tehtävänä on pyrkiä luomaan tälle kehitykselle riittävät mahdollisuudet. Siihen tähtää mm. hallituksen pyrkimys järjestää maataloudelle riittävästi käyttöpääomaa halpapakkoisina luottoina.

Hallituksen maatalouspolitiikan ensisijaisena pyrkimyksenä on ollut sodan aikaisten rappioiden korjaaminen ja maataloustuotannon kehittäminen sotaa edeltäneiden vuosien tasolle. Hallituksen toimenpiteiden tarkoituksena on ollut maanviljelijäin vapauttaminen sodan aikaisen säännöstelytalouden pakkokahleista

ja maatalouden estäminen joutumasta sekasortoon. Hallituksen maatalouspolitiikasta riippumattomat ulkopuoliset poliittiset tekijät ja erikoisesti myös tuottajien ja kuluttajien välillä lietsottu keinotekoinen eturistiriita ovat kuitenkin asettaneet monia esteitä tälle työlle, jonka tarkoituksena on täystyöllisyyden turvaaminen maatalousväestölle ja tien raivaaminen sen korkeimpaa elintasoa ja suurempaa turvallisuutta kohti. Jos olemme päässeet edes askeleenkin eteenpäin tällä tiellä, niin tulosta voidaan jo silloin pitää tyydyttävänä. Me olemme joka tapauksessa sen ohessa läheneet kulkemaan sitä tietä, jonka tarjoamin keinoin maatalous voidaan saada palvelemaan entistä paremmin koko maan kansantaloutta.

Puheenjohtaja: Tämä puheenvuoro oli katsottava alustavaksi puheenvuoroksi, joten sen annettiin kestää suunnilleen 20 minuuttia.

Lehti: Arvoisat puoluetoverit! — Tietääkseni ensi kerran sosialidemokraattisen puolueen historiassa on maatalousohjelma käsiteltävänä ilman erityisen komitean valmistelua puoluekokouksessa. Aivan valmistelematon se ei kuitenkaan ole. Viimeisenä valmistelijana Sos.-dem. Pienviljelijäin Neuvottelukunta on tätä ohjelmaa muovailnut.

On kai sanottava, että on jonkinlainen epäkohta, että ohjelman muodostajana on yksipuolinen ammatti-intressiryhmä, Pienviljelijäin Neuvottelukunta. Kun laaditaan maatalousohjelmaa sosialidemokraattiselle puolueelle, niin on tietenkin muistettava, että se on todella laadittava puolueelle, ja tässä ohjelmassa täytyy ottaa huomioon se tosiasia, että puolueen enemmistön ilmeisesti muodostavat muut väestöpiirit kuin maatalousväki. Ja sen vuoksi maatalousohjelman täytyy voida sisällyttää puitteisiinsa myöskin muiden intressipiirien näkökohtia.

Tämä ohjelma on myös tavallaan hätävaraohjelman luontoinen. Se on Pienviljelijäin Neuvottelukunnassa valmisteltu hyvin kiireellisesti ja siinä näkee myös hataruuden merkkejä. Tästähän puuttuu m.m. kokonaan metsätalous. Jos sosialidemokraattinen puolue haluaa tästä ohjelmastaan etsiä suunta- viivoja metsätalouspolitiikalle, niin se ei niitä tästä löydä, vaan sen on kuljettava ajassa 20 vuotta taaksepäin, on etsittävä vuoden 1930 puoluekokouksessa hyväksytty metsätalousohjelma.

Mutta nyt on kuitenkin huomautettava, että varsinaisen maatalousohjelman osalta tämä ei ole kuitenkaan niin tilapäis-